

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206201

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 170
V44 J Accession No. T 1630

Author వంశటసు జ్వరావు

Title జ్ఞాన భాస్కరము 1930

This book should be returned on or before the date last marked below.

THIS LITTLE PRODUCTION

is

WITH DEEP SYMPATHY

Most lovingly dedicated

TO ALL THOSE

THAT HAVE LAID DOWN THEIR LIVES

in the service of

THE WORLD WIDE HORRID

EUROPEAN WAR

**to decide the fate
of**

THIS PITEABLE WORLD

with Complete victory to the allies

The English, The French, The Americans,

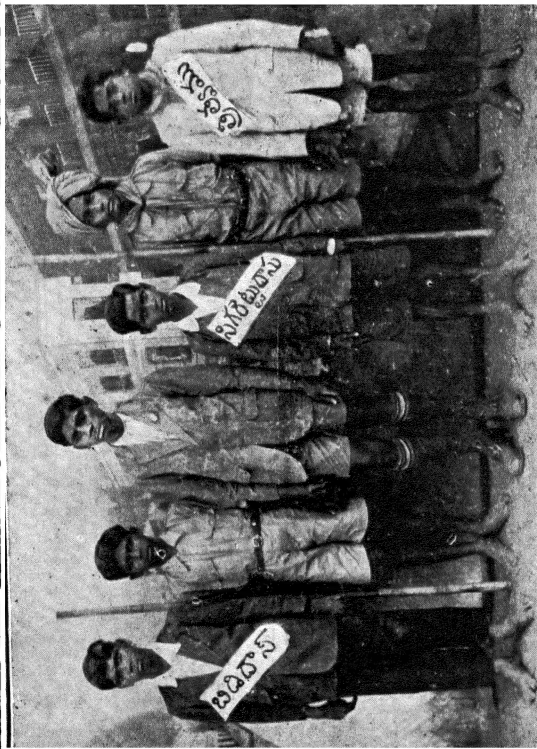
&

THE INDIANS.

WITH THE STRONGEST FAITH

in

GOD AS LOVE&MAN AS BROTHER

BI DIDAS, CIGARETTE ROW, THRITHWAM & SCOUTS.

బిడిదాస్, సిగరెట్ రావ్, తిరిత్వము, సో. టున్.

విజ్ఞాపనము .

ఈ లోకములో, ధర్మాధర్మపరిష్కాసధురంధరులును, శాంతాత్ములును, దయార్థి హృదయులును, నిరంతర సరోపకారపరాయణులును, సగు మహాత్ములు, మరణాంతరమున, మృతజీవులని, యెల్లవారలచేతను, బరిగణింపబడు చుండుట నుప్రసిద్ధంబకదా!

మృతజీవుల డనియే, చెప్పవలసిన భరతుఁ డను రాజచంద్రుండు పరిపాలించిన యీహింసూ దేశంబున కవృష్టవశముచేతనే, నిశ్చయముగా నీశ్వరేచ్ఛనలసనే, దూరవృష్టి విరాజితంబును, శక్తిసంపన్నంబును సగు నింగ్లీషు ప్రభుత్వము లభించి యున్న దని, ముమ్మాటికిం జెప్పవలసి యున్నది.

శాంతిసుఖంబుల కాహసం బగు నీప్రభుత్వంబు కలిమిచేతనే, దేశ మనేకవిధంబుల, సభివృద్ధిని గాంచు చున్నది. లోకములోఁ గల యన్ని విషయంబులలో, నారోగ్యవిషయమే, సర్వోత్తమ మయిన దని, చక్కఁగా గ్రహించి, మనదొర తనమువారు, సంవత్సరమున కొకవారము, “ ఆరోగ్యవారము” గా, దేశములోని బాలబాలికాపాఠశాలలు, పరిగణించు చుండునట్లు లోకశాసనము నేర్పరచి యున్నందుల కెంతయు సంతసింపవలసియే యున్నది.

ఏతత్సందర్భంబున, సుఖాధారార్యశ్రమలెన్నియో కలిగి యుండునట్లు చిన్నసంభాషణ పుస్తకము వ్రాయఁబడియున్నది. ఇందలి కొంతభాగము, మాపాఠశాలయందలి విద్యార్థులచేఁ జక్కఁగా, నానందజనకంబుగఁ, బ్రదర్శింపఁబడియున్నది.

ఇందలి యనేకాంశంబులలో, నేయొక్కయంశ మైన, నేయొక్క చదువరి కైన, నించు కైనను, మేలుఁ జేయఁ గలిగినచో, నాపడినప్రయాసము వృథా కాలేదుగదా యని సంతోషించు చుండు నని తెలియఁ జేయుచున్నాడను.

విద్యాశాఖవారును, పాఠశాలలయందలి యుపాధ్యాయులును, బాలురును, బాలికలును, దీనికిం దగినప్రోత్సాహమును గలిగించెదనని హృదయపూర్వకముగా నమ్ముచున్నాడను.

1-1-1930,
ఆర్యాపురము,
రాజమహేంద్రవరం } తోలేటి వెంకటసుబ్బారావు.

కృతి పతిప్రశంస.

గీ. భానురం బగుచుండినీజ్ఞానభాస్కరంబు,
 గరము భీతిగఁ బశ్చిమఖండమందు,
 జరగి యున్నట్టి భీకరసమరమందు,
 దయయె దైవంబు, నరుడె సోదరుఁ డయినొని,
 సంతసంబుగ, లోకంబ శాంతిఁజొరకె,
 పూని, పాణిముల్, ధారగాఁ బోసినట్టి
 ధర్మపరులకు, నాదుసోదరుల కెల్ల,
 బరమశాంతుల కాశీరవరులకెల్ల,
 డిందుపడ కుంశి, నామదియందు, బేగిమ
 నిండఁ, గృతి నొనరించె, గృహిండ్ల సగుడు.

జ్ఞానభాస్కరము.

మొదటి ప్రకరణము.

ప్రదేశము:—తమాషాపట్టణము.

ధనాలధర్మాలపెట్టి గారిమేడ.

అరోగ్యరావు ప్రవేశించుచున్నాడు.

అరోగ్యరావు—ఆహా! నా కెంత యారోగ్యముగా నున్నది! ఎంత సంతోషముగా నున్నది! బాగుగాఁ జదువుకొనుచున్నాను. బాగుగా నాడుకొను చున్నాను. ఏరోజుసారము లారోజుననే చదువుకొను చున్నాను. ఉదయముననే లేచి, కంఠస్నానమో, శిరస్నానమోచేసి, వ్రద్ధగాఁ జదువుకొనుచున్నాను. ప్రతిరోజును, మామండ, బడికె నెల్ల చున్నాను. ఉదాధ్యాయులు చెప్పినట్లుగఁకు అన్నియు బాగుగా శిక్షగావినుచున్నాను. పుస్తకములతో వ్రాసికొని, వ్రాసికొనిత మామ్ర మేకాక, చదువుకొను చున్నాను. ఎప్పటికఁగోవర్కు అప్పుడు తప్పకుండఁ జేసికొను చున్నాను. అల్లరిచను లేవియుఁ జేయకుండ నున్నాను. చక్కఁగాఁ జదువుకొని ముంచిపడవడిగల పిల్లలతోనే సహవాసముచేయుచున్నాను. దస్తురి బాగుగాఁ గుమరు న్లు తప్పకుండఁ బ్రతిరోజును, ఇంగ్లీషు తెలుగుకాఫీలు అధమము, ఒక్కొక్కటి యొనుచు, వ్రాసికొని చున్నాను.

ఇంక నా కేమి కావలెను? పెద్దపరీక్షలో నీయేను గూడ తప్పకుండ జయముచే పొందెదను. మాతల్లివంశములు, మాము పాఠ్యములు, మాన్నేహితులు, అందఱును, సంతోషించెదరు.

ఇదిగో! సిగరెట్ రాత్రు, బీశీదాసు, త్రిత్వముగాఁను, ఇంక నితరన్నేహితులు, చాలమంది వచ్చి యున్నారు. భరద్వాజము, కోకిలరాత్రు, నింకను రాతేను. తారకరామ్మోపీదాసు రాకపోయిన యెడల, సభకుఁ గలయే యుండదుగదా!

బ్రిదర్స్! మరము, “జ్ఞానబోధకసమాజము” స్థాపించియున్నాముగదా! మర మేకార్యమైన నారంభించుకొన్నాము, ముగించుకొన్నాము, దైవస్వాగత తన్నుక చేయవలయును. నిజయసందిధికి, మర మందఱమును, నిరుపబడి, కన్నులు మూసికొని, కొందెరుకేను. పూర్వమపూర్వకముగా, నా సమకరుణాకుండై నదేవులెన్నఁగ, స్వాగతముచేయుచున్నాము.

అయినను, వేరొకరొకరు, మరమొకరినొకరు, బుర్రమును, పీల్చివేయుదు. స్వాగతము, మూర్ఖులకే బిలియ మరమరయూహించు. అత నిశ్చయము చుహూరికి నిశ్చయము.

అందఱు.....నిరుపబడి, కన్నులుమూసికొనుచున్నారు.

అకోగ్య—లేచి, కన్నులు మూసికొని, స్వయంభవ్రుండవును, సంపూర్ణజ్ఞాన స్వరూపుండవును, సర్వైక్తి సంపన్నుండవును, బరమ కరుణానిధియును, సర్వవ్యాపియును, అగునోపరమేశ్వరుడా! ఇదె నూనిమ భక్తి ప్రార్థనము లైన చునేకనందకములు. పిపీలికానె బ్రహ్మచర్యంబును గల సర్వస్యించుము

విలాసార్థముగా సృజించి, నిరంతర కృపాతరంగితాంతరంగంబునఁ గాపాడుచు, గతిచళాననంబులు శాసించి, సూర్యచంద్రాది గ్రహాదులును, బంచభూతంబులును, సర్వంబును, అణుమాత్రంబును, గ్రామము దప్ప కుండునట్లుగాఁ, దమతమనియమితకార్యంబులు, చక్కఁగా నెరవేర్చుకొనుచుండునట్లుగా, నత్యంతాద్భుతావహంబుగ, నడపించు చున్ననీకనేక కృతజ్ఞతా పూర్వకములయిన వందనంబులు సమర్పించు చున్నారము.

పాపులమును, దీనులము నై నమస్కృత గరుణఁ జూచి, రక్షింపఁ బదింబదిగఁ బ్రార్థించుచున్నారము. లేశమాత్రంబును, నీ కరుణలేక, మే మేకార్యంబు నయినను, జేయఁ జాలము.

ఈలోకములోఁ, గొందఱు మూఢాత్ములు, అజ్ఞానాంధకారనిమగ్నమానులయి, కన్న గానక, తామే సర్వజ్ఞులమనియు, సర్వంబునకుఁ తామే కర్తృలు మనియు, విష్ట్రనిగ్రహించుదురు. అట్టి గర్వాంధకారులు, మమ్ము లేశంబును, నానరంజకయుండు నట్లుచిగ్గిహించు హృదయవృత్తికడుగా వేడికొనుచున్నారము.

త్రిత్వము—అయ్యో! నాడీవితకాలములో, నే నెన్నఁడును, బ్రార్థించియే యుండలేదు. ప్రార్థన లాత్మబోధ లనియే నమ్ము చుండెనువాఁడను. ధ్యానము సోమరీతనమనియే యెంచుచుండెనువాఁడను. ప్రార్థనలాలకించువాఁడు, దేవుడనువాఁడొకఁడు లేనేలేడనుకొనుచుండెనువాఁడను. అయ్యో! నే నెంతపాపాత్ముడను. మనయాలోగ్యరావు ప్రిన్సిపల్ వినిశస్పృహనుండియు,

నామన స్వాపరమహావసుం డగుదేవునివై పున కాశ్చర్యకరంబుగ నాకర్షింపఁబడు చున్నది. అహా! సర్వార్థప్రదాయక మగు ప్రార్థనయం దెంతబల మయిన నున్నదిగదా!

ఆరోగ్య—ఔను. మనత్రిత్వము చెప్పినట్లు ప్రార్థనయం దెంతబల మైన నున్నది! అది సత్యము. ముమ్మాటికిని సత్యము. అది హృదయపూర్వకముగాఁ బ్రార్థించువారిమనస్సులకే తెలియవలెను. విసుండు నేను జెప్పఁబోవుసంగతులు. అదంతయు దేవునిదయవల్లనేకదా కలుగు చున్నది! మన మప్పుడప్పుడు, మంచిమంచిసంగతులనుగుఱించి, మాట లాడు చుండినయెడల నది మనకు చాల మేలు చేయునునుమా!

బీడీదాస్—ఔనురా! మరకే కాదు. వీనివారి కలనటికిని గూడఁ, జాల ఉపకారము చేయకమాండు.

సిగరెట్ రావు—ఈరోజుననేవిషయమురామాటలాడునది

ఆరోగ్య—ఏవిషయమా? లోకములోఁ గలయన్నివిషయములలోను, మిక్కిలి ముఖ్య మైంది ఆరోగ్యము అని నీకుఁ దెలియదురా? దానినిగుఱించియే మాటాడుదము.

బీడీదాస్—ఆరోగ్య మన నేమిటిరా?

ఆరోగ్య—ఆరోగ్య మనినఁ దెలియదురా? ధర్మఫారము లోఁ రెండవయేడుగూడ నేప్పుచున్నావు. మూడవయేడుగూడ, ముచ్చటగా నాటలతోను, బాటలతోను, జరపుకొను చుండువు కాఁబోలు! ఏమియు రోగము లేకుండ, శరీరములోను, మనస్సులోను, నెమ్మదిగా నుండుటయే యారోగ్యమురా!

త్రిత్యము—అబ్బో! వీళ్లందఱు సోగుపడి, మహా అల్లె నైజ్ డ్ బాడీ వలె పెద్దసభచేసి, యేవో లోక మంతయుఁ దల్లక్రిందుచేసి, లోకులసాము గుల్ల చేసి, యుద్ధించునట్లు, టాక్ చేస్తున్నారు. ఏమున్నది?

చప్పట్లు వింటారు. గుసగుసలు వింటారు. పకపకలు చూస్తారు. కొంత విచలబడుతుంది. కొంత విచలబడదు. వినువారిమనస్సులలో, బాగుగా నాటుకొనవలయు నని, చేతులు తిప్పకొంటారు. కాళ్లు తిప్పకొంటారు. బల్లలమీద గుద్దుతారు. కుర్చీలు ముందుకు, వెనుకకు, లాగుతారు. ఉపమాలు తింటారు. కాఫీటి తాగుతారు. కిల్లీలు నేస్తారు. గంటో, రెండుగంటలో, నాలుకలు చీలిక లగునట్లుగా, ఏచెత్తో! ఒకచెత్త, విన్నదో! చెప్పినదో! చెప్పెదరు. ఉ న్నంటారు. బెల్ కొట్టుతారు సై లెనెస్ స్లీజు అంటారు. హాచీలు చూసుకొంటారు. ఏదో! ఎంతో! చేసినామని, యిటుఅటు తిప్పకొనుదు నెనరియంటిక నారు దయచేసెదరు. తరువాత నెనరియాటలు హా రాషుకొను చుందురు. ఇంతయేరా మీ మీటింగులు, ఓసోహో! దేశములోనందఱును లెక్కెరల్లే అయిపోవు చున్నారు. అందఱును ఆరెటల్లే అయిపోవు చున్నారురా! ఆహా! దేశము ఆసేతు హిమాచల పర్యంతము కాలక్షేపమునం దెంతయభివృద్ధి పొందు చున్నదిరా!

ఆరోగ్యము—నీ వీలాగు డిస్టర్బింగుగా, డిజనరింగుగా, లాఫ్ చేస్తూ, సత్య మైనప్పటికీ, పెక్ ఫెక్ట్ టూత్ అయినప్పటికీ, మాటాడఁ గూడదు.

బీడీదాస్—ఒస్సీ! ఎంతవాడ వయినావురా? ఆరోగ్య రావూ! నీచమత్కారపుమాటలు నీకే తగుచురా! నీకెంత తెలివైన నున్నదిరా! దేశములో సీలగుఁ దిరిగి, టక్కరిమాటలు చెప్పి, పాపము! అమాయకు లయినజనులనుండి, డబ్బెంతయినను, లాగుశక్తి నీకెంతయిన నున్నదిరా! విను. నీ వేమి యారోగ్యముగా నున్నావు? ఊరక పైకి లావుగ నిర్దేశ లాగుచున్న యెడల ఆరోగ్య ముకొన్నావురా? అది బల ముకొన్నావురా! ఏదీ నాతో ఆకు, పోట్లాడు, పరుగెత్తు, తిను. నిద్రపో, చదువు చూతము. నేను చదివిన ముదల రాయిలాగే చదువుతామరా! నీయారోగ్యము మొద్దులాగుననే యున్నది. చూడు. (అని రెండుచేతులలోను రేండు బీడీలు పుచ్చుకొని గుప్పగుప్పన కాల్చుచున్నాడు.)

సిగరెట్—ఈలాగు మీరు పైండ్లెట్టు చేస్తూంటే నాకువొళ్లు మంటవేస్తున్నదిరా! ఎవ్వరి మినిట్ నాకు ఖాతెన్ డ్ రూపీన్ రా! ఏమచుకొన్నావు? కాలముయొక్కనిలువ కొంచె మయినను, దెలియకుండ కొట్టుకొంటూ ఏమస్తున్నాను!

బీడీదాస్—ఒరీ! సిగరెట్ రావూ! ఎక్కడిదిరా నీ కీ డబ్బు? పెట్టెమీద పెట్టె, రికరకాలసికరెట్లు, రాత్రి, రోగలు, అంక, తగలవేస్తూ ఉంటావు.

సిగరెట్ రావు: హా! ఎక్కడిదో! పుస్తకముల కనియు, స్కూలుఫీజు కనియు, హాటలు కనియు కోట్ల కనియు, వరీట్ల కనియు, చాకలిమంగలికర్చుల కనియు, చిల్లరలిండి కనియు,

కూంఁరెంటు కనియు, మాయూరినుంచి, ప్రతినెలాఖరునవిగ్ మ
 నిర్దిరు వస్తుందిరా. అదిరా రహస్యము. మాఫాదర్ పూర్వకా
 లపునాఁడు. మాప్టర్లు నిస్తువాచ్ కొను మని కొట్టు చున్నారని
 న, ఇదిగోరా! ఒకటి కొని యిచ్చి వెళ్లినాఁడు. పాపము మాకు
 మాయులు లున్నవి. అవి తినుచుఁ గూర్చుందురు. ఎప్పుడును
 నామీదనే దృష్టి పెట్టుకొని యుండెదరు.

మయూరినీమాలు, నాటకములు, సర్కసులు, మ్యూ
 చీలు, టీములు, బోట్ పైర్లు, ఎక్స్ కర్షన్లు, ఇంటియెద్దవాళ్ల
 కేమిటెలిమునురా? సెలవులలో మామూరికి వెళ్లి, మాటిమాటి
 కీ, యస్, నో, మదర్ ఫాదర్ అని యింగ్లీషు మాటాడు చున్న
 ప్పుడు, మాఫాదరుడు, మదరుడు, ఒకరినొక నొకరు చూచుకొని
 అబ్బో! మ.వాఁ డెంతవాఁ డయినాఁ డని, చాల సంతో
 షించు చుండురు.

వేధన తప్పడబీడిలు. సిగరెట్లురా నామనువచ్చినవి! ఎన్నె
 న్నిరకములసిగరెట్లు ఏకాదతారములవలె మొల కెత్తినవిరా!

బీడిదాసె:—నానో సెన్సే. నాబీడీ లంత చెడిపోయినవి
 రా? నాబీడీలను, వేధవతప్పడబీడీ లనెదవురా? బీడీలలో నెన్నెన్ని
 మంచిమంచిరకము లున్నవో నీ కేమయినను దెలియునురా? మ
 సత్రిప్వముగాడు, ఎన్నెన్నిటీములలో, ఎన్నెన్నిప్రజలు కొట్టినా
 డురా! ఎన్నెన్నిటీములలో, నెన్నెన్నితన్నలు తిన్నాడురా! ఎ
 న్నెన్నితన్నలు తన్నినాడురా! ఇ దంతయు వానికి నామూడి
 టినల్లనే, ముఖ్యముగా, నాబీడీలవల్లనే యని యుచుచుండును

సిగరెట్. — ఛీ! నోరు ముయ్యి. నాయిష్టమురా. నా? సిగరెట్లవతార మెత్తినవిరా? ఓరీ! నీకీబీడీలును డబ్బెక్కడిదిరా

బీడీదాస్. — వట్ యువన్ హాత్, నాగీడీలను తిట్టుటరు, నీ వెవడవురా? ఎఱుంగవురా? మరకనకారావు నాకు బ్రహ్మ రోజునను, ఉదయమున నాలుగుకట్టలు, నూరుబీడీలు, ఇచ్చుచుండును. అవిజేబులో నేసికొని యెక్కడో చూటలులో నేడో విధముగా భోజనముచేసి, స్కూలుకు సొమ్మపెట్టి, యేరివచ్చిపై డ్కో, ఏచాల్ట్రీలోకో, ఏకాఫీచూటలుకో లేక, మోహిని దేవతాలయములోనికో, యెక్కడికో! నాయిష్టమువచ్చిందోటి కి వెళ్లి, యవియన్నియు సరవాగాఁ గొల్పుకొనుచు, రోజు గడపివేయుచునురా! మావారిలెవరు ఇక్కడ లేరుగదా! ఎన్నె వరురా అడిగేవారు? నాయిష్టమురా! నారాజురా!

ఆరోగ్య. — ఫ్రెన్డ్స్ డ్! ఈగీతిగామీరు వినిరి గదా, దెబ్బలాడుచు నుండఁ గూడదు. వినిరిగదా అదా సునిహా? పైలెనుగా నుండవలెను.

ఫ్రెన్డ్స్ గా నుండవలెను. జెనెటిల్ మెన్స్ గా బిహేవ్ చేయవలెను. బేనురా! నాకును తెలియును, పెద్దపెద్దకథలలోనే, విద్యాధికులే, తిట్టుకొనుచు, గొట్టుకొనుచు, జెప్పు లెగుదేసికొనుచుందురు. మీరును జూచినో యుండచ్చును. ఏనియో నుండవచ్చును కాని, మర మాటాగును జేయఁ గూడదు. పెద్దలందఱును, మరమే దేవోద్ధారకులముగాఁ గావలసినవార మవియు,

లీచర్న్ గా నుండవలసినవార మనియు, బ్రతిసభయందును, వివరమున, నొక్కనొక్క చెప్పుచున్నారు.

ఓరీగిదామా! ఓరీగిరెట్ రామా! మన మందఱుము, ఎలాగునైనాగా నుండవలెను. నేను, మీయందఱిమంచిని, కోరు స్నేహితుడను. అదిమీరందఱు నెఱుంగుదురు. కాబట్టి, మీకోపముగోరి చెప్పుచున్నాను. శ్రద్ధగా వివలయు నని కోరు చున్నాను.

మీ రందఱు, నేటిచించి, బీడియ, సిగరెట్లు, చుట్టలు, కాఫీయ, గీక్సీయ, పూర్తిగా మానవేరఁగాని, యీగుండెదడ, యీగుండె లార్పుకొనిపోవుట, యీకన్నులు గుంటలుపడుట, యీఎఱ్ఱు, ఈగుండెనొప్పి, యీమూసిరిజబ్బు, ఈకాళ్ళతీత, యీనడు పొనొప్పి, యీపొందోపుట, షాక్కర్లపరీషను బాగుగా ననుమోలఁచుగా నుండుట మైదుకలు బయలుపడుట, యీహీర స్వేదము, ఈరీరము, ఏదె మురు బోదు. విశ్వయము. నామాటలు ముమ్మాటికి నమ్మవలయును. బిస్త్ మి మైసియర్ ఫ్రెడ్ డ్స్!

మిత్రులారా! నేఁ జెప్పఁ బోవునంగతు లన్నయు, శ్రద్ధగానిని, శాంతముగా, నాలోచింపవలయు నని కోరు చున్నాను.

గ. కల్లికంఠుని చుండును, కై నమందు,
గరుణఁ గలపుచు, సుఖ మిడుగురుప్రసందు,

దేజ మెనంగంగ, గాపాడురాజునందు,
భక్తినిశ్వాసములై కల్గి, వలల జనుచు.

గీ. స్యవంతనె పేమించు జగము పేర్చి;
నకలసుఖముల నొసగుచు, నత్య మెప్పుడు;
ధరణి జనులకు, నదియ, యాభరణ మగుట,
విమవ జన దెప్పు నత్యంబు; విమవ జెడుగె.

గీ. పగలు, రాత్రియు, నన కుండి, బహువిధముల,
సుఖము నేతేళ గలిగింపఁ, జూచుచు, సత
తంబు, జంపల మరుతల్లివంశులగుచు,
దుఃఖ మొసంగంగ జన దింప దుష్టు లగుచు.

గీ. చమ్రుబాలురయభివృద్ధి, మది నలంక,
పనికిరా కుండునలుకుండ, బలుకు చుండి,
కాల మెట్టుగా! పేర్చగా గడపు చుండు
గురువు లుండురు గొందఱు ధరియింతు.

గీ. చమ్రుబాలురయభివృద్ధి మది నలంకమఁ,
కాల మంత చు నృప యింత గాక యుండఁ,
జమ్రు జెప్పఁచు, నడవడి జక్కఁ జేయు
గురువులందుఁ జూపుడు పరమభక్తి.

గీ. తాను బాలించువారలు, నడియ శాంతి,
శాంతి, దన మిత, లే కుండి, సాకు చుండు
రాజుమఱ సెంతో! నిర్భయ, పంచలంగ,
మరుచు నుండగవలయును, మరుజు లెప్పుడు.

- సీ. జీవిజాలములు, నిర్జీవజాలంబులు,
 సుఖ మగుమరుగడఁ జూచునటుల,
 పరమాత్మకం బగుపంచభూతంబులు,
 హాయి నొసంగునాహునమితిఁ,
 బరమసుఖం బండఁ, బంచేందిరియంబులు,
 మానిరం బగుచుండుజ్ఞానభాగ్యము,
 సొంపు నింపును చుండుసూర్యచంద్రామలఁ,
 బర్హతాపము, సమర్థ, వరధు లెన్నో!
 బహుమత్యఫలపుష్పభానుకంబు లె యగు
 తరువుల, లళలరు, ధరణి నెన్నో! నుండు
 చిత్ర)నర్ణంబులఁ జెలఁగి, కూయుచు
 ఖగములనెన్నియో కరమువితఁ,
 గీ. నున్న, నిర్దయ, స్పృహియగు మంతుగాక!
 దయ నొసంగెను, మరకెల్ల, దైవ మహాహా!
 యట్టిదె నగును, బరమేశు, పుణ్యదికంబు,
 వేదమొను చుండునగుమును, విత్తు లిడుచు.
 గీ. పగలు నిద్రింప నింతయుఁ జగరునుంకి!
 పొందుగా రాత్రి నిసిరు బొందు చుంకి,
 వేసు వగు చుండఁ, బకకను వేగ వికిచి,
 కాలకృత్యంబులను దీర్చు గరము సుఖము.
 గీ. బకికి రా ముంకి, గూటలఁ బడుచుచుండు
 చెడ్డపిల్లల స్నేహంబె, చెందకుంకి,

సరిగఁ బాఠశాలకు వచ్చి చదువుకొనెను
చిన్నవారలన్నేహంబె చెండవలయు.

గీ. మనకుఁ గల్గెను మిత్రులు, మంచివారు;
చెడ్డవారం నుండురు; చెడ్డవారి,
మంచిబోధలు చేయుచు, మంచివారు
గాఁగఁ జేయంగ నెయ్యెడఁ గడగఁ జనుచు.

గీ. వంశమందున, గుణముల, బలముందు,
విద్యయందును, ధనమున, విశయమందు,
ఘనతఁ గను చుండువారుఁ గనుచు నుండి
యొర్పితేమిరి, లే కుండ నుండవలయు.

గీ. తమకె లాభంబు, మదియందుఁ వలఁదియొక్కొ!
డెండమందున, సంరస నుండుకొఱకొ!
చేరి, స్తుతులను, మున మిశఁ జేయు చుండు
వారిన్నేహంబుఁ బెంపంగ వలదునుండి!

గీ. పరుల ప్రాసకంబును దాము పడయ నెంచి,
చిత్రముగ నెన్నొ! మోసముల్ చేయఁ జేరి,
యన్నయవి కొన్ని, లేవనియెన్నొ! చెప్పు
కొండెకాండ్రితో, మిత్రులై, యుండఁ జనదు.

గీ. పలుకు వలసనె, మిత్రులు, గలుగుచుందురీ,
పలుకువలసనె, శత్రులు గలుగుచుందురీ;
కానఁ, బలుకుతఱి, దెలివి, గలిగి యుండి,
మంచిపలుకులై, పలుకుచు, మనుట సుఖము.

- గీ. కాలహరణంబు, నెంతయుఁ, గాంచునటల,
 రేపు రే పంచుఁ, గార్యంబు లాప కుండి,
 డెప్పుడు చేయంగవలసిన వపుడ యపుడ,
 చేయు చుండి, వ్యసనముల్, చేర కుండు.
- గీ. విద్య, జ్ఞానంబుఁ గలిగించు వివిధగతుల;
 జ్ఞాన మెంతయు. సుఖమును, గలుగఁ జేయు;
 సుఖమే, యానంద్యమున కెంతో! సూటి యగుటఁ,
 బురుషులును, స్త్రీలు, విద్యను, బొందఁ జనును.
- గీ. తెలియు, సర్వంబు, నా కంచుఁ వలఁచు చుండు
 గర్వ మింతయు, మదియందుఁ, గలుగ కుండి,
 యనుభవజ్ఞులు చెప్పెడుసంశయములను,
 శ్రద్ధ విను చున్న మే లెంతో! సంఘటిల్లు.
- గీ. మిత్రులందున, సచ్చింత, మించఁ గనుడు;
 శత్రులందుఁ గోళంబుఁ, జరుదు చూప;
 బీషవారల, నెయ్యెడఁ, బ్రేమఁ గనుడు;
 చేయుఁ దుపక్యతి, సనిశంబుఁ, జింత లేడల.
- గీ. పరిహసింపగ వల డెప్పుఁ, బరులఁ గాంచి,
 పెద్దవారలు, మూఢులుఁ, బిన్న లనక,
 పేదవారలు, ధనికులు, సాదు లనక,
 గౌరవంబుగ, నెల్లరఁ, గాంచవలయు.
- గీ. పుడమి, మంచినడవడి, సుభూషణంబు;
 మంచినడవడి, సరులకు, మహిమ నొసఁగుఁ;

బరిగణింతురు, జను లిలఁ, గరుణాశోడఁ;
గాన, శాంతికి, సయ్యదె, కాంచవలయు.

సీ. రోగ మేదియు లేక, బాగుగా నుండుట,
యారోగ్య మగుఁజుండి! యవనియందు;
హిత వగుచది యెట్లు, మితముగాఁ దిను చుంటు,
యారోగ్య మగుఁజుండి! యవనియందు;
— బాపచింతల నెట్లు, బాయంగఁ జేయుట,
యారోగ్య మగుఁజుండి! యవనియందు;
మదికి, సుఖమె కల్గ, మదికి, శాంతియ కల్గ,
నారోగ్య మగుఁజుండి! యనియందు;

గీ. విద్య, యందంబు, బిడ్డలు, నెలఁచి యున్న,
ధనము, ధాన్యంబు, బతుకు, సోధింబు లున్న,
సలియ కా కుండు, నారోగ్యంబుండకును;
ఎన్ని యున్నను, వృద్ధంబు లన్ని యగును.

గీ. బాలికలు, బాలు “రారోగ్యవారి” మనుచు,
వారి మొకటియ “యారోగ్యవారి” మనుచు,
బొంగి, ముడమును, మదియందు, బొంద జనదు;
భాగ్య మారోగ్యమును, సదా, వలయుఁ జూడ.

సీ. శేషున కైనను, శిష్టు దరిమె కాని
బాధల నెన్నియో! పడఁగఁ జేసి,
యెంటురోగంబుల కాధార మగుచుండు
నీగల, దోమల, నెలుకగముల,

నోర్పు నెంతయుఁ గల్గి, నేర్పునఁ గొట్టుచుఁ,
 బడిమున సుఖయింపఁ బంపవలయు;
 సాలెగూడ్లును, బూజు, జాగు నేయక యుండి,
 శుభ్రింబుగఁ, మడువఁ, నూడవలయు;

గీ. గాలి వచ్చెనుమాన్దముల్, గాంచునట్లు
 లెత్తుగా నిండ్లు గట్టుంగి నెంచవలయు;
 వెల్ల నిండ్లనఁ దఱచుగా నేయవలయు;
 నిదియ యారోగ్యలక్షణ మొంచఁ జనును.

గీ. మదికి, నొడలికి, బలమును గురురుపఱచు
 నదియ, జీవులను, ధర నాహార మగుట
 వీలుకొలఁదని, నెమ్మది, వేళ కెప్పుడు,
 మంచిదూహారముఁ దిన, సమంజసంబు.

గీ. బలముఁ గలిగించి, రక్తంబుఁ బ్రబలఁ జేసి,
 యాయు వెంతయు మభివృద్ధిఁ జేయఁగలుగు
 పప్పనస్తువుల్, భక్ష్యముల్, వాడు చున్న,
 బుద్ధి వికసించు; సుఖమగుఁ; బొడము శాంతి.

గీ. బలముఁ గలిగించుగుణములు గలవి, గాన,
 మితముగను గూరిగాయలు, మేలు నేయు
 పాలు, వెన్నయు, ఘృతమును, వీలుకొలఁది,
 వాడుగొను చున్న, నారోగ్యఫలము గలుగు.

గీ. శక్తి, జ్ఞానంబుఁ, గలిగించుశక్తి గలుగు
 రక్త మభివృద్ధి గావించుశక్తి గలుగు

బలపదార్థంబు ఫలములఁ గలుగుకత్తుఁ
బండ్లు దిశ, నవి, యారోగ్యభాగ్య మొనఁగు.

గీ. రోగ మేదైన వచ్చిన, శాగుండఁగ,
మంచివైద్యులమందె, కేవలము చుండి,
దాని నారంభదశయందె. తఱియిడియ,
నవని నారోగ్య మింకతో, నగుచుజుండి!

గీ. బడలియున్న, విశ్రాంతినిఁ, బహువలయు;
మదికి, నొడలికి, నిశ్రాంతి, మునముఁ గలుగఁ
జేయుసుఖనిర్మల, జక్కఁగా నెంచు చున్న
గలుగు నారోగ్యభాగ్యంబు; కలుగు శాంతి.

గీ. నదులు, జెలువులు, నూతు లానంద మిహము,
స్నానసానంబులకుఁ, నాల, సాయ మిహము,
గాన, నానలిజలములఁ గల్గుచునును,
గలుగ కుండఁగ నేదోరఁ గాంచు నును.

గీ. పలువురొకకది. చిద్రింప నలగుచుండి!
వట్టినేలను బనలించ వలమనుండి!
యెత్తుశయ్యలఁ, బవలించ నెంచఁ జరుచు;
ముఖముఁ గప్పుంగ జన దెప్పుడు మునుగుచేశ.

గీ. తఱచుగా, వచ్చున్యాధులు, ధరణి నెపుడు,
బూర్వజన్మలక్షణములై, పొడము నునుచు,
జెంచు చుంటిని, జేన్మనికిను చునుచుఁ
దలచు కుండఁగఁ జరుఁజుండి! తెలిప గలిగి.

- గీ. పాప మంతయు, బూర్తిగా, వసుధ సమసి,
పుణ్య మొత్తయు, దప్పక, పానగు ననుచు,
బుద్ధాతీర్థంబు లంచుచు, బురదనదుల
బుడుక లిడంగ, నారోగ్యంబు, చెడుచు గాడె?
- గీ. కాలు, నెత్తియు, మాడంగ, గానిం గనుచు
బుద్ధా మనుకొంచు, శ్వాస, బొంగు చుండి,
తీర్థములైన సేయించు టిరుగు చుండి,
లిడి వేరకు, దివ కుండి, యునుకతక,
నవని, నారోగ్య మొత్తయు, నణంగు గాడె?
- గీ. గంధకాయలు గలిగెడుగనుల బాట
రోగము బలెన్నో! ముప్పగ బాగుచేయు
వేలగులచులు, జలముల వెలయు గాన,
వేలగులగుననుల, పడవలు చుండి,
స్నానపానము లొనరించు, జనుచుకుండి!
- గీ. మహిమ జూలమ, మదికి బ్రతుక మొనంగు
పర్యంతంబులు, వనధులు, వనము లుండు
స్థలములందున, నివసించు, జనుచు నెన్న,
జాంతి, సుఖమున, గనుజుండి! జగతి నరుండు.
- గీ. పూలు, బాష్పగు, గాయ లు, బొలుపు మిగుల,
గన్నులకు నెంతో! ముదముచు గుంగ జేయు

చెట్టు టుండెడు తోటలఁ జెలఁగు మదులఁ
దిరుగు చుండంగ వలయును, దినదినంబు.

గీ. కోకిలంబులు, జిలుకలు, గూము చుండి
మదులు చెలఁగంగ, నెంతయు, ముదము నిడెడు
తరువు టుండెడు స్థలములఁ దిరుగు చున్నఁ
గలుగు, నారోగ్య మయ్యదె, కలిమి, సుఖము.

గీ. మిగుల స్వేచ్ఛగ నడయాడు ఖగము లెన్నో!
సంచరించుచు, సుఖముగ, సంతసితెడు
నదులనడుమను, జాలఁ, బ్రమదము నిడెడు
పులిసములయందుఁ దిరుగంగ వలయుఁజుండి!

గీ. కష్టసుఖములు, మోషగాఁ, గలఁగ జేయుఁ
గలుగుదేశాటనం బెంతో! నలుపు చున్న,
జ్ఞాన మొత్తయు, మరుజుండు, గాంచుఁజుండి!
చెంచు నారోగ్యభాగ్యంబు, జెంచు సుఖము.

గీ. పశువులకు, శిశువులకు, స్వంబులకు ను,
గాన మెడఁ బ్రమదంబును గలఁగ జేయఁ;
బ్రమద మారోగ్యమున కెంతో! వలయుఁ; గాన,
సరససంగీత మెడ నెడఁ జుచు విసఁగ.

గీ. జ్ఞాన మిడు చుండి, సుఖమును గలుగఁ జేయఁ
గష్టపడు చుండి, యింపుగఁ, గవితఁ జెప్పు

కవులు కచియించుమంచి వాగ్గ్రంథములను,
జదువు చుండంగవలయును సంతసముగ.

గీ, పోలుచును చుండి, సుఖమును, బహు చున్న,
సుఖమె, యయ్యది; మఱియెంచు సుఖమె కాదు;
క్షుత్తు బాధింప; భుజియింప; సుఖమె యగును?
క్షుత్తు లేకుండ; భుజియింప, సుఖమె యగునె?

గీ. కష్టములు, భవి, నరులకు, గలుగు నెప్పుడో!
కష్టకాలంబులందుఁ గలిగి తెలివి,
ధైర్యమును బోలుచది, యేది, దలంప వేమి,
విషవఁ జన దెప్పును, ధైర్యంబుఁ; బుడమి నరుఁడు.

గీ. కష్టములభాతి, మేఘముల్, గ్రమ్మి, నోర్చి
శీతభానుండు, మునుగును, జెందుచుండి,
పననమిత్తుండు, జలదముల్, పొందోల
నట్టె వెలువడి, జగతికి, హాయి నిడఁడె?

గీ. శాంతిసుఖములు గలిగించి, జనుల కెప్పుడు,
శౌరవంబును, నిండుగఁ, గలుగజేసి,
ధరణి, నాకొగ్యముచకు, నాధారి మగుచుఁ,
బరగు చుండును, నిజముగాఁ, బరణయంబు.

గీ. తెలివి, బలమును, సుఖమును, దొలగఁ జేసి,
 బహువిధముల, బాధలఁ, బడఁగఁ జేసి,
 బాల్యమందున, ముదిమినిఁ, బడయఁ జేయు
 నట్టి బాల్య వివాహములూపఁ జనును.

గీ. చిన్నతనమందుఁ బెండ్లిండ్లు నేయుచున్న,
 నై కమత్యంబు రూపము నఖిల గతులు;
 బలము లేకుండుబిడ్డలు గలుగుచుందు
 రెన్నో కష్టంబు లుపయించు; నెన్నఁ దరమె?

గీ. కష్టమును, సష్టమును, జాలఁ, గలుగఁ జేసి,
 మనసు బాధించు చుండఁగ; మతమునందుఁ;
 గలుగు నాచారముల నెల్లఁ, గాంచి, తెలివి,
 మూలముట్టుగఁ దొలగింప, మేలె యగును.

గీ. దేహతత్వంబు, మనసును, దెలిసికొనుచు,
 నన్నపానాదులందున, సఖిలమందు,
 జాగరూకతఁ గాంచుచు, బాగుపడఁగ,
 మనసుకొను చుండవలయును, మనుజుఁడెపుడు.

గీ. వసుధ జీవితజాలములు దైవంబువలన,
 బరమకరుణను గలిగింపబడిన వగుట,
 సాధ్య మగునంతవలయును, సంతతంబు,
 జేయ కుండంగవలయును, జీవహింస.

— — —

జానభాస్కరము.

రెండవప్రకరణము.

త్రిత్వము: —మిత్రమా! నీవు చెప్పిన వన్నియు, జ్ఞాన
గీతావాక్యములే యగును. ఎన్నెన్నిచెప్పిన నేమి? అర్చుకొని
పోయిన నేమి? పీల్చుకొని పోయిన నేమి? బక్కగావున్న నేమి?
గిక్కగావున్న నేమి? నాపేరు సార్థకమే. నాకున్న యారోగ్య
మెవ్వరి కున్నదిరా?

ఈమధ్య, పాఠములు చదువకపోయినప్పుడు, మామా
స్కరుగారు, నుంచిపొమ్మగై న పేదబెత్తము చేతఁ బుచ్చుకొని,
భయము గలుగుటలుగా, నిటుచటు, అశించుకొనుచు, కొట్టుటకు,
నాదగ్గరగా వచ్చి, నాజేబులోఁ జేయి పెట్టి, బీజీలు, సిగరె
ట్లు, చుట్టలు, ఈమూడురకముల యారోగ్యవస్తువులును, దీసి
చూచి, కొంచెముసేపు, నాశరీరముమీఁద, జరుగునవంటిదెబ్బ
లవానకురిపించి, నవ్వింపి, యప్పటినుండియు, నాపేరు, “త్రిత్వ”
మని పిలుచు చున్నారు.

సిగరెట్: —ఓరీ! రూలు వినలేదురా? అది మనకుఁ
జాలమందిరూలురా! వెరి బెరెట్ రూలురా! మాస్టరు, బెత్త
ముపయోగింపనే కూడదట! పిల్లలను గొట్టనే కూడదట! ఆహా!
కాల మెంత చక్కఁగా, సుఖకరముగా, మాటిపోవు చున్నదిరా!

తిత్వము:—ఓరీ! మూర్ఖుడా! పాఠములు దిన్నగాఁ జదునకపోయిన యెడలను, బశికి సరిగ రాకపోయిన యెడలను, ముద్దుపెట్టుకొనెదరురా? దానిభావమును, నీవు, తిన్నగా, గ్రహించలేకున్నావు. కొండలుకొండలు తొండరమాస్తరు, మంచిముద్దేశముతోనే, నామకలు పగిలిపోవుచున్నను, రక్తము కారునట్లును, గన్నలు బొక్కచునున్నను, ఒడలు తెలియకుండ, గొట్టెదరని, యట్టియాజ్ఞ చేయఁబడినదే కాని, మఱియొకటి కాదురా! “దుండవశగుణభవేత్” అనునీతివాక్యము, నెఱుగఁవ్రకాబోలు!

పూర్వకాలములలో, బంతులుగారు గనఁబడినయెడల, బ్రక్కనంచులతోఁబడి, వంగివంగి, పిల్లలు పారిపోయి, ప్రాణములు దక్కించుకొనెనువారట! రక్తము గారుచున్నగా, జింతబరికెలతోను, ఈతబ్బలతోను, జెక్కపేన్లతోను, బలకలతోను, దాటియావలపుస్తకములకట్టతోను, ఏవికనఁబడిన దానితోనే, కొట్టెనువారట! కన్ను బొక్కపడిపోవు నేమో యనునాలోచనయే లేక పల్ల పటపట కొఱుకుచు, బంతులుగారు, వ్రాముచువ్రాముచున్నగంటము గిరగిర తిప్పి, గిరాటువేయువారట! వెనుక, ముందు, చూడకుండ, నగారామీద వాయించుచున్న, బాగా బజాయించువారట!

గుంజల్లు, కోదండములు, గోడకుర్చీలు, తొడపాశములు, చెవులనులుపులు, బుగ్గనులుపులు, జుట్టుగింజుటలు, మొట్టికాయలు, లెంపకాయలు, తన్నులు, పిడిగుద్దులు, చేతులు తిప్పించి వేల్గమీద రూళ్లకట్టతోను, గంటముతోను, కొట్టుట

యు. నివి యన్నియు. బల్లలోఁ, బ్రీతిదీపముచు, దీర్ఘములలాగు
బాగుగా సాగుచు నుండెడివట! ఉపయనకాలమందుఁ బంచశి
ఖ లుంపుట తరువాతఁ, బంతులనుగుప్రకాశకే యని నా కిప్పు
డు తోచుచున్నది సుమా!

బోర్డులు, మ్యాపులు, ఈకాలములోఁ, గ్లాసులలో
నుండునట్లుగా నాకాలములో, బాగుగా నెండతగిలెడువోట,
బల్లలోఁ, బదియిరువదితట్టలమెత్తనితెల్లనియిసుక పోసి, యుంచె
డువారట! “వాగీశాద్వా” “దీపంజ్యోతీ” మొనలగు క్లోకము
లు, బాగుగాఁ గంఠస్థముగా నుండునట్లు చదువనిపిల్లలను, ఎం
డలో బాగుగాఁ గాలి, వేడిగా నుండునాయిసుకలోఁ గోలిగం
తులువేయునట్లు, నిలువఁబెట్టెడువారట!

ఆకారణముచేతనే, పూర్వకాలపుఁబిల్లలు, చాల తెలివి
గలిగి, మిగులభయభక్తులుగలిగి, యెంతయు శ్రద్ధగాఁ, జమప్ర
కొని, యీకాలములో, గొప్పగొప్పయువ్యోగములచే ముచుఁ,
బ్రీభ్యాతపురుషులగుచు సకలసుఖముల ననుభవించుచు గ్నారు.

పూర్వకాలములలో, సాధారణముగాఁ, బాఠశాలల
యందు, గుటిపంతులు, గుడ్డిపంతులు, గూగపంతులు, పత్తి
పంతులు, మూగపంతులు, నెనిటిపంతులు, తొట్టిపంతులు, ఊరి
డెడువారట! ఎవరికైన నేయనయనముచందయిరను, లోపము
న్నయెడల, వారుమిక్కిలి తెలివిగలవారుగ నుండుదునుమా!
ఇది యొకప్రీకృతిరహస్యాశేషము. అట్టివాఁ యొద్దఁ జిన్నపము
చదువుకొని పిల్లవాండుప్రకాశ, వాడెవారిమనస్సుప్రీకృతినిబట్టి,

తెలివిగలచా రకుమంతుట నిశ్చయము. అట్టి ముసాధ్యములు, సాధారణముగా నీకాలములలో, నూనికి నలుగురైదుగురై న నున్నాలో లేరో! యిది యమమారింపవలసియున్నది. ఇవిన్నియు, మామూల్యుగా రిప్పుకప్పుడు పాఠ మాదివేసి, చెప్పుచుండుదురు. నూనికి నూనూపుగునారు చెప్పుచుండెనువారట!

ఏమిదా! ముతనూనూట్టాములలో, గలియుగధన్వం తిరిగినికుమారుడు, గాంధీబాబు, రావీ దేవుని నాం చెప్పుచు నూనూకులే రాదు. నిమ్మనో, పాఠములు చదువనే చదువదు. ఏలాగున జరుపును? పుస్తకములే లేవును? ఉన్నవనుకొనుము, పుస్తకములలో ముద్దాతికపేజీలే యుండవుగదా! అవును. వానిపుస్తకములన్నియు, అదిమధ్యాంతరహితములే సుమా!

పూర్వకాలమునం దేట్లునాడెడివారు, బనికి రాకపోయినమొదల, గండుకోగులలాగునకు, యమరికరులవలెను, బడిపెద్దను, వానికి మద్దగుగా నుజ్జుబద్ధముగగురుపిల్లలును, బిక్కకొలదిని బరుగైతికెల్ల, పిల్లనాం జెక్కడ మున్నును, బట్టుకొని, వాడుకపన్నులు, గడుపు, నుబ్బుకట్లుగా నేప్పు చున్నను, గొట్టు చున్నను, గతిచు చున్నను, నేలబడి దొడ్లు చున్నను, వేనియుత్సాహమును చెచ్చుకొని, గండుబిల్లి కులుకమీద దుమికి పడి, యదిమి పట్టుకొన్నట్లుగా, గాడ్డు, చేతులు, నదిమి పట్టుకొని, తొక్కి, నొక్కి, ముడ్డి, నడ్డి, మోకాళ్లు, మోచే

తులు, గొట్టుకొనిపోవు చున్నను, బరబర యీడ్చుకొనిపోయి, బడిలోఁ బాతులుగారిమెదుటఁ బారవేసెనువారట!

తరువాతఁ, గొంతనేపు, పంతులుగారును, అపిట్లవాడును, వెత్తివయ్యయును పట్టిట్లుగాఁ, బాతులుగారు గొట్టుచును, బిల్లువాఁడు దప్పించుకొనుచును, బాతులుగారు పిల్లవాని బట్టుట్టుకొని గింజుచును, బిల్లువాఁడు పంతులుగారికాళ్లు పట్టుకొని, నుంచునును, వెనుకకును లాగుచును, బడియం దంతటను గిరిగిరి గంతులునేయుచుఁ దిరుగు చుండెనువారట! అది యంతయు, మిగిలిపిల్లవాండ్రు గడగడ లాడించు చుండెడివట!

ఓరీ! అదియే ఆకాలములోఁ, బాతుళ్లును, బిల్లులకును, డిస్ట్రీ. జన్నాప్టిక్కు నునుచూ! ఆకాలములోఁ బిల్లవాండ్రు రాకపోయిన మెడల, ఆప్ సినిమా మార్కువేసి, యూరకొందురు. ఒకప్పుడు జబ్బానా వేసెవరు. అందులో నేమున్నది? పారవేసెదరు. ఒకప్పుడు పొకరీతిగా నంపగా లక్ష్యమే లేని దండుగవంటి చిన్నదెబ్బలపండుగ చేయు చుండురు.

ఓరూ! అరుగోయనా! మనపుస్తకాలకట్టగాఁడును, తారకరాం టోపీవాఁడుగాఁడును, ఏదెయో మాబలాడుకొనుచు వచ్చుచున్నారు. మునాండిలో నెంతమాత్రమును, బాక్సుయూనిటి యనునదియే లేదు. అందుకుచేతనే, సారి, వెరిసారి, మనమనకంటికి. ఏజే కాజే. అట్టా, పాపర్టీలో, డిప్ గా, డ్రానై పోయి చున్నదిరా! ఐడిల్ నెప్పు. డిసేనింగు, ఎంప్టీ మ్యాడ్ టూలు, ఏనిమిషమున కానిమిషము, ఆనేతుహిచూచల

పర్యంతము, ఎక్కువయి పోవుచున్నవి! దేశము, మూర్ఖుల కనాటా హెల్ప్ స్టేట్ లో నున్నదనెదవా లేదా? చెప్పరా!

ఓరీపుస్తకాలకట్టగా! ఇన్నాళ్లు నెక్కడ నున్నావురా? సెలదినములు చూచిచూచి. విన్ననే నీపేరు కొట్టివేసినారా! పుస్తకము లన్నియు నెప్పుడును దెబ్బకపోయిన, నెప్పుడును జడువకపోయిన నతంత తుక్కులగునా గుక్కునాబుకలలాగున నున్నవేమిరా? కొన్నిపుస్తకములలో, మొరటపేజీలు మధ్య పేజీలు, చివరపేజీలు, నుండనే యుండ వేమిరా? ఏమి చదివెదవురా? ఏలాగున బరీక్షలో పాస్ అయి యేడుస్తావురా?

బేనుగాని, ఫూలిష్ ఫెల్లో! ఏమిరా నీయన్నిపుస్తకముల మీదను, దళసరిగా, నడ్డముగాను, నిలువగాను, పసపుగీత లున్న వేమిరా? ఓహో! ఈమధ్య విఘ్నేశ్వరునిపూజ చేసినావుకా బోలు! ఓరీ! నీవు బడికిఁ దిన్నగా రాక, సాతములు చక్కగాఁ జరుగకపోయినయెడల, నన్ను పూజచేసినాఁడు; కన్నులు మూసికొని, తలపై కెత్తి నన్ను వర్ణించినాఁడు; నాకు కడుపు నిండ ఉండ్రాస్తే "పెట్టరాఁడు" అని దయగలిగి, బాలిపడి, ఆ విఘ్నేశ్వరుఁడు వచ్చి, అడ్డముగాఁ బడి, తొండముతో చేయి నట్టుకొని, మాస్టర్ రీచేత, మార్కులు వేయించు ననుకొన్నావురా? ఏమిరా! అలాగున ఇగిలించు చున్నావు?

పుస్తకాల:—రేపునచ్చి, జీత మిచ్చి, మరల పేరు వేయించుకొంటానరా! ఐన నయినది. భయములేదు. ఫైన్ కూడా నిమ్మగిన్న నిచ్చివేసెదను. పేజీలు లేకపోయిన నేమి?

పుస్తకములు లేకపోయిన నేమి? నేను జడువకపోయిన నేమి? ప్యాసు కాకపోయిన నడుగరా! ప్రతియేడులాగుననే, యీ యేడుగూడ, డంకామీన దెబ్బగొట్టి, ప్యాసవుతానురా! చూడుము. ప్యాసులోనికిటుకుఇదిరా. తప్పక జయము పొందెదను. ఏమనుకొన్నావురా నాశక్తి?

ఓరీ! మరచిపోయినావురా? మొన్న మొన్న నేకదా! నీవు, తల్లికాండ్రులను, దుఃఖపెట్టగూడదని, పెద్దపెద్ద శ్రీరంగనీతులతో, గొప్పయుపన్యాసముచేసినావు. మాఫాదర్, బజారు నుంచి, మట్టినిగ్నేశ్వరుని, దేవుడని, కొనితెచ్చినాడురా! మామదర్, నాపెట్టెలోనిపుస్తకము లన్నియు, బైకి దీసి, యొకగిన్నెలో, జిక్కగా, బసపు గలిపి, దిట్టముగా, బూసివేసినదిరా! అది మీరు చూచినయెడల, నవ్వెవరని యిప్పుస్తకములకు, బైన కవర్లు వేసినారు! అక్కడక్కడ పేజీలు చింపివేసినారు!

సిగరెట్:—ఔనురా! ప్రమోషన్ డెస్క్లో, కనేకకార్డుములచేత, నేడ్వగా నేడ్వగా, లాకులలోని తొట్టిపడవలలాగున, దోసివేయుదురురా! ఏలాగున ప్యాసగుదురో, ఆకిటుకు నాకును తెలియును. అదిచెప్పగూడదు. అందఱికి, గోట్లకు మూడునాలుగుకేబులుండును. నీకోట్లకు, బ్రాజర్లకు, రహస్యముగా లోపలిలోపలిసంచులు, మఱినాలుగుండునురా! అదినాకు తెలియును. వాటిలో, బుస్తకములలోని పేజీలు చించి, దోపి, పరీక్షలో, దీసి, చూచి, వ్రాసివేయుదురా! కాని, బహుశా

గృతసుమా! ఈరోజులలో, మానవులకూడ, బహు తెలివిమీటి నోయినారురా!

పరీక్షలలోఁ ముందుగా, జేబులు, గీబులు, అట్టలు, పక్కజేబులు, టాపీలు, క్రాపింగులు, బూట్సు, అన్నియు బాగుగాఁ జూచి, మఱియు వ్రాసు మను చున్నారు. ఎందుకు చేతనురా! కడచిన సంవత్సరము, మనహరిరావు క్రాపింగులో వ్రేళ్లు దోపిదోపి, బాగుగాఁ బరీక్షచేసి చూచినారు.

పుస్తకాల:— ఎందుకా? రెండేడ్ల క్రిందట, వాఁడు, డొంకవంటి తన క్రాపింగులోఁ, గొన్ని కాగితములు దోపుకొని పైన టోపి పెట్టుకున్నాఁడట! మాస్టర్లు, మరకంటఁ దెలివిగల వాండ్లు, కాబట్టి! టోపి తీసి, తలమీస, దబడదిబడ వాయిం చి చూడఁగాఁ, గుండేళ్లవలెఁ, గొన్ని యచ్చుకాగితములు బయటికి దుమికి పడినవట!

సిగరెట్— వండ్రెఫుల్! మనస్థూఁడెట్లులో, నెంతెంత వారలయిన నున్నారుసుమా! ఇప్పుడే కాదు. పూర్వకాలములోఁగూడ, నొక పరీక్షలో, నొకమహాబుద్ధిమంతుఁడు దస పేపరు వ్రాసియియ్యడము మాత్రమేకాక, మఱియొక స్థూఁడెట్లు పేపరుగూడ, వ్రాసి యిచ్చినాఁడట! ఆహా! ఎంతదైర్యముగల గుండెకాయరావాడిది! వాని దెంత తెలివిరా? ఎంతచుఱుకురా! ఒక్కఁడు వ్రాయవలసిన కాలములోనే, యిద్దటిపేర్లు వ్రాసి నాఁడట! వాని తెలిగలమోసమున కెంతయినను సంతోషించవల సినదే. సాపము దాగుతుందిరా! పట్టుకొన్నారు. ఏలాగునఁబట్టు

కొన్నారో? పట్టుకొనినవాఁ డెంత తెలివిగలవాఁడో, యాలో చింపుము. తరువాత నేమేమో చేసినారట! అది స్త్రాండెంటునాపున లేవనున కెంత డిజానరురా!

ఏమిరా! తారకరామ్! ఈమధ్య చాలరోజులనుంచి, కనబడడమే మానివేసినావు. కారణము దెలియక, కొట్టుకొను చున్నాను. తెల్లవారుజాముననే కాఫిహోటల్ న్, అలవాటు చేసినావు. కాఫీ, కారపుపూస, ఆవెన్నలాగు కరకరలాడి కరిగి పోయే పకోడీలు, నేమియ, మీగడనాలు, ఏమియులేకపోవుట చేత, నానాలుక, గులగుల లాడుచున్నది. స్లమందు లేని వానికివలె, నాకాళ్ళు వీకుకొనిపోవుచుండును. నాయదృష్టము చేత, మరలఁ గల్గబడినావు. ఇంక ఫర్వాలేదురా!

తారక—ఎఱుఁగవురా? ఈమధ్య మనతనూషాపట్టణము లో, బెద్దకోమటి, ధనాల ధర్మాల సెట్టిగారు, ఎనిమిదిమాసము లక్రిందట, స్వర్గస్థు లయినారు. ఆయన చెన్ని దేవాలయములు కట్టించినారురా! ఎన్ని సత్రిములు పెట్టించినారురా! ఎన్ని వేద పాఠశాలలు పెట్టించినారురా! బాటసారులసౌఖ్యముకొఱకు, బట్టణములో నన్నివైపులను, ఉప్పుకారములతో, ఊరనేసినయుసిరికకాయలతో నెన్నిచలివేంద్రీలు పెట్టించినారురా! ధర్మాల సెట్టిగారు, అందఱుకోమట్లవంటివాఁడు కాఁడురా! దయగలమనస్సుగలవాఁడు. మోసములేనివాఁడు. భాషాభిమానము గలవాఁడునుమా! కవీశ్వరులనినఁ, జాల పోత్సాహము చేయుస్వభావము గలవాఁడు. అప్పుడప్పుడు దానుగూడఁ జిన్నచిన్నపద్యములువ్రాయు చుండెడువాఁడు. అవి చదువుకొనుచు, ముఱియు చుండెడువాఁడు.

జ్ఞానభాస్కరము.

మూడవప్రకరణము.

అమధ్య, “అనందకవి” యని బిడుదుపేరుపెట్టుకొని, దేశ సంచారము చేయు చున్న మంగళగిరి శ్రీరంగకవి యనునాయన వచ్చి, తాను, భారతభాగవతరామాయణములు మహాభాటిగారి బురాణము చెప్పటయందు, మన తెనుగుదేశములో నెల్ల మహా ప్రసిద్ధి పొందిన ఉల్లక్కిశాస్త్రిలువారి శ్రేష్ఠకుమారుడ ననియు ను, గీర్వాణాంధ్రంబులయందు, దన కపారమయినపాండిత్యము గలదనియు, దాను గూడఁ బురాణము చెప్పఁగల ననియు, దాను జెప్పుపురాణము నెంతశ్రద్ధగా వినిన సంతసునాయాసము గాఁ వినువారు మోక్షపదవిని బొందుగల దనియును జెప్పి, కృతినందుట, స్వసంతానముల కో నొకటి యనియు, గృతి నందినయెడలఁ బితృదేవతలు దరించెదగనియు, బాలమట్టుకుఁ జెప్పి, ఋషిప్రోక్తము లయినట్టియు, మనసొందువులలో ననే కులచే, నీశ్వరదత్తగ్రంథము లని విశ్వసించఁబడు చున్నట్టియు నాలుగువేదములను, బద్యకావ్యములుగా, నాలుగుసంపుటము లుగా వ్రాసి, కృతి యిచ్చెద ననియు, దాను వ్యాసకాళిదాసులయొక్కయు, గవిత్రయమునారెయొక్కయు, నష్టదిగ్గజములయొక్కయు, సవతార మనియు, బూర్వకవులు దెనిగించిన

పురాణములు, సంస్కృతమునకు సరిగలేకపోవుటచేత, దోమకా
లంతయిసను భేదము లేకుండఁ, బదునెనిమిది పురాణము
లను, దాను, మరలఁ, దెనిఁగించెద ననియు, నీవాంధ్రభోజుఁడ
ననియు, సపరకృష్ణదేవరాల ననియు, గంభీరముగాఁ జెప్పుచు,

పీ. సార్థకనామంబు, సంతసంబుగ జనుల్

 ప్రేమ మీరంగను, బేర్కొనంగ,
 పైశ్యవంశంబున, వరగుణంబులతోడఁ,
 బ్రభవించియుంటివి వాసీఁ గాంచ;
 సిరిసంపదలతోడ, సేమంబుఁ గను చుండి,
 పరుల రక్షింతువు, కరుణ మెఱయ;
 సత్రంబు లెన్నియో! చావళ్ళనెన్నియో!
 కట్టించియుంటివి ఘనత మీఱ;
 వ్యాపారములయందుఁ, బాప మింతయు లేక,
 మనుచు నుండెనునట్టి మాన్యగుఁబడ!

గీ. కవికులంబులపాలిటి కల్పతరువ!

 వంశ మభివృద్ధి, సతతంబుఁ, బడయు చుండ,
 ఘనత మీఱంగఁ బుడమి, దీర్ఘాయువగుచుఁ,
 జెలఁగు చుండుము, ధర్మాల నెట్టిఘుఁడు!

నీ. ఆర్యులౌ పూర్వుల యాచారముల నెల్ల

 మన్నింప, ముద మందుమచును గలిగి
 మొక్కుల నెన్నెన, మొక్కియున్నను, నీవు,
 జీవహింస యొకింత చేయ గుండి,

గ్రామదేవములకు, గ్రామదేవతలకు,
 బాసకంబును, బండ్ల, పంపినావు;
 గుడ్డివారలకును, గుంటివారలకును,
 బట్టలు, నన్నంబు, బెట్టినావు;

గీ. వడ్డమానుచు, గొందఱు, బంపుచుందు
 వసలె మానుచు, గొందఱు, బంపె దీవు;
 చేయఁ గల్గెఁడుమేలునె, జేయు చుందు
 బెట్టిగుణివయ్య! ధర్మాలసెట్టిఘనుడ!

సీ. చేతంబు లలరంగఁ, జేసితి కొమరుని

వైవాహికం బెంతొ వైభవముగ!
 హరికథల్ చెప్పించి, హరిదాసులకు నెన్నో!
 వసతులు, ముదమంద, నొసఁగినావు;
 భూదానము లవెన్నో! గోదాపము లవెన్నో!
 నాసిఁ గాంచంగను, జేసినావు;
 కన్యాప్రదానముల్, గావించి, మితిలేని
 పుణ్యంబు, సంతయు, బొందినావు;
 కాసుసంభావనల్ గావించి, పాఱుల
 పెసఁగులాటలనుజూపించినావు;

సంతర్పణంబులు, సంతసంబుగఁ జేసి,
 యాశీస్సులను బొంది, యలరినావు!

గీ. పండితుల కీవు నవరత్నకుండలములు,
 మెచ్చి, యుత్సాహ మొనరింప, నిచ్చినావు;

సెట్టి వన, నీవ, తర్జున సెట్టిఘనుడ!

దానకర్ణుండ వీవయ్య! ధరణి నిపుడు.

గీ. ఘనతఁ గలిగింప, నీయందు; గలిగియుండు

దైవభక్తియు, వ్యాపారధైర్యగరిమ,

సరససంభాషణంబుల శాంతగతియు,

ధర్మగుణమందుఁ గలయట్టిత్వరితగతియు,

వర్ణనము నేయ, నా కింత, వశమె యగునె?

అని, యీ ప్రకారముగాఁ, బొగడినఁ, బొగడినఁ బొం
గుట, సాధారణముగా మనుష్యులస్వభావ మగుటచే, మిక్కిలి
శ్రావ్యముగాఁ జదివినతోడనే, పాప మార్జితవభ్రాహ్మణభక్తి
విశ్వాసములుగల సెట్టిగారుబ్బిపోయి, యుబ్బిపోయిఁ వానికి
వెయ్యిన్నాటపదహారుపాపాలు, గొర్రెపాపాలు, ధగ
ధగ లాడెనుక వెండిపల్లెములోఁబోసి, బహుమానముగా నిచ్చి
నమస్కరించుచు, నెదుట నిలిచియుండఁగా, నాశీర్వదించుచు,
నాపల్కెముతోసహ, బాగుగా మూటఁగట్టుకొని, యాకవీశ్వ
రుఁడుగారు, దానుబయలుదేరిన సమయమునందు, మంచిదివ్య
మయినశకున మయినదని, సంతోషించుచు, లోపలనుబ్బిపోవుచుఁ
దానదివఱకు మొక్కిక్కుకొనిన ప్రకారముగా, శ్రీపాపకాల
స్మరింపాస్వామివారి సందర్శనము చేయుటకయి, శ్రీమంగిరి
యాత్రకు దయచేసినారు.

ఆహా! ఈలాగున, నాయనడబ్బువలన నెంద యెందఁ
తెంత సుఖముగా బ్రతుకు చున్నారరా! ఎందఱు పెండ్లిండ్లు

ఉపనయనములు చేసికొను చున్నారరా! ఎందఱు గృహములు
గట్టించుకొన్నారరా! ఛీ! వెధవబ్రతుకు ఎందుకురా! బ్రతుకనిన
నాలాగుచునే, యుండవలయునుగదా!

ధర్మా సెట్టిగారెప్పుడును,

గీ. పాపచింతలు, మదినుండి, పాఱుదోలి,
ధర్మచింతలె, పుఖ్యంబై తలఁచు చుండి,
మోసగుణమును, మదినుండి, తోసివేసి,
చెడ్డవస్తువు లేవియు, జేర్చ కుండి,
మంచివస్తువు లన్నియు నుంచుకొనుచు,
నసలు కన లంత లాభంబై, యాశపడక,
కొంచె మగు చుండులాభంబై, కోరు చుండి,
యమ్ముకొను చుందు నన్నియు నెమ్మదిగను.

అని, నీతినియమముచేసికొని, న్యాయపరము సాగించు
కొనుచు, లక్ష్యముకొలది. ధనమును సంపాదించి, “పరోపకారార్థ
మిదంశరీర” మని తలంచి, పుణ్యకార్యము లెన్నియో చేసి,
లోకములో, గీర్తికాయమును నిలుపుకొని యున్నారనుమా!

ఆయన కొక్కడే ముద్దులకుమారుడు. వాడు నాకుఁ
బ్రాణస్నేహితుఁడునుమా! మనతోఁగూడఁ జదువుకొనుచుండు
కనకారావును, మఱచిపోయినావురా? వానికి గానసభ లనిన
మిగుల నిష్టము. వారియింట, రూపాయిలబస్తాలును, గానుల
బస్తాలును, ఏమూలచూచిన, నదియేవనిగ, మూలుగు చుండును
వాడే నాకుఁ బ్రతిరోజున నొకరూపాయయో! యొకపిల్ల కాసో!

యొక పెద్ద కాసో! తెచ్చి యిచ్చుచుండెనువాడు. అది పెట్టియే
కదా! ఉదయము, మధ్యాహ్నము, సాయంత్రము, రాత్రి,
కాఫి, ఉపమ, లడ్డులు, నేమ్య, మీగడపాలు, మొదలగునవి
యన్నియు, మనము ఫుల్ బెల్లగాఁ దిని, పైగ నాలుగు కిల్లీలు
వేసి, మనయాట లాడు చుండెనువారము.

ఇప్పుడు, తండ్రి గాలముచేసినందునఁ, దాశములు వాని
చేతిలోఁ, బడినవి. సర్వాధికారము వానిది. తల్లి యమాయకు
రాలు. ఉన్న సామ్యంతయుఁ, జల్లగా, నపహరించుటకు, మేన
మామలు, అన్నదమ్ములు, పెత్తంతులు, పినతండ్రిలు, ఏయితర
దగ్గటబంధువులు నెనరును, లేకపోవుటచేత, మనమే యిప్పుడు
వానికి, ఫుల్ ఎక్స్ క్లూజివ్ మునాము. మోటార్ కాన్, సైకి
ల్, గ్రామోఫోన్లు, బిగ్ బిగ్ మిగ్ గర్, హాకీ బేట్, టర్
నింగ్ బేట్, షూ బేట్, బిగ్ అట్ మెరాన్, మొదలగున
వన్నియు, రకరకముల ఫర్నిచర్, రమారమి యిరుపడివేలరూపా
యలదికొని, స్ట్రాంగుగా డ్యూ చేయించి, నిన్నరాత్రి బాంబా
యిమేములో నచ్చినాను. వానివల్లనే యిప్పుడు నాకుఁ జాల
లాభించుచున్నది.

ధర్మాలపెట్టిగారియాత్మకు, శాంతి గలుగవలె ననియు,
నాయన తప్పక, స్వర్గములోకే నెల్లవలసినమహాపుణ్యాత్ము
డయినగొప్పదాత యనియు, జైవి నిల్లు గట్టుకొని, చేయవలసిన
పను లన్నియు బాగుగా నూతిపోసి, శనమును శ్రేణానము
నకుఁ దీసికొనిపోవునప్పుడు, పిల్లలకు మిఠాయిపొట్లములు, బస్తాలు

కొలది చెప్పి మెంట్ బిళ్లలును, నిమిషనిమిషమునకు నెగురవేయించినాను. రూపాయలు, కానులు, దోవపాడుగున గుప్పెళ్ల కొలది నెగురవేయించినాను. ఆలాగున జేసినగాని, పెట్టిగాదు స్వర్గములోకి, సుఖపుగానెట్లుటకు, సాధ్యముగాదనియు, సుఖపడనేర రనియు, నమ్మనట్లుగా, బాగుగా వేదశాస్త్రములు, కర్మ కాండ చదువుకొనిన మహాగొప్పకుండములపండితునివలె, గర్మ కాండఫలము యానత్తు, చెప్పిచెప్పి, యన్నియు జేయించితిని. ఆయన స్వర్గములో నింకను బెటర్ ప్లేస్ లోకి, వెళ్లునట్లుగా, నెక్కువగా దశదానములు, షోడశమహాదానములు, బాగుగా జేయింపవలెనని, మెక్కడను లేనియాలోచనలు చేయుచున్నాను. ఈవిషయములో, బాగుగా నాలోచనలు చెప్పటకు, ఈ పట్టణములో చున్న సుప్రసిద్ధకర్మకాండ గోమయాజులుగారితో, కాన్ఫిడెన్షల్ గా, గొంత మాటాడవలసి యున్నది.

తిత్తివ్వుము:—అల్లో! నీ నెంత డిసీట్ ఫుల్ ఫెల్లోవురా! ఐతే, యేమయినను ధర్మాల పెట్టిగారి యాత్మకు శాంతి గలిగినదిరా?

తారక:—సెన్ సేట్. ధర్మాల పెట్టిగారి యాత్మకు శాంతి గలగినదో! లేదో! నాకు తెలియదు. నేను చెప్పలేను. చచ్చినతరువాత సంగతులు వెవఁడు చెప్పగలఁడురా? మట్టి, బూడిదె కాదురా? ఖరచ దహనములే కదా! ఆత్మ, గీత్య, నా సెన్ సేట్ గాని, యాయాత్మవ్యవహారములో, రెండువేల రూపాయలు, రహస్యముగాను, దహిరంగముగాను, మిగుల్చు

THARAKA RAM - "PRINCE OF THIEVES."

ತಾರಕರಾಮ - ಟೋಪಿ ದಾಸ.

కొనుటచేత, నాయుత్తముమాత్రము, బాగుగా శాంతి గలిగి నది. అదిపెట్టి యిచ్చు డీ ట్టాముగో, విశాలమయిన స్థలముగల యొకమంచిమేడ కొండలము నది, యనుకొను చున్నాను. ఏదైనను, నీ సైట్ లో నున్నయెడలఁ జూడరా!

సిగరెట్:—హీ! లూకరూమ్! నిన్నుఁ జాలకాలము నుంచి, యొకసంగతి యడగవలె నని యనుకొను చున్నాను. నీవేరు, తారకరూమ్, టిపిజాన్, అని మార్పిడింపగ్రాతే పెట్టినారా? లేక, యెవ రమును బట్టిగారా? లేక, నీవే పెట్టుకొన్నావా? నీవేరు వినిన, నాకు, జూలఁ జిత్రముగా నున్నదిరా! చెప్పుచు. ముచ్చటగా వివేదిము.

తారక:—ఏమిట! అలాగున ననుగుచున్నావు! నే నేమి „ప్రిక్స్ ఆఫ్ థిస్ సే“ యని యనుకొను చున్నావా యేమి? „తారకరూమ్“ అనుచు, మార్పిడింపగ్రాతే నాకు, చిన్నప్పుడు పెట్టిన ముద్ర వేరురా! పండి యలసముప్పదిసంవత్సరములవఱకును, బిడ్డలు లేకపోవటచేత, మార్పిడింపగ్రాతే, వాతదేవులకును, గొత్తదేవులకును, బాతదేవతలకును, గ్రొత్తదేవతలకును, లెక్కలేనన్ని మొక్కలు మొక్క, చివరకు, మాతండిగారు, విరక్తిచేత, సెల్లునిశిచిపెట్టి యెన్నియో! తీర్థయాత్రలు నేవించి, నేవించి విసగపోయి, చివరకు, హిమాలయపర్వతములకు సమీపముగా నున్నతారకరామాశ్రమమునఁ దవస్సుచేసికొనుచున్న యైమనందల సంవత్సరములవయస్సుగల

యొకమహాత్ముని నేనించి, యాయసయసుగ్రీహమును బడసి, తారకిరామనామమంత్రమును యిదేశమునుబొంది, యింటికి వచ్చి, మిక్కిలి యష్టతో, సంతసంతసితర మామంత్రమును జపించి, బ్రాహ్మణసంకల్పణలు, మొదలగుపుణ్యకార్యములనేకములు చేయగా నేను బద్ధించితిని. ఆకారణముచేతనే, నాకు, దారకిరామో, అని పేరు పెట్టినారు.

“అహోపదాన” సతే; ఇది మనస్సేహితులందఱును, నాతెలివికిని, నాయత్తుచ్యుతులకును, జాల సంతోషించి, యొకనాఁడొకఁడొప్పుభవించి, యువభలో, బద్ధములతోను, గీర్తనలతోను, సంస్కృతశ్లోకములతోను, అటలతోను, ఆకాశమువలకు, సున్న బలవంతముగా, లుక్కొనిపోయి, లెక్కెర్ల మీద లెక్కెర్లచిచ్చి, చిచ్చుమీద చిచ్చుట్లు గొట్టి, మెడలోన తగిలించి, యిచ్చుట్టెట్టులు!

అర్రోలలో, మోటుచుకొన్న, గ్యాస్లెట్లు లేవురా! అర్రోజు సింపుబిల్డమ. బల్బెలు మేఘ మయినను, ఆకాశమున లేనేలేదు. పుచ్చపువ్వులలాగు, వెన్నెల సంతోషకరముగా, బ్రకాశించు చున్నది. మనోహర మయిననీలాకాశమున, మిణుకుమెలకు మెలకు సత్తా)ములును, సంపూర్ణ శాంతిని బోధించుచు బూర్ణనిద్రబింబమును, బ్రకాశించుచు బరమకరుణాభరిత డయిన యాదేవినిమహిమను, గోటినోళ్ళతో, వెళ్ళడించుచున్నవి.

మనతాతముత్తాతలనాటి పూర్వాచారమువీకారముగా నూరంతయు మామిడాకుల బోరకాయలతోను, రంగురంగుల కాగితముల జండాలుతోను, ఎంతో చుచ్చటగా నలంకరించి, చతుర్వేదపండితులను బిలిపించి, నామిడిచింత, కరచేలివళసరిని దట్టముగా, ఘుమఘుమ పాళగొట్టుట్టుగా, హారతికమ్మారము, అత్తరుపు, పన్నీరు, గిలిపిప ముదిగంధము పూయించి, మల్లె పువ్వులు మొలకగు పుచ్చులచుట్టచు, వేమ, మొక్కతో మూయి లేనని, తల బాచుకొను చుచ్చు, నామకతో, బుర్రతోముగా వేసి, యింకను బరిబడిసేందు ముగ్గురొకరునుంటిని, యత్తర పును, పన్నీరును, ఉక్కిరిచిక్కిరియుచుట్టుగా, మూలగాఁ జల్లి చల్లి, కట్టు కట్టుగా పగిలుచుట్టుగా పురికించి, బాగాలుతోను, బోగముమేళములతోను, చుచ్చుట్టుగా మూకుల మొలకకు నూగుచు, గిరిగిరితిరుగుచు, గిరిగిరితిరుగుచు నూగుచుట్ట లక్క-బుట్టబూమ్మలతోను, చచ్చు, నొసలుగా, దేబ్బోడతె, బల్లకి యప్పటి కప్పుడు దొరికకపోయినది, గానియెడల, యన్ని వైపులను, బ్రాహ్మణోద్దముల, వైదికాశ్వములు గోల గోలగాఁ జదువుచు, నూలునూలు, నీలముచుట్టు చుండగా నిమిషనిమిషముచుచు, బాగాలుపెట్టెను, చిచ్చుబుట్ట, లంకా పురులు, రంగురంగులముతాయలు, నాల్గిండుచు, మూలము నారాత్రి యెవ్వరికిని నిద్రపోకుండుట్లుగని, పల్లవజీహ్వ గిల గిలదన్నుకొనుచు బోరుపట్టు విన్నచిట్టయేముల నాపలేక

తల్లిదండ్రు లెంతయో బాధపడుచున్నారను, ఊరేగించి, చివరకు నన్న మాయుంటేయొద్ద విడిచిపెట్టినారు.

అప్పటికి బిల్లు & జెల్లవాచోనుండిరా! ఆరాత్రి నీ వుండి చూడవలసివదిరా! నీమొత్తమో ముచ్చటపడి, యడిగినావు గనుక, అది యంతయు వివరముగా, సూక్ష్మముగాఁ జెప్పినాను. నావిచిత్రచరిత్ర నీ కేమితెలియుచురా! వ్రాసిన యెడల రెండుమూడు సందర్భపుటల చిత్రనచిత్రబుధము తప్పక యగును. ఎస్కాడో తీలుబడియున్నప్పు డాస్వీయచిత్రమును వ్రాసివేసెదనురా.

ఆరోగ్యము:—పేషితులారా! ఇంక మీఁదన్న వర్తకాన్ని వైజ్ టాక్ కట్టిపట్టవలయు నని నాకోరిక. అనలువిషయము నారోగ్యమును దాటించివేయుచున్నారు. ఎన్ని చెప్పిన నేమిసృయోజనము! ఈమధ్య సహకరణమునది, చాలలలోకానుభవముగల గొప్పగొప్పజ్ఞానరు, ఒకమహాసభచేసి, అందులో, బీడీలు, సిగరెట్లు, చుట్టలు, నల్లనుండు, కళ్లు, బ్రాది, మత్తునృవ్యములు, ఆర్యోను సకుఁ జాల భంగకరము లని, చెప్పిచెప్పి, యవి గలిగించుచునేకరోగములు, లోకోపకారార్థముగా వెల్లడించి, యవి మానివేయుట, చాలమంచి దని, హితోపదేశము చేసియున్నారు.

అది మంత్రీపేషర్లలోను, ఫార్మసెట్టి పేషర్లలోను, వీక్లీ పేషర్లలోను, జేల్లీపేషర్లలోను, గార్మిన్లలోనుగూడఁ, బల్లిష్ చేసి యున్నారు. విన్నారా? మనము వారందరికంటెను, మహా

జ్ఞానులమురా? అందుకుచేతనే, మరగనర్థమెంటువారు, డాక్టర్ల చేతఁ బిల్లలను బరీక్షచేయించుచున్నారు.

త్రిశ్రవము: — అవునురా! పరీక్షచేయించుచున్నారు. ఫీజు పుచ్చుకొనుచున్నారు. కాని రోగముపేరేదియో పెట్టి, వ్రాసి యిచ్చి, మందుపుచ్చుకో, అని, చెప్పి, వెళ్లిపోవుచున్నారు. కాని, దాని? మందేమయు నిచ్చుటలేదుగదా! మరమో, యేమందును బుచ్చుకొనకుండ, నేరోగములేకుండఁ, జావకుండ, నాలాగునే చుచ్చుకొనుచున్నాము. చెప్ప దీకి జవాబు. నే నన్నియు మానివేసెదనురా! కాని, వ్యాపారిభంగము చేయు వాడను గానా?

విను అన్నియు బాగుగనేయున్నది; కాని, అలాగునఁ బరీక్షచేయుచున్నందులకు, స్థితిగతులనుబట్టి, యూరకయో, లేక, కొంచెము డబ్బుపుచ్చుకొనియో, మందు లిచ్చి, రోగములు గురుర్పుచున్నయెడలఁ, జాల మేలు గలుగునని నాయ భిప్రాయము. ఇదియే నేను జెప్పవలసింది.

ఆరోగ్య: — ఓరీ! చీకటిపడుచున్నది. ఇంకను గొన్ని ముఖ్యాంశములు శీఘ్రముగాఁ జెప్పి, సభ చాలింపవలసియున్నది.

త్రిశ్రవము: — నయచేసి, త్వరగాఁ గానియ్యండి. బయస్కొప్పునే వగుచున్నది. కాఫీదుకాణములు, బీజీదుకాణములు, గట్టివేసెదరు. తరువాత నాకుఁ జాలఁ జిక్కు వచ్చును. ఫోడ

నము లేకపోయిన, నెన్నిరోజులయిన నుండగలను గాని, యవి రెండును లేకపోయినయెడల నొక్కనిమిషమయిన నుండలేను.

పాపము! పేర్లు కొట్టివేసినారు. ఇరువదిదినములనుంచి, అయోమయంగా మారు, అమృత్యులింగముగా మారు, పరంజ్యోతిని రావును, అసలే కనబడుట లేదు. ఓహోహో! అరుగో! వారు కూడ వచ్చుచున్నారు. జరుగుబాటులేక, చదువు మానివేసి, స్వతంత్రముగా జీవించునట్లేవో పన్నాగము పన్ను చున్నారట! రానియ్యండి. సంగతులు దెలిసికొందము. అందులో నయోమయముగా మారు జేలిమేలేకదా! నెండవనాడు అర్తిడాక్సు ఫూలిష్ ఫెల్లో మూడవనాడు భగవద్గోపాలరె. వీరిమగ్గురును, జేరినయెడల, నిర్భయ లేకుండ, మూడులోకములను దిగులబెట్టగలరు. అముగ్గురును, నిశ్చయముగా, బహుప్రయత్నమెండన ఫెల్లోనే.

ఆరోగ్య:—పై లెకాన్. అదిగో! నీపాపబుద్ధి పోనిచ్చుకొనినావుకావు. అముగ్గురిన్నీహము పట్టనద్దని, నే నెన్నిసార్లు నీకు జెప్పియున్నాను. నీవు వింటావురా? పరంజ్యోతిరావున్నేహము పట్టినప్పటినుంచియు, నీవు మఱియు జెడిపోవుచున్నావట! ఏదియోయొకవిధముగా బొట్టలుపోసికొనుచు, గాలక్షేపము చేయుచుండుబావాజీల కేమియో! పారమార్థిక విషయములు చాల బాగుగా దెలియు నని, భ్రమించి, భంగుదాసుబావాజీగారిమఠమున కరుగుచు, గంజాయిదమ్ము కొట్టుట కూడ నలవాటుచేసికొను చున్నావట! అదంతయు, నాకు

గడ్డాకర్ణిగ, నిన్ననే తెలిసినది. “పుట్టినబుద్ధి పుడకలతోఁ గాని పో” దనుసామెత, యూరక పోవునా? మనకు విస్తారము కాలము లేదు. “అధికస్య అధికం ఫలమ్” అన్న ట్లొక్క ముక్క మరలఁజెప్పెదను. విచండి. మీ రాలాగుచు జేసిన బాగుపడెదరు. లేదా, మీకర్థమున కెవరుకర్తలు.

మన మందఱమును, ముఖ్యముగా, పిద్యార్థల మయిన మరము, చుట్లలు, బీడీలు, సిగరెట్లు, కాఫీదుకాణములు, పూర్తిగా మానివేయవలెను. సాధ్య మగుసంతవఱకు, శుభ్ర మయి మంచిబట్టు వేసికొను చుండవలయును. మంచిగాలి మంచినీళ్లు, మంచియాహారము, నువ్వుదొంగించుకొను చుండవలయును.

ఈలోకములో నారోగ్యమే మహాభాగ్యము. దానితో సమాన మయినది మఱియొకటి లేనేలేదు. ప్రీతిదినము, తప్పకుండ, పీలగుసంతవఱకు, గొంచెమయినను, శరీరసాధకము, చేయుచుండవలయును. ఉదయమునను, సాయంకాలమునందును, బర్వతములు, నదులు, పొలములు, పచ్చికబయళ్లు, గలప్రదేశములకు, బోయి, వచ్చు చుండవలెను. మనశరీరము ఇల్లు, కట్టుకొనుబట్టులు, సాధ్యమగుసంతవఱకు, శుభ్రముగా నుండునట్లు చూచుకొను చుండవలయును. ఈసంగతు లన్నియు నితరులకుఁ గూడ బోధించుచు నుండవలయును. మనమునివసించు నిండ్లలోనికి, నన్నివై పులనుండియు, వెలుతురు బాగుగా వచ్చు నట్లర్పాలులు చేసికొనవలయును.

అంతేకాకుండ, ముఖ్యముగా, మనస్సు పరిశుద్ధముగా, సంతుష్టముగానుచుండవలయును. మనస్సులో, దుశ్చింతలు, చేర కుండు ట్లు చేసెకొను చుండవలెను. మాయము లున్నను, ధన మున్నను, సగ లున్నను, సగరు లున్నను, ఎన్ని యున్నను, మనస్సుకు సుఖమును, నొంతియును, లేకపోయిన యెడల సన్నియును వ్యర్థములే. సుఖ మంతయును, ముఖ్యముగా, నారోగ్యమువలననే కలుగు చున్నది. ఇది నిశ్చయము. వేళకు భోజనము చేయవలయును. వేళకు నిద్రింపవలయును. ఉదయముననే, నిద్రియింపి లేవవలెను. ప్రతిరోజునను దప్పక స్నానము చేయుచుండవలెను.

జ్ఞాన భాస్కరము

నాల్గవ ప్రకరణము.

ముఖ్యముగా నందఱును, మత్తుపదార్థములను దరికి
రాకుండఁ జేసికొనవలెను. అప్పుడే యారోగ్యము. అప్పుడే
సుఖము. అప్పుడే యానందము. దయచేసి, శ్రద్ధగా, వినఁ
గోరుచున్నాను.

గీ. కల్లు, బ్రాందియు, మత్తును గలుగఁజేసి,
గోల పెట్టంగ, భార్యను, గొట్టఁ జేయుఁ,
దల్లి, చిడ్డయు, నని, దయఁ దలచ నీక,
పాపకార్యముల చేయించు; నలయు విడువ.

గీ. కారణమె లేక, నర్పలు, గలుగఁ జేయుఁ;
గారణమె లేక, యేషులు, గలుగఁ జేయుఁ;
దూలఁ జేయుచు, వెట్టిగాఁ బేలఁ జేయుఁ;
దిట్టఁ జేయించు, నెల్లరఁ, గొట్టఁ జేయు.

గీ. కారణమె లేక, భీతినిఁ, గలుగఁ జేయు;
వెక్కిరింపఁగఁ జేయుచు, వేడఁ జేయుఁ;
జనుచు, నీడను గనుచుండ, నరగఁ బట్టఁ
జేయుఁ, జేయించు నాట్యముల్, చిరగతుల.

- గీ. సకలలోకంబునం గలసాగరములు,
 గల్లుగా, మాట, నాహాహ! యల్లమందు,
 నెంత సుఖ మైనది, గలుగదే యిహమున?" నని
 పాట బాడించు చుండును, బ్రమద మెసంగ.
- గీ. పల్లెటంగుల ప్రేళ్ళు వంక జేయు;
 జెట్టిచూపులు గలిగించు, వింతగతుల;
 అక్కుకొన జేయు, నెచ్చోట, మిక్కుటముగ;
 నవశములుగ జేసెను, నెల్లనవయయముల.
- గీ. నిల్వరించును, వింతగా, నిశ్చలముగ;
 బరుగు లెత్తించు, నూలు, భయము జెంద;
 గూలబడ జేయు, లీలగా, నేలమీద;
 గాఢనిద్రను గలిగించు, మూఢు జేసి.
- గీ. తిండి లేకుండ, నుజ్జును, నుండ జేయు;
 నాన బోనాడి, పుల్లెల, నాక జేయు;
 బరులు హనియించుట, దిగంబరుని జేయు;
 బాస మొనరించు, నది, నరు, బనువు జేయు.
- గీ. దొరల జేయును, జాలిగా, బురదయందు;
 దుముక జేయును, జలముల, దుముకు నిమచు;
 దుముకు నిమచుండి, నిప్పల, దుముక జేయు;
 మత్తుగతు లన్ని, ముఖముల్, మది దలంప.
- గీ. వర్ణధర్మంబు లెల్లను, బదట గలుపు;
 వ్యసనముల నెల్ల, మనసున, బాసగ జేయు;

- జీవితం బెంతో! భారంబె, చేయుగాదె?
 పానమహిమంబు వర్ణింప, వశమె యగునె?
- గీ. జూద మాడించు, దొంగిల జూడఁ జేయు;
 బలుకఁ జేయు సనత్కముల్, బహువిధముల;
 ధర్మమార్గంబు, మదియందు, నలచు కుండ
 హత్య లొనరింపఁ జేయుచు; హంతఁ జేయు.
- గీ. ముచ్చ పెంతయుఁ గలిగించు, మొట్టమొదట;
 భార్య, బిడ్డలు, బంధువుల, నలటఁ జేంద,
 వివిధరోగముల్, తున కెన్నో! పెడలఁ జేసి,
 మంచ మెక్కిండు, నుభ మెల్ల, మంటఁ గలుప.
- గీ. అల్ప మల్పంబె, యాచింప మగుచు నుండి,
 యంత కంతకు, వ్యసనంబు లానక మగుచు;
 చెడ్డవారలె, మిత్రుల్లె, చేరు నుండి,
 సొమ్ముఁ దె వ్వులచు, బాధింపఁ, జూచుచుండు.
- గీ. ధనము పోకార్పుఁ; జెలివి పగ్గంబు చేయు;
 గౌరవంబును, బలమును, గానీచేయు;
 శీఘ్రమరణంబు, మనుజుండు, చెందఁ జేయు;
 మత్తుద్రవ్యంబు విశంబు మానవలయు.
- గీ. పాన మొనరించు చుండెడుమానవుండు,
 మత్తు తల కెక్క, నెంతయు, మనసు చెనుటఁ,
 జెప్పరా కుడుకాగ్యముల్ చేయు నెన్నో!

మత్తు దొలంగె, దెలివి గల్గి, మనసునందు,
దనదు కార్యంబులను గాంచి, వనటఁ జెందు.

గీ. తాగుఁ బోతులదరి జేరి, తగదు నిలున;
మాటలాడంగఁ గడఁగినఁ, జేటు మూఁడు;
చూడ వయినను, వారలఁ, జూడ కుండి
తొలఁగి, యరుగంగ వలయును, దెలివి గలిగి.

పరంజ్యోతిరావు:— స్పెక్టాకిల్! ఆరోగ్యరావుగారూ! నేను మాకు మహానుదానము. మీయుపన్యాసప్రవాహమునకు, నే నడ్డమువచ్చినందుకు, నన్ను తమింపవలె నని, మిమ్ముఁ బ్రార్థించు చున్నాను. కొంచెముసేపు, తమరు విశ్రమించిన యెడల, దారకరామ్ టోపీవాసుగారిశో! గొంచెము మాటాడవలసి యున్నది. పదినిమిషములు వ్యవధి దయచేయవలయు నని కోరు చున్నాను. పనియున్నది. త్వరగా వెళ్లవలెను.

ఆరోగ్య:—నరే. మీరు కోరినప్రకారముగా, గొంచెముసే పాగెదను. ఆలాగున గాదు. తమవంటి రసగ్రహణచారీ యులు వచ్చినందుకు, నాకుఁ జాల సంతోషముగా నున్నది. సభ ముగింపఁబడునటకును, దమరు కూడఁ, దప్పక యుండవలెను. అదియే నాకోరిక. తరువాతఁ దమచిత్తము.

పరంజ్యో:—చిత్తము. తమసెలవుప్రకారమే చేసెదను.

తారక:—ఓరీ! పరంజ్యోతిరావూ! షేమామా? ఎప్పుడు వచ్చినావురా? ఇన్ని సంవత్సరము లేమయినావురా? ఇన్ స్పెక్టోషన్ జేస్ లోనే మానివేసినా వేమిరా?

పరంజ్యోతిః— ఏమి చెప్పుచు? ఇకాస్పెక్టోషాజేనోలో, స్కూలుకువచ్చుట, రెండుమూడుసంవత్సరములనుంచి, మామూలే లేదని యెఱుగవా? ఐన నీరోజులలో, బిల్లులనెక్కువగాఁ బరీక్షచేయుటకంటె, నుపాధ్యాయులు, పిల్లలకు బోధించుపద్ధతులనే, యెక్కువగాఁ బరీక్ష చేయుచున్నారు గదా! అదియే చాల బాగుగా నున్నదినుమా! పూర్వకాలములలో, మాస్టర్ జోలికే వచ్చువారుకారట! ఆకాలములో, నుపాధ్యాయులు, బొమ్మలవలె నిలుచుండియో! కూర్చుండియో! యిటుచటుదిరుగుచునుండియో! యుండెడువారట!

నానంగతి మహాఅగోగతీచాలయి పోయినదినుమా! నేటికి, దైనము; నాచాలిట నున్నాఁడని, యనుకొను చున్నాను. ఎఱుగుమవుకదా! మనము మొగటఁ జనువుకొనురోజులలో, నేను, హాఫ్ ఆర్భునేకదా! తరువాత, నిహాలోకదైవమువలె, నెల్లప్పుడును, నాసుఖముకొరకు నెంతయుఁ గష్టపడుచుండిన వృద్ధుగా లగుమాల్లిగారుగూడఁ, గాలము చేసినందున, నిప్పుడు, ఫుల్ గా, ఆర్భు నయిపోయినాను. ఒక్కడే, యీలోకములో నయిపోవువానికి, గష్టమును, సుఖమునుగూడ నున్నదినుమా! “ఏనుఁగంతతండ్రి”కంటె, నేకులబుట్టంతతల్లి చాలమే” అనుసామెత నీవెఱుంగనిదిగాను. ఆధార మేదియులేక పోవుటచేత, జరుగుచున్నదిలేక, చదువు మానివేసినాను. అప్పటి నుంచియు, మావేదాంతగ్రామములోనే యుండి, మాచిన్ని యింటిలోనే, యేలాగుననో కాలము గడపుచున్నాను, నాదీ

నసితికి జాలిపడి, మాబంధువర్గములో నొకరు, నామీదఁ జాల దయగలిగి, భోజనముపెట్టు చున్నారు. పరాన్నము, గౌరవము నకు హానియేనుమా! ఎంతకాల మితరులయింట నూరక భోజనము చేయు చుండఁగను?

ఈలోక మొకగొప్పవలవంటిదిగదా! అందులోఁ జేపవలెఁ బ్రాణులనియు, గిజగిజ కొట్టుకొను చున్న వని, మన మెఱుఁగుదుముకదా!

ఆలాగున నుండఁగా, నెక్కడనుండియో, మనఅయోమయముగాఁజుచు, అమృత్యులింగముగాఁజుచు, మాగ్రామమునకు వచ్చి, మిట్టచుఘ్రాహ్నముచేత, నన్నుఁ గలిసికొని. “ఈలాగున నెందుకురా కష్టపడు చున్నావు? మరతమాషాపట్టణములో, మరక్కాసుమేటయ, మరకుఁ జరకాలన్నే హితుఁడవు, అయిన తారకరా విష్ణు, మిక్కిలి గొప్పదశయం చున్నాఁడు. నీయందు వాని కెంతయో స్నేహము గలనుగదా!

ఇప్పుడు మరము ముగ్గురముచు వెళ్లి, వానిని జూచినయెడల, మరకు మంచిజీవనోపాయము దొరికఁ గలదు.” అని చెప్పటచేత, నూరినారితోఁ జెప్పి, యానిమిషముననే బయలుదేరి, యీశట్టణమునకు నేటిసాయంకాలమునకు వచ్చి, నీతారకాశ్రమములోఁ గనుగొనఁగా, నీ విష్ణు, “అరొగ్యము” ను గూర్చి, జరగు చున్నసభలో నున్నా వని, యొకరు చెప్పినందున, నిక్కడకు వచ్చి, నిన్నుఁ గలిసికొన్నాము.

అహా! నీతారకాశ్రమ మెంతమనోహరముగా, నెంత శాంతిదాయకముగా నున్నది. అక్కడ నైదునిమిషములే నిలిచి, యందలివివిధములయిన పూలచెట్లను, నానావిధఫలవృక్షములను, జూచుచుండగా, నామనస్సులోనివిచార మంతయు, నేలోకమునకుఁ బోయినదో పోయినది!

ఆకారణముచేతనేకదా! కొందఱు బుద్ధిచుంతులు, సంసారాదిసుఖములను విసర్జించి, తమధనముతోడనో, లేక, యెక్కడనో యాచించి తెచ్చుకొనినధనముతోడనో, యెందుకోయని తెచ్చినధనముతోడనో యెక్కడనో శాంతిస్థలము నొకదాని నేర్పరచుకొని, యేమతమునో యేయాశ్రమమునో, నిర్మించుకొని, యేభగవద్గీతనో, లేక, యేయోగవేదికమునో, యేశ్రీరామకర్ణామృతమునో, యేశ్రీకృష్ణకర్ణామృతములనో, చదువుకొనుచు, వేశకు సుఖముగా భోజనముచేయుచు, నేకాంతసుఖ జీవనము చేయు చుండుదునుమా!

తారక:—చుంచినని చేసినారు. సమయమునకు వచ్చినారు. నేనుగూడ, మిమ్ములనుగుఱించి, నెలదిచములనుంచి, యాలోచించు చున్నాను. అడ్జెస్ట్ తెలియనందున, నుత్తరము వ్రాయలే కున్నాను. కాని మీగ్రామములో నివసించుమహాభోగరాజుగారు బాగుగా నున్నారా?

పరంక్షోతి:—ఏమి చెప్పను? పాపము, నేటికి, మూడు మాసములక్రిందట, నారోగ్య మంతయుఁ జెడిపోయి, కాలము చేసినాడు. తండ్రిగారు చనిపోవునప్పుడు, నాలుగులక్షల ఛార్జ్

క్యాష్ గలనాలుగు పెద్దయినపపెట్టెల నొప్పగించినారు. పాపము, తండ్రిగారు, కాకగానుండిన జలువగానున్నదనియు, జలువగానుండిన, గాకగా నున్నదనియు, మందులమీద మందులు గుప్పించి, వందలకొలది యాహుయలు బహుమానముగా బొందినవై దృశ్యమయెక్కువతెలివిచేత, నుబ్బురోగము ప్రవేశించి, సోడాబుడ్లమీద సోడాబుడ్లు, లెమ్నెడ్ బుడ్లమీద లెమ్నెడ్ బుడ్లు, ప్రతిరోజునను, లెక్కలేనన్ని త్రాగి త్రాగి, మూడుమాసములు చాలబాధపడి, చనిపోయినారు.

తరువాత, మహాభోగరావు, తనపంటయిల్లేమో, మధ్యహోలులో నున్నయానాలుగుయినపపెట్టెలయెదుట వేయబడిన యాజీచేర్మీద గుర్చుండుటయేమో, సాయంకాలము, నాలుగుగంటలకు, దినలేక తినలేక, రెండుమాస గోధుమ పూరీలు తిని, సోలెడు గోరువెచ్చని చిక్కనియావుపాలు త్రాగుటయేమో, పేపర్లని వచ్చు చుండునుగదా! అవి చేత బుచ్చుకొని, గిరిగిరి తిరుగుమర్చిమీదగూర్చుండి, తనలో దాను సవ్వకొనుచు, గునుకు చుండుటయేమో! అంతే. వాడెప్పుడును, వీధిగుమ్మ మయినను దాటెడువాడే కాదు. అరుగులయినను దొక్కి చూచెడువాడు గాదు. కొంచె మయినను, దనయారోగ్యవిషయమయి చూచుకొనెడువాడే కాదు. ఆకారణముచేతనే, వాడు, కృమికృమముగా, శరీరములోనిరక్త మంతయు, శుభ్రముగా జెడిపోయి, పాలిపోయి చిట్టచివరకు, జెల్లగా నేకులాగు మాటిపోయినాడు. చివర

కజ్జ ర్తిరోగము ప్రవేశించి, యూపిరిజబ్బు బయలుదేరి వాడు గూడ,

గీ. తనకుఁగలిగినధనమును, దానె, తినక,

సాయ మింతయు, నొరులకు, నలుప కుండి,

సొమ్ము పెట్టెల, ముఱిముచుఁ, జూచు చుండి,

విడిచెఁ, బ్రాణంబు లాశచే, విడువలేక.

వాఁడు నానుఁ జాల ప్రాణస్నేహితుఁడు. ఏమచునో, చూత మని, యొకసారి, బాండ్లరుపరీక్షకు లండన్ వెళ్ళెదననిన గావలసినధర్మసొమ్ము, పదివేలయిన, నిరువదివే లయిన, సాయము చేసెద నని, వాగ్దానము చేసినాఁడు. ఇంతకు నీలాగున జరగ వలసి యున్నది. ఏదివచ్చినను, మంచికే వచ్చునుమా ! పాపము వాని కొక్కతెల్లిమాత్ర మున్నది!

పిమ్మట, నానాలుగులక్షల రూపాయలనుగూర్చియు, నున్న యేబదియెకరముల మంచి పంటభూమినిగూర్చియు, మూడంతస్థుల మేడనుఁగూర్చియు, నగలు మొదలగువానిని గూర్చియుఁ, డల్లియును, మేనమామలును, న్యాయసభల కెక్కి, యిప్పుడు, హోరాహోరిగఁ, బోరాడు చున్నారు.

ఆందోళనముమాట, శ్రమమాట, బుజములు గాయలు గాయునట్లుగాఁ జేయురికార్డుల మోతమాట, ముందుగా ఫీజుఫీజనుచుండెడు న్యాయవాదుల యిండ్లయొక్కయు, మేడల యొక్కయు, మెట్లెక్కుటయందును, దిగుటయందును గల యాయాసముమాట, యటుండఁగా, నున్న సొమ్మంతయు!

న్యాయనాదులచేతులలోకి గొత్తగోదావరివలె, నొకటియేవని
వాహమువలె, బ్రవహించిపోవుచున్నది. ఏమిచెప్పను? చెప్పిన
కొలది నెంత యెక్కు విచారము గలుగుచున్నది.

తారక:—ఓరీ! ఎంతవిచారకర మయిననంగతి చెప్పి
నావురా! ఇంతేమహా లోకము!

పరంబ్రో:—మాతల్లిగారు, కాలము చేసినపిమ్మట,
మాయూరిలోనివారు చాలమంది, పుణ్యము మూటకట్టుకొని
రావలయును నుత్సాహముతో, మార్గములలో, గాళ్ళు,
నెత్తియు, మాడుచున్నచు, పేగానివేళయందు, బచ్చిపులుసు
మెతుకులతో, గాశిక వెళ్లు గాశిక వెళ్లినారు. జగన్నాథము,
వెళ్ళిన, జగన్నాథము వెళ్లినారు. రామేశ్వరము వెళ్ళిన, రామే
శ్వరము వెళ్ళినారు. ఈక్రితానానా, గట్టసుఖములు బాగుగా
మనస్సున నాటించు లెక్కలేనిన్ని యుద్ధరాది యాత్రలును,
దక్షిణాదియాత్రలును, ముందేముచందలి పుణ్యక్షేత్రము
లెందో! చూచినారు. ఎన్నెన్ని దేవాలయము లెన్నెన్నిచిత్ర
ములు చూచినారు! ఎన్నెన్నిరకములప్రసాదము లయినను
దినియుంటిని. ఆరుచు లన్నియు, నానాలుక నింకను, విశువ
కయే యున్నవి. ఎప్పుడయిన నింకొకసారి తిరిగిరావలయు నను
కోరిక గలుగుచుండును.

స్వమతాభిమానముచుండి లేశమయినను లేక, ఐడల్
వర్షిష్, ఫూలిష్ నెన్, అది యందురుగాని, యన్నివిధముల
నొందును నానందసుఖములు, వారికేమి తెలియగలవు?

ఇప్పు డవన్నియు నెందుకు? ముఖ్యముగా నిప్పుడు, నీతోఁజెప్పున దేమ, నా కేదే నది బలిచెప్పి, నీతోఁగూడ, నీతమాషా పట్టణములో, మండుదోర్నాట్లు తప్పక చేయవలయును. ఇదియే నాకోరిక. నలఁగుకొనియెడల, నీ వెంతయు నను, జేయఁగలవు. నీశక్తి నాకు బాగుగాఁ దెలియును. చిన్న పుటిన్నేహితులముగదా! బాగుగా నాగోచింపుము. నీకెంతయో సమ్మకముగా, సహాయముగా నుండుము.

తారక:—ఓరీ! నీకేకారు. మీరుగ్గురికిఁగూడ, నెల యొక్కంటికి, ప్రిస్తుకము, ఇరున్నముదేహిహారాయలుముట్టుక ప్లేర్నాటు చేసెదను. పెండుపూటలును, దిండికి, గర్బుతేమండ, నేర్పరచెదను. వివండి!

ధర్మాలసెట్టిగా రని విన్నవగుదా! అయిన మహాపుణ్య త్కండు. గొప్పవార. ఈ పట్టణములో నేమంతయును గట్టిచి నారు. వైష్ణవులకు విష్ణులయ మొకటియు, శైవులకు శివాలయ మొకటియు, గట్టిచినారు. బాగు! వృష్టికర్త యయి నబ్రహ్మదేవునికి, దేవాలయము నిర్మింపుట, ధర్మము గా దని, బ్రహ్మలయముగూడ నొకటి కట్టిచి, యాపుణ్యముగూడ, మూటగట్టుకొని యున్నారు. వీరిండునేయస్వామినారి దేవాలయముకూడఁ, గట్టిచినారు.

దేవుళ్ళ నూరేగించునప్పు డెంతయోగించుటకు, గరుడ వాహనము, సింహవాహనము, అంబరీషువాహనము, నివి యవియననేల, దేవునిదశాపతాకులును, దేశవిధవాహనములు

చాల దబ్బు ఖర్చుపెట్టి, చేయించినారు. ఊరేగింపుసమయము లలో, బ్రతివాహనమునకు నెనుట, నొక్కొక్కమేళము సాగుచుండునప్పుడు, పట్టణములో నుండుపిల్లలేమి, పెద్దలేమి, కలకలలాడుమొగములతో, దేవునితోఁగూడ, మహాసంతోషముతో, నెమ్మదిగా నెమ్మదిగా, నడచుచు వచ్చు చుందురు. ఔనురా! ఏకార్య మయినను జేసినయెడల నాలాగుననే, యుత్సాహకరముగాఁ జేయవలయును, అప్పుడే నిజ మయినభక్తి. అప్పుడే నిజ మయినవిశ్వాసము.

. తరువాత, నింకొకరిఫర్రేష్కచిత్రిము చూడండి! పురుషులును, స్త్రీలు నొకదేవాలయమునకే పోవు చున్నయెడల నొకరి నొకరు దోరికొను చుండుటయు, మర్యాదకు భంగకరముగా నుండుటయు గలుగు చుండునని, చక్కఁగా నాలోచించి, స్త్రీలకొఱకుఁ బ్రత్యేకముగా, సరస్వతీదేవాలయమును, లక్ష్మీదేవాలయమును, భార్గవీదేవాలయమును, గట్టించినారు. ఇట్టివిచిత్ర మయినయపూర్వమైనమార్పునకు, మొట్టమొదటఁ, బట్టణములోనివా రందఱును, బూర్వాచారమును దోరివేయఁగూడ దని, చాలఁ బట్ట పట్టినను, గాలక్రమంబున నందఱుఁగూడఁచించి, యామార్పుప్రకారముగాఁ, సంతోషముతోఁ బురుషులును, స్త్రీలును, వేరువేరుదేవాలయములకే పోవుచు, ఫలాదులను, దక్షిణలను, సమర్పించు చున్నారు. ఇది మంచియే యాటె గాదా? బాగుగా నాలోచించి చూడుము.

జ్ఞానభాస్కరము

విదవప్రకరణము.

పట్టణమునకు నాలుగువైపులను, బిల్లులు చదువుకొనుటకు, నాడుకొనుటకు, నాలుగుపాఠశాలలు స్థాపించినారు. మొట్టమొదట, గొంతకాలము, పట్టణములోనిపురుషులేమి, స్త్రీలేమి, బాలికలకు విద్య గూడ వనియు, “బాలికలు విద్య నేర్చుకొని, యద్యోగములు చేసెదరా? ఊళ్లేదెదరా?” యని, “వద్దు వద్దు”ని కోరితిమి. పట్టణము, పెట్టిగారువానుగూడనాకోరి పట్టె, పెద్దపట్టుపట్టి, విద్య పురుషులకును, స్త్రీలకునుసమానముగా, ముఖ్యమని పట్టణమున కయినను గొంచె మయిన నాలోచింపక, గొంతకాలము వ్యాపారముసహితము మానివేసి, యందఱితో వాదించివాదించి, చిట్టచివరకు వారి నండలి నొప్పించి, బాలికలకు గూడ, నాలుగుపాఠశాలలు, ప్రత్యేకముగా స్థాపించి నారునుమా! ఎంతధనంతుడో! ఎంతసహనకార చింతిగలవాడో! చూడండి! ఇప్పుడు, నేనే, మాయన్నివ్యవహారములను జూచు చున్నాను. అన్నిటికంటె నెక్కువగా, గోర్తువ్యవహారములు, నాతలలోనినరములను, దోడ్కివేయు చున్నవి. ఇప్పుడు, నాకు మీరు ముగ్గురును, మూడుశిరస్సులవలె, గొప్ప సహాయులుగా వచ్చి యున్నారు. నా కెంతయు సుఖము

ముగా నున్నది! ఇంక, నేను జతుర్ముఖబ్రహ్మ సయితో సని
యత్సాహముతో సనుకొను చున్నాను. ఇదంతయు నీశ్వ
రేచ్ఛయేసుమా!

మనముచూడవలసినవి, పాఠశాలలు, దేవాలయములు,
సత్రములు నెన్నియో యున్నవి. పాఠశాలలలోనిపిల్లలు, సరిగ
వచ్చి, బాగుగాఁ జదువుకొనుచున్నారో, లేదో, మీరు మిక్కిలి
జాగ్రత్తగాఁ జూడవలసి యున్నది. ఉపాధ్యాయులు, దాము
చెప్పవలసినపాఠముల నింటియొద్ద సభమ మొకసారియైనఁ జూచి
వచ్చు చున్నారో, లేదో, చూడవలసి యున్నది. కొందఱుపా
ధ్యాయులు, పిల్లల కేదియో పనికల్పించి, తా మేలఘుకొము
దినో, ఏమచుచోత్రమునో, ఏపేరతో చదువుకొను చుందురు.
కొందఱు, పాఠశాలకు, “అస్సు” “అస్సు” అనుచు వచ్చి
కుర్చీలమీదఁ గూర్చుండి, కుచుకుచు నుండుదు. ఎక్కువజిండి
వలననో, నీరసమువలననో, బద్ధకముచేతనో, మనోవిచారము
చేతనో, చూచునాఁడెవరును లే కుండుటచేతనో, తాముచేయ
వలసిన విధులను జక్కఁగాఁ బాటించి కుండుటచేతనో యాలా
గునఁ జేయు చుండురు.

అదియేపనిగ నాటలు వల్లపడదని నాయభిప్రాయము.
అసలే యాటలుచేకుండ నుండఁగూడదని నాయభిప్రాయము.
పిల్లలకుఁ గ్రీమ మునున న్యాయమునుగ గట్టిశిక్షముండవలయు
సనియే నామూల్యాభిప్రాయము. దేశాభివృద్ధిభార మంతయు

మచప్పిలలగూడనే యున్న దని మనముగ్రహింప వలసి యున్నది.

ఇంక దేవాలయములు మాతండ్రిగారు చనిపోయి, స్వర్గములో నేమూల సుఖముగా నున్నారో కాని, యాయన బ్రతికియున్నప్పుడు, నాచిన్నతనములో బదునెనిమిది పురాణ ములనుండియు సనేక విషయములనుగురించి చెప్పుచు నుండెడు వారు. అందులో దేవాలయము లొకటి. కలియుగమహాపురాణముచు దెనిగించిన బుద్ధిమంతుఁ డయిన యామహాకవిశ్వ రుఁడు, వ్రాసినాఁడో లేదో, లేక, వ్రాయఁదలంచి, మఱచి పోయినాఁడో కాని, ముందు వచ్చుపూజారులలో సనేకులు దేవుళ్ళ యొక్కయు, దేవతలయొక్కయు, దేవాలయముల యొక్కయు, నింట్లు, భూములు, సగలు, మొదలగునాస్త్తులు, తమతాత ముత్తాతల యాస్త్తులవలెనే, తాకట్టుపెట్టుకొనుట, యమ్మివేయుట, యమ్మివేసి కొత్తని కొని తమపేరవ్రాయించుకొనుట, మొదలగు సక్రిమసాహసపాపకార్యములు చేయుచుండు రని చెప్పెనువారు. ఇవన్నియు, మీరు, బహు జాగ్రతగాఁ, జూడవలసి యున్నది.

ఇంక సత్రములు, ఇందులో జరగుసంగతు లన్నియు, నందఱికిని, దెలిసినవియే యయినను, దెలియనట్లుగనే, యూరకొను చుండవలసియే యున్నది. సత్రములకుఁ గావలసిన బియ్యము, నెయ్యి, కూరగాయలు, వంటచెఱకు, మొదలగున

వన్నియు, నింతటినుంచి, మీరే స్వయముగాఁ గొనుచుండ వలయును.

మనప్రాణములు దీసివేయుటకే, ధర్మాలసెట్టిగా రిన్ని పుణ్యకార్యములు చేసినా రనుకొనక, ప్రతివిషయమునందును, మిక్కిలి జాగరూకతతోను, న్యాయవృత్తితోను, మీమీపను లన్నియుఁ, జూచుకొనుచు, నాకును, మీకును, మంచిపేరు వచ్చునట్లుగాఁ, జూచుచు, నుండవలయు నని నాతోరిక. మీ యెడల నా కెంతయినను నమ్మక ముండుటచేతనే, యీయన్ని పనులయందును, మిమ్ముఁ బ్రవేశపెట్టుచున్నాను. ఈయన్ని విషయములలోను, ఏవిధ మయినయన్యాయములు జరగు చున్నట్లు తెలిసిను, మనపట్టణ మేలుచున్న తీర్మానచంద్ర మహారాజుగారు, మనలనూరక, పోనిచ్చువారు గారు. మన ప్రాణములకుఁ గూడఁ బ్రమాదము సంభవింపవచ్చును. ఆకారణముచేతనే, మీతో నింతగాఁ జెప్పవలసివచ్చినది.

న్యాయముగా నడచుకొనువాని కేవిషయమునందు నింతయు భయము లేదుగదా!

ఇప్పటికి నాకాశముకీందనే, యల్లాడు చున్నధర్మాల సెట్టిగారికూత్మకు, సంపూర్ణశాంతి గలుగుటకై, యిప్పుడు, నవగ్రహపూజ ముఖ్య మయినదిగాఁ గనఁబడు చున్నది. మీరు ముగ్గురును, మూడేసిగ్రహములపూజమీద సూపర్ వైజ్ చేయ వలసియున్నది. పూజలు చేయుబ్రాహ్మణోత్తములు, మంత్రములు సరిగఁ జదువుచున్నారో, లేక, త్వరితముగా లేచిపోవలె

నని, మంత్రములు దాటించివేయు చున్నారో, యొక్కసారిగా, గుప్పెళ్లకొద్ది పువ్వులు పూజచేయు చున్నారో, లేక, యొక్కొక్కపువ్వే పూజ చేయు చున్నారో, గ్రహములు దదేకదృష్టితోఁ జూచుచుండునట్లుగా, జేగంటలు, నిమిష నిమిషము నకును, సత్తువకొలది, గట్టిగా, గణగణవాయించు చున్నారో లేదో, మీరు జాగ్రత్తగాఁ జూడవలసి యున్నది. ఇంతటినుంచి, పూజకుఁ గావలసివోబృహదాకాయలు, అరిటిపండ్లు, బెల్లము, గోధుమచూర, పంచదార, అగరువత్తులు, సాంబ్రాణి, హరితి కర్పూరము, నెయ్యి, అన్నియు, మీరే కొనుచుండవలయును. వారమున తొకసారి లెక్కలు నాకుఁ జూపించుచు నాచేత సైకా చేయించు చుండవలయును.

ఇదిగో! చీటి, నేచీయించి. యొక్కొక్క రోజున, నొక్కొక్కసత్రములో భోజనము చేయు చుండవచ్చును. ఆలాగునఁ జేయుటవలన, బ్రీతిసత్రములోను జరిగు చుండుసంగతులెప్పటి కప్పుడు నాకు బాగుగా దెలియు చుండును. అన్నిసత్రములలోను బచులుచేయుబ్రాహ్మణ లంపడులు, నెమ్మదిగలవారును, బాగుగా వంటచేయుటయు దంతయు నేర్పుగలవారును, దినువానికిఁ గావలసినంత యుత్సాహముతోను, బ్రేమతోను వడ్డించువారు పయి యున్నారు.

రోజులు మంచివి కావు. కాబట్టి, యన్నిటిలోను, నేయియే యుపయోగించు చుండవలసిన దని, యీమధ్యనే యొకగట్టియాజ్ఞ నన్నిసత్రములకుఁ బంపి యున్నాను పుణ్య

కార్యములయందు, గలగలుపునస్తున్న లుపయోగించి, మన మేల పాపము గట్టుకొనవలెను. సొమ్మున కేమయినను లోటు లేదుగదా! అందఱును సుఖముగాఁ దినుచుండుటకుఁ బుణ్య కార్యములు చేసినయోపెట్టిగా నిప్పు చేమహాపుణ్యలోకము లలో నున్నారోకదా!

వీటి కన్నిటి కేము కాని, పెట్టిగారు గట్టించిన మోహి నీదేవతాలయము, ఒకమహాదివ్యభవనము. అది జూచి తీరవ లెను. అందులోఁ బ్రతిభుక్తినిరమునను, జరిగుతుంకుమపూజ, హరికథలు, పురాణశ్రవణము, మేళములు, భజనలు, ముఖ్యముగాఁ బ్రసాదములు, పంతులూరిందకరములుగా నుండునో నే నిప్పుడు పుణ్యాలలోఁ దప్ప జూచును.

పరమార్థము:—ఏమిటి ఇది పూజశ్చర్యముగా నున్నది! ఎంతదేశ ను నుండు దీనినాను. ఎన్ని దేవుళ్ల పేర్లయినను విన్నాను. ఎన్ని దేవతల పేర్లయినను విన్నాను. ఎందఁ జెందఱు భక్తుల నయినను వినినాను. కాని, మోహినీదేవత పే రెక్కడను వినలేదు. పిన్నటి కిదియే మొదటిసారి. ఆసంగతిఁగూడఁ గొంతెమా నవ్వము. విరుటకు నామనన్ను చాలఁ గుతూహల పడుచుఁ దొందరపడు మన్నది.

తారక:—అదిగో! ఆలోగ్యరావు, “ఎనఫ్ ఫ్రెడ్స్!” అని బెర కొట్టఁబోవుచు, మనయందలిన్నేహభావముచేతను, గౌరవముచేతను, గొట్టకుండ, నూరకొని యున్నాఁడు. బెల్ కొట్టకుండఁగనే, మనము సంభాషణము చాలింపవలెను.

మోహినీదేవతకథ త్వరగా, ముగించెదను. ఎఱుగవురా? కాలము గడచినకొలదిని, మరుష్యుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు గనుక, పాతదేవులకును, బాతదేవతలకును, పాతమతములకును, బింఛ నిచ్చి, కొత్తకొత్తదేవులకును, కొత్తకొత్తదేవతలను కొత్త కొత్తమతములను సృష్టించు చుండును.

దేవుఁడు, దనసృష్టిని మానివేసికఁగాని, మరుష్యుఁడు దనదేవునిసృష్టిని మానివేయనే మానివేయఁకునుమా! వినుము.

ఈకట్టణమునకు, రచయిని యిరువదిమైళ్ళమార్చుచు, వేదాంతపుక మని, యొకవిషయగ్రహణముగలను. అయగ్రహణమునందు, ఏబదిసంవత్సరముకీర్తనలు, జన్మజేష్ఠపంజితుఁడును, సకలశాస్త్రవిదులను, వేదాంతకీర్తను, మంత్రీశాస్త్రమహావైష్ణవము, అయిదువంశములలోనుమాత్రముగా రనువా రుండెఁడువారట! అయినకల మోహిని యని, యొక్కతియే కొమార్తె. ఆమెను దండ్రిగారు, విద్య నేర్పవారట! ఆమెయు, గ్రహకీర్తనముగా, వైష్ణవకీర్తనతో, దండ్రిత్వము నందు, దండ్రిగారితో, సమానముగా నిది, యుపించుకొని, యందఱిచేతను, ఎంతయూ గౌరవముగా, బాగుండును చుండెడిదట! అలాగున నుండగా, నరువదిమైళ్లవచ్చున కొకనికెగుమార్తె నిచ్చి, వినూహము చేయనలయు నని, దండ్రిగారును, జన్మవాఁడును, అందమగువాఁడును, జన్మకృషి మున్నవాఁడును, ఎంతయును గొంచె మూర్తి గుఱాఁడును, కల్లెవంక్షలు గలవాఁడును, బుద్ధిమంతుఁడు నుండునని నియ్యనలయు నని

తల్లిగారును, బ్రతిదిమ్మ, పినుగువిరామములు లేకుండ భోజనము చేయుచును, భోజనముచేసినతరువాతను ఏకదీక్షగాఁ బోరాడుచు నుండెనువారట! పాప మీలాగున నింట శాంతి గొంచెమయినను లేకుండఁ, గాలము గడచిపోవుచుండఁగా, వివాహము గాకపూర్వమే, మోహిని నదయవయేటనే తల్లివంపుల సహరమయినదుఃఖనమునమున ముంచివేసి, కాలధర్మము పొందినదట!

అట్టిమహాత్మురాంపు, చనిపోయినతరువాత, దేవతలగును రని యెఱుఁగుచున్నదా! పెద్దలు చెప్పకొనుటయయిననువినలేదా? అట్లామె దేవత యయి, నినసించుటకై, దేశమంతయుఁ దిరిగితిరిగి, విట్టవివరసు, ధర్మాలసెట్టిగారి ముత్తాత గారిముత్తాతగారు నింకాఁగిరివొడ్డిలోని గొప్పచింతచెట్టును, దానికి సమీపముగాఁ, గర్జును చెనవిప్రులగుగా, సతిమనోహరముగా నుండి, మనస్సును వికసించు చేయుటకు పెద్దపెద్దగుత్తులుగాఁ జక్కగా వికసించిన యెట్టనిపువ్వులుగల యొక గొప్పతురాయిచెట్టును నొంది, చాలసంతోషించి గొప్పగొప్ప బలమైచోకొమ్మలుగలయ • వింతచెట్టుమీననివనింపనారంభించినది

తరువాతఁ, బ్రతిదిమ్మను, రాత్రి తొమ్మిదిగంటలు మొదలుకొని, పల్లెనాణుజమువలకును, వేదములును, శాస్త్రములును, లెక్కనప్పటి మునున, నొక్క పన్న మయిన, నొక్కభాగమయినను దప్పకుండ, బాగుగా స్ఫుటముగా, సతిమనోహరధ్వనులతోఁ, జనువును నుండెడినట! అదేవత, సామవేదము చదువునప్పుడు, చక్క నిబోలునాటనలె నుండుటచేత, నాచెట్టు

మీద నినసించుకొంగలు, చిలుకలు, గానులు, మొలగు పక్షులు, దమతమస్థిలలో, సుఖముగా ముచ్చటలాడుకొనుచు గొంచెమునను, మెలకువలేక, హాయిగా నిద్రించు చుండెడి వట!

అదియంతయు, సెట్టిగారనేకపర్యాయములు, వెన్నెల రాత్రులయం దాలకించి చూచుచు, నేమియు భయ మనునది లేనిమహాశూరవై శృంగిళామణి యగుటచే, జింతచెట్టుమీద దేవత ప్రవేశించిన దని, చక్కఁగాఁ దెలిసికొని, యప్పుడప్పుడు రహస్యముగా, మెల్లమెల్లగా భార్య కరుణాభగారితో, జెవిలో జెప్పుచుండెనువారట! తరువాతఁ జుట్టుప్రక్క లగ్రామములలో భూమివైద్యు లని ప్రసిద్ధిని బొందిన మంత్రశాస్త్రజ్ఞులనఁ జేయించవలసి విభాసము లన్నియు నెన్నియో! చాలామూఁఖర్చుపెట్టి, చేయించి యుండిరి.

కాని, వారామహాదేవరను, స్వస్థియు చేసికొనలేకయే యుండిరి. మఱియు, వారాదేవతవల్ల సనేకపర్యాయములు, దాడలును, వీపును, గండి వాచిపోవుటగా, లెంపకాయలును, జెప్పుచెట్టున సరచేతిచుపులను, “అయ్యో! బాబో!” అని యనుచు, దినితిని, శ్రీమహావిష్ణుప్రయొక్క సుదగ్ధనచక్ర మామహాకోపస్వభావముగల దూర్వాసమహామునిని వెంటాడించి, ముగ్ధోకములయందును జిత్రిముగాఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి, భయ భ్రాంతునిగాఁ జేసి, బాధించిపెట్టి, యామోహినిదేవతయు, దమ్ము వెంటాడించి, బాధించుననుచు భగవంతుడు భయము చేత,

నాటినుండియు, జరకాలమునుండి తమతమ పంశములయందు సుఖజీవనోపాయముగా, మామోషాయముగా, వచ్చుచున్న భూతవైద్యపువృత్తిని మానివేసి, పెద్దపెద్ద కుంకుమబొట్లు పెట్టుకొనుటయు, జేతల బేసబెత్తములు పుచ్చుకొని, వీధులలో దాంభికముగాఁ దిరుగుచుండుటయు సంపూర్ణముగాఁ గొంత కాలము మానివేసిరి. అందుఁ గొందఱు భూతవైద్యమున కొక్క సాష్టాంగ నమస్కారముచేసి, యాయుర్వేదమును జక్కగా నభ్యసించుచు వైద్యము చేయుటకుఁ బ్రారంభించి యక్కడక్కడ స్వతంత్రముగా వైద్యశాలలను స్థాపించుకొని, సుఖజీవనము చేయ నారంభించిరి.

కాని, యేదియెట్లు లున్నను, మోహినీదేవతయొక్క పరమానుగ్రహముచేతనే, యాట్టణవాసుల కించమిందుగా నంగఱికిని. దయ్యములయందు, గలవిశ్వాసము క్రమక్రమముగా దగ్గిపోవుటకుఁ బ్రారంభించినదిసుమా!

ఒరీ! ఈలోకములో, దయ్యము లనగా, మచుష్యుల మనస్సులయందుఁ గలుగుచుండు భయముతోఁ గూడిన పిఱికి తలంపులును, డెలివిత్తువ యాలోచనలునేసుమా! జ్ఞాపకముండి యుండవచ్చును. నీవొకసారి పదిసంవత్సరములక్రిందట జెప్పియున్నావు. మీగ్రామములో, నొకతెనుఁ దీవ్రదర్శిరముచే సంధిప్రసేకింపగా, దయ్యము పట్టి దనియత్తగారు, చింత గార్లు, నలుగురైదుగు రామచిడ్డలును జేరి, యింటఁ బురుషులెవరును లేనిసమయముఁ జూచి, తలుపులు గట్టిగాబిగించి,

తలకొకచీపురును, జెన్నును, బెత్తమును, బుచ్చుకొని, చాల
సేపు, స్వతంత్రవైద్యముచేసి కొట్టికొట్టి, ముక్కును, నోరును,
మాసి, యూపిరి సలుపకుండఁ జేసి చంపివేసినారుగదా!

పరంబ్రోతి:—శౌను. జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. అం
దుకుచేతనే, తరువాత మాత్రిలోక చంద్రమహారాజుగారు
“ఇంతటినుంచి పట్టణములో నెవ్వరికయిన నేరోగము లయిన
వచ్చినయెడల, నారోగములకు, దయ్యము లని పేరుపెట్టి
చీపుళ్ళతోను, బెత్తములతోను, జెన్నులతోను, వైద్యములు
చేయుటకు బ్రారంభించినయెడల, నట్టివారు కఠినముగా శిక్షింప
బడుదు” రని, యొక గట్టియాజ్ఞను, బట్టణమునం దెల్లయెడలను,
బాగుగా వెల్లడిచేయించి యున్నారు.

జానభాస్కరము.

అటవప్రకరణము.

తారక:—అలాగున నుండఁగా, పెట్టిగారు, స్థూల
కాయు లగుటచేతను, మండువేసవికాలముగుటచేతను, అందులో
తోళ్ళు పగిలెడుచోహిణికార్తె యగుటచేతను, ఒకరోజురాత్రి
రెండుకుంచముల మంచిగంధముతోయిందుకొని, శరీరమునందంత
టను, ఒకభయంకరవేషమువలెఁబూయించుకొని, పరుండి, యెంత
మాత్రమును నిద్రపట్టక, మంచము దిగి, తమపెద్దగదిలో, సీచివ
రనుంచి యూచివరవఱకు నూచివరనుంచి యూచివరవఱకును,
వెట్టివానివలె దిరిగితిరిగి, యేలాగునో, “ఉస్సు” “అస్సు”
అనుచు బాధపడిబాధపడి మూడుజాములు గడపివేసి, బాగుగా
నాలోచించి యాలోచించి, ప్రాతఃకాలము గాకముందే
భార్యను లేపి, యిరువురును స్నానము చేసి, పట్టునస్త్రము
లను ధరించి, కుంకుమబొట్టు పెట్టుకొని, పెద్దపెద్ద పెండి
మరచెంబులతో నీళ్ళు పుచ్చుకొని, దొడ్డియందలి చింత
చెట్టు నొద్దకు, వినయవధేయతలతో నెమ్మదిగా నెమ్మ
దిగా వెళ్ళి, చెట్టుమొదట నీళ్లు పోసి, మూడుసార్లు ప్రదక్షి
ణములుచేసి, చేతులు జోడించుకొని, సాష్టాంగ సమస్కార
ములుచేసి, నిలువబడి, యాకాశమువంక మొగములు త్రిప్పి

కన్నులుమూయుచు, దెలిచుచు, గడగడవణకుచు, భక్తి
యుట్టిపడుచట్టుగా, “ఓదేవీ! రక్షింపుము. మా కేహనియు
జేయ కుండుము. నీయొక్క విగ్రహము మాచి మేలిమి
బంగారముతోఁ జేయించి, నీపేర నొక దివ్య మయిన దేవా
లయమును గట్టించి, ఘోషదీప నై వేద్యములకుఁ గావ
లసినంత భూమికూడ నిచ్చెదను. పరువేలరూపాయలనగలుగూడ
నమర్పించెదను. రక్షింపుము. రక్షింపుము. ‘తల్లీ!’” యని
మ్రొక్కుకొని, యాలాగుచననుకొనినప్రకారముగానెంతసామ్యయి
నను గర్చునెట్టి, యొకదివ్యమయినదేవాలయమును గట్టించి,
మ్రొక్కు దీర్చుకొనియున్నారు. నాటినుండియు నాదేవత,
వారి కిలువేల్పులు, “ధనాలవారిదేవత” యని నేతములో నెల్లఁ
బ్రసీద్ధి నొందుచు, వారిని స్వవిధములఁ గాపాడు చున్నది.
మిగిలినకథయెప్పు డయినను జెప్పెదను. ఇంతకు, నాకారక
మంత్రస్మిభావముచేతనే, యామోహినీదేవతను స్వాధీశము
చేసికొని, యందతిథయమును దీర్చి, మేలే చేయునట్లు చేసినాను.

ఆహా! దేవప్రశ్నకును, దేవతలకును, నిజమయినభక్తులయె
డల నెంతప్రేమ యుండునో చెప్ప నలవియే కాదు. మఱచి
పోయినావు కాఁబోలు! మనము పాఠశాలలలోఁ జదువుకొని
యున్న “కుచేలోపాఖ్యానము” “గజేంద్రమోక్షము” “పరివ్రాజ
చరిత్రము” “అంబరీషోపాఖ్యానము” జ్ఞానక మున్నవిగదా!
ఎఱుఁగుదును. నీ కెప్పుడును, బురాణకథలయందు దెంతమాత్ర
మును, విశ్వాస ముచుదియే లేదుగదా! పద్యములు శ్రీవగా

సందకరముగాఁ జదివి, అహోహో! ఓహోహో! యని, కవిత్వముచకుమాత్రము, మెచ్చుకొనుచు నుండెడువాఁడవునుమా!

పరంజ్యోతిః—ఓహో! ఎత్తిపోశుచుచు, నేమో! నీకు మహావిశ్వాస మున్నట్లు, నన్ను హేళనము చేయుచు, గంధురీఁ గలపుట్టవంటినంగతినిఁ గదిసి యున్నావు. కానిమ్ము! ఎఱుగుదువుగదా! మహాపూర్వకపులందఱియందును, నా కెంతయయినను గౌరవ మున్నది. వారందఱును, లక్ష్మీప్రసన్నులుగాకపోయినను సరస్వతీప్రసన్నులే యని, చెప్పట కినుమంతయు, సందేహము లేదు. కాని, నామహస్సులు, అతిశయోక్తులకును, అత్యంతాతిశయోక్తులకును, జన్మస్థానము లని, నీవు నెఱుగుదువు. మధురకవితాభారయం దొకరికింతు నొక రధికులుగనే యున్నారు. కాని, పాదుల వచ్చుచువచ్చినిషయములుమాత్రము, విశ్వాసార్థములుగాకుండుకవిగనే యున్న వని, నీవు నొప్పుకొనక తప్పదు.

మఱియు, గోరంతలు గొండంతలుగాఁ జేసి, యత్యంతాద్యుత్తంబుగ వర్ణించుటయందును, దాము కలలో నయిన నెన్నడును జూచి యెఱుంగనివిషయముల నయినను, జక్కఁగాఁ జూచి యున్నట్లే, మహాభయంకరముగనో, యత్యంతసంతోషకరముగనో, వలసివట్లు వర్ణించుటయందును, మనకవులు, లోకములోని యేయితర భాషలయందలికవులను మించెడువారలనియే మనము చిన్నప్పటినుండియు నెఱిగినవిషయమేకదా!

మధురసంఘరీ మాఘరీఘరీణ నిరుపమాన నిర్గుణ కవిత్వ ధారావిరాజితం డగు బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు, లోకములో గల యంతభక్తియొక్క స్వరూపమే యని, నిస్సందేహముగాఁ జెప్పఁగలను. అమ్మహానీయుఁడు తీవించుచుండిన కాలమట్టిది. అమ్మహాత్మునిమనస్సట్టిది.

శ్రీమదాంధ్రభాగవత మహాగ్రంథరాజమును జదువు నప్పుడు, మరస్సానందపరనశ మగుచుండుట నిశ్చయము. నిర్వివాదాంశము. అందలి నిరుపమాన మృదుమధుర కవితానంద మహాసముద్రమున మునుగు చుండుటచే, మన స్సాయాకథా భాగములయందలి విషయములలోని సత్యములను గుఱించి పరిశోధించుట కించుకయును లక్ష్యము చేయ నేరకయే యుండునుచూ!

మఱియు, మహాబాహ్యరమంధురంధరు లయి, స్వమతాభిమాను లయి, స్వభాషాభిమాను లయి, సుఖానంద జనకంబుగ, నిరంతరనిరంతుశ్రద్ధాస్వయము సన్ను చుండిన సుప్రసిద్ధదేశాధిపతుల యాస్థానములు, స్వహంశిత్యప్రకర్షము వలననే, క్షయాశ్రయములుగా సంపాదించి, సేవకు లయి, స్వచ్ఛందజీవనోపాయమును సంపాదించుఁ గలిగితి మని, పరమానందము నొందుచు, దలచుగా, శుభాశుభకార్యములయందు ధనకనకవస్తువాహనాంబర గ్రామాదులు, బహుమానములుగాఁ బొందుచు, నాగంతుకానేక కష్టాగౌరవంబులు నితయు నెఱుంగ నేరక, నానావిధానేక లోకసుఖంబులు దేలుచు,

గన్ను గొనక, హాయిగొన, గొలము గడుపుచుండి, తుట్ట
తుదకు,

సీ. కవిరాజు కంఠంబుఁ గొంగిలించెనుగదా!

పురవీధి నెదురెండ పొగడవండ;

సావ్యభౌముని భుజాస్తంభ మెక్కినుగదా!

నగరవాణిట నుండుచల్లగుండు;

అంగ్రీనై వధకర్త యంఘ్రియుగ్మంబురఁ

దగిలియుండెనుగదా! నిగళియుగము;

వీరభద్రాద్రెడ్డి విద్యాంసుముంజేత,

వియ్య మందెనుగదా! నెదురుగొడియ;

గీ. కృష్ణచేణమ్మ గొనిపోయె నింకఁగలము;

బిబిలొక్షులు దినిపోయె, చిలలు, పెనలు;

బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేళి మోస పోతి;

నెట్లు చెల్లింతుఁ డకంబు లేనుచూర్లు?

సీ, కాకికావిశ్వేక్షుఁ గలిసె నీగాదెడ్డి;

నత్తొంగిబంగు లేరాయఁ డిచ్చు?

గెలానగిరిబండ మెలూరువిభుఁడే;

డింకెచ్చ మేరాజు దీర్చు గలదు?

రంభఁగూడె దెనంగు రాయరాహుత్తుండు;

కన్ను కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు?

స్వర్గస్థుఁ డయ్యె, విస్వమంత్రీ, మణిహేమ

పాత్రాన్న మెస్వనిపంక్తి గలదు?

గీ. భాస్కరుడు మున్నె, దేవునిపాలి కరిగె;
గలియుగంబున నిక నుండఁ గట్ట మనుచు,
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగు రచఁగ
నరుగు చున్నాఁడు, శ్రీనాథుడ మరపురికి.

అని యాలోచితమనన్ముండఁడయి, యత్వంత చింతా
కరంబుగ, గుండెజల్లుచునున్నుగాఁ దనకట్టములను వెల్లడించు
కొనిన రశికశిఖామణియయిన యాశ్రీనాథమహాకవి జీవిత
కాలమునుగూర్చియును, సంతతభగవద్భక్తి పరాయణుం డయి,
పరమభక్తాగ్రేసరుం డని, యెల్లవారలచేతను గొనియాడఁబడు
చుండి, స్వచ్ఛందశీవనేచ్ఛానునన్ముండఁడయి,

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధమల కిచ్చి, పుంబులు, వాహుంబులున్,
సొమ్మలు, గొన్ని. పుచ్చునొని, సొక్కి, శోకముబాసి,

[కాలుచే,

నమ్మెటప్రేమిలులం బడక, సమ్మతి, శ్రీహరికిచ్చి, చెప్పె, నీ
బమ్మెక పోకగా పొకఁడు, భాగవతంబు, జగద్ధికంబుగన్.

ఉ. బాలరసాలసాల సవపల్లవకోమల కాన్యకస్యకం
గూళలకిచ్చి, యప్పుడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హలికు లై న నేమి? గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకా
ద్దాలికు లై న నేమి నిజదారినుతోడరపోషణార్థమై.

ఉ. కాటుకకంటిసీరు, చరుఁగట్టుసయిం బడ నేలయెడ్చెవో!
కైట భదైత్యమర్దనుని గాదిలికొడలదొ మదంబునెనా!

హాటకగర్భరాణి! నిను నాఁతటికింగొనిపోయి యల్లక
గ్గాటకిరాటకీచకుల కమ్మఁ, దిశుద్దిగ నమ్ము భారతీ!

అని, నిజస్వభావమును వెల్లడించుకొనిన యాపరమ
పూజ్యఁ డయినపోతనామాత్యుని జీవితకాలముచుగూర్చియును,
గొంఁదె మాటోచించి, చూచునవ్వుమచుమాత్రము, ఎట్టిమహా
దాస్త్రివ్యకష్టముల ననుభవించు చున్నను, సేవకావృత్తి యను
మాటయే లేనిసంతుష్టిగల పోతనామాత్యుని స్వచ్ఛందభీషణమే
నిజముగా, సకలసుఖానందశాంతిసం గ్రామక మయినజీవన మని,
తప్పక, తోచక మానదుగదా!

ఇంక, నీవిస్వ శుదాహరించిన, “కుచేలోపాఖ్యానము”
“గజేంద్రమోక్షము” “సృష్టాదచరిత్రము” “అంబరీషోపాఖ్యా
నము” అను నాలుగు పాఖ్యానములను గుఱించియు,
నించుక చూచాయగ ముచ్చటించవలసి యున్నది. కవిత్వ
విషయ మటుండనిమ్ము. నిరుపమానకవిత్వ మని, యనేక
శతవర్షములనుండి, పరంపరగా, సర్దు లయినయనేకులచేఁ జెప్పఁ
బడు చుండినమానంగతినిఁగూర్చి వేఱువిధంబుగఁ, జెప్పటకు,
మనము, నిశ్చయముగా, సన్నద్ధులమే యగుదుము. మనమే
యన నేల? ఈకాలమునందుఁ, బండితుల మనియుఁ, గవ్రల
మనియుఁ, బండితకవుల మనియు, సహంభానముగలవారలలో,
నొక్కఁ, నేరద్విషయముచుగూర్చి, వేఱువిధంబుగఁ జెప్ప
సర్దుఁడు గాఁ డనియే, నిస్సందేహముగాఁ జెప్పవచ్చును.

వేయేల? క్రిమిద్యాగవతమును, మరలఁ దెఱచెద

నని చెప్పిపట్టియు, జెప్ప నున్నట్టియు, కవివరుఁ డెవ్వఁడయి నను, గలఁ డేమో! వేలు మడచి, యొక్కనిఁ జెప్పుము. సంత సించెదను. అట్టివా రెవ్వరును, నేటికిని, బుట్టియే యుండలే దనియు, నింకను బుట్టకయే యుందు రనియును, నేను ధైర్య ముతోఁ జెప్పఁగలను.

సహజపాండిత్యఁడేయని ముమ్మాటికిఁ జెప్పవలసిన పోతనామాత్యుఁడు, గ్రంథారంభముమొనలుకొని, గ్రంథాంతమువఱకు నొక్కవిధముగాఁ బరమాద్భుతంబుగఁ, గవిత్వము చెప్పఁగలనిరుపమానసామర్థ్యము గలవాఁడుఁ సలలితసులభప్రాసములతోడను, అత్యంతమనోహరారంభనియమములతోడను, మిగులఁ గోమలములగు పదములతోడను, గవిత్వము చెప్పుటయం దిక్కవితో సమాను రెవ్వరును లేరు. విష్ణుభక్తిఁ దన నిరుప మానకపితాసామర్థ్యముచే నత్యంతమనోహరముగాఁ దాండవముచేయింపఁగల యత్యాంతాద్భుత శక్తిగలవాఁడు. అందుకు „మంచారమకరందమాధు” ర్యా పద్యరత్నములే, ప్రబలవిద్యనములుగా నున్నవి. శ్రీమదాంధ్రభాగవత మొక నిరుపమానకవితామృతసరోవరంబనియు, సందలిపద్యంబులెల్ల మనోహరత్తుంగ తరంగంబులనియుఁ జెప్పఁ జనుచుగదా!

కాని, యిటీవలివారలు గొందఱు, అంత్యనియమములయం దిక్కవికుల శేఖరు ననుకరింపవలయు నని, కొన్నికొన్ని పద్యములనుమాత్రము, తమతమగ్రంథరాజములయందు, రచి

యించుచువచ్చినను, రచియించియుండవచ్చును. కాని, యట్టి ప్రయత్నము లన్నియుఁ బులిసిఁ జూచి, సక్క- వాతలు పెట్టు కొనుటవంటిదియేకదా! ఎప్పుటి కయినను బులి పులియేకదా! సక్క సక్కయేకదా!

ఇంకఁ, గవిత్వముకంటె ముఖ్య మయిన విషయము నకు రావలసి యున్నది. ముందుగాఁ “గుచేలోపాఖ్యాన” కథ నుగూర్చి కొంచె మాలోచింతము.

పతివ్రతాశిరోమణి యయిన భార్యతోడను, మనశ్శాంతి కెంతయు భంగమును గలిగించుచు, నానాపథముల నిరంతరము బాధపెట్టుచు లెక్కకు నెక్కువగావుండు బిడ్డలతోడను, ఇంతింతని చెప్పరాని చుహాదాద్రవ్యకష్టముల ననుభవించు చుండిన ధీవిశాలుఁడు, సంతుష్టాంతరంగుఁడు నయిండుచేయుఁడు, తన భార్యగొనుక్క బలవంతపుహితోపదేశముచే, శ్రీకృష్ణుని సంవర్ణించినప్పుడు, దయార్ద్రహృదయుఁడును, చిత్తజనరక్షణదీక్షాధురంధరుఁడును, నయిన యాశ్రీకృష్ణుఁడు, దన్ను సంవర్ణింప వచ్చిన జీవముగల చర్మవృతాస్థిపంజరమువలెనున్న యాదీనాననునిఁ గుచేలునిం జూచి, యెంతయు బ్రాలిపడి, సర్వవిధముల గౌరవించి, బాల్యస్నేహము నించుకయును మఱచిపోక, యాబీద బ్రాహ్మణునకు సర్వవిధముల సాయ మొసంగి, వానిని సంపూర్ణసంతుష్టాంతరంగునిగా జేసి, పంపించుచు, మన మెంతయు సంతుష్టింప వలసియే యున్నది.

కాని, యెనమండుగురుభార్యలను, బదునారువేలగోపికలనుగలిగి, నవరత్నఖచిత్రసుందర పర్యంకితమ్యహర్ష్య గృహారామాదులనుగలిగి, నానావిధసంసారసుఖమఃఖము లనుభవించుచుండిన యాశ్రీకృష్ణుడు, దేవుఁ డనియు, దేవునియొక్క యవతార మనియు, నెంతమాత్ర మొప్పుకొనుటకు, వీలులేదు సుమా! అన్యాయాగ్రిహంసంసక్తచిత్తుఁ డనియే యొక్కయెడ నత్యంతచింతాకరంబుగఁ దప్పక జెప్పవలసిననూ శ్రీకృష్ణుడు కేవలము మాంవుఁడు. యావనపలసంభూతుఁడు. ద్వారకాపురమును, మహాశక్తిసంపన్నుఁ డయి సర్వజ్వరంజకముగాఁ బరిపాలించినవాఁడు.

దేవుఁడు సకలసద్గుణస్వరూపుఁ డనియు, నిర్గుణుఁడనియు, సనుటయం దసర్థ మున్నను, నిరాకారనిర్వికారనిరంజనస్వరూపుఁ డయిన యాదేవునిగుణములు వేఱు, మానవునిగుణములు వేఱు. కాని యొక్కొక్కసత్పురుషునిగుణములు, దేవునిసద్గుణలేశములలో, సహస్రాంశ సయినను బోలు చుండినఁ బోలు చుండవచ్చును.

శ్రీకృష్ణుడు, రాజ్యస్థితిపరిజ్ఞానసూక్ష్ముఁ డని, శ్రీభగవద్గీతాదిగ్రంథరాజములవలన మనము తెలిసికొను చున్నాము. కాని, యాతఁడు, నిజముగా నెంతజ్ఞానశక్తిసంపన్నుఁడో, యెట్టి మాయావియో యెవ్వరును, గన్నులారఁ జూచి యుండనివిషయ మగుటచే, సంతగాఁ దెలిసికొనుట కవకాశము లేకయే యున్నది. కాని, యాశ్రీకృష్ణునిగూర్చి వ్రాసినయా యనేక

మహాకవులుమాత్రము, అసాధారణశేషమువీరిశేషులనిమాత్రము చెప్పట కిసుగులేదు. సంతయములేదు. మఱియు శతాబ్దములు గడచుచుండినాటినుండి మనవములను గజేంద్రములను గామార్చుచు సత్యసోత్కృష్టముగ వర్ణించుచుండుట మానవుల మునుస్సుల ప్రకృతియే లోకములోకదా!

తారక:—ఏమో! బాగుగఁ జెప్పటకుఁ బ్రారంభించినావు. ఇంక, “గజేంద్రమోక్షము”ను గూర్చి యేమి చెప్పెదవో, వివలమునని, కోరిక పొడము చున్నది. కానిమ్ము. వినెదను.

పరంక్షోత్తి:—ఏమి? శిరుశంఖముఁ జేయుచు, “గా నిమ్ము. వినెద” నని చెప్పుచున్నావు. హృదయపూర్వకముగా నేను జెప్పనిషయములను, దిక్కశంకరయ్యవలె గాక, స్నేహభావముతో, హంకరుగా విని, యాలోచించి, నిశ్చయించుకొను మంచిస్వభావముగల బుద్ధిమంతుడవని, నేను జెప్పుచున్నాను. “గజేంద్రమోక్షము”నుగూర్చి నాకుఁ దోచినది చెప్పుచున్నాను వినుము. నెమ్మదిగా నాలోచింపుము.

“గజేంద్రమోక్షము” ప్రకృతియందే, స్పష్టముగాఁ గానబడుచుండు నిర్దాక్షిణ్యస్వభావమును, జ్ఞాప్తికిఁ దెచ్చుట యందు, జక్కగాఁ బరికించుకొకగొప్ప మంచియుదాహరణమని చెప్పవచ్చును. ఆగ్రీతగావినుము. పరమకరుణాసముద్రుడని లోకములో నెల్లవారలచేతను, బహుసహస్ర వర్షముల నుండి హృదయపూర్వకముగా స్తోత్రములు చెల్లింపఁబడుచున్న

దేవునిస్వప్తియే, కరుణతోడను, నిష్కరుణతోడను, నిండి యున్నదిగదా!

లోకములోఁ గలిగినకలంబులను సృజించిన దెవ్వరు? న్యాయస్వరూపుఁడును, బరమసత్యరూపఁడును నయిందేవు? కదా! ఏరుఁగును, మొసలి కాహారముగా సృజించిదిగూడ నాదేవుడేకదా! అట్టివిషయములను, జలములఁ బ్రవేశించిన తనప్రియతమమగు నాహారమగునేరుఁగును బట్టుటయందు మొసలియం దేమిచోషమున్నది? మొసలితోటి యాహారము నూడఁబెరికి, మొసలికిరమ్మును నొకమహా ఘోరకార్యమువలె నొకమహాశూరకార్యమువలె భరించి, గజేంద్రునిరక్షించుట, దేవుని కాశ్రీమహావిష్ణువున కెక్కడిగర్వము? ఏరుకరుణ? ఏమి శూరత్వము! ఇది యంతయు, నిశ్చయముగా, తేటచివ్విధయా భుత్వమును, సత్సాతస్వభావమును, వేనోగుల దెల్లఁపించు చుండుటలేదా? శ్రీమహావిష్ణువు, గజేంద్రుని రక్షించితి ననియు, గజేంద్రునిభార్యలకు బతికినట్టి, వారలను నంతోషించఁ జేసితి ననియును, నీరంబులఁబలుకుచుం, బలరూపియగు నొంది యుండిన, నొందియుండనదప్పును. కానిఁ దన మామక కేంద్రునిఁ జంపి పానిభార్యల కంతప నుమును గలిగించితియును, గొంచె మయినను, మున్నగు నాతోడింప నుండినవలకు మాత్రము, మనమెంతయుఁ జంపించినలెచో మున్నదిగదా!

బహో! ఇదియంతయు, కావలెమాన భవియు, గరి మకలంబులొక గంధర్వునియొక్కయు, నొకమహానాజుయొ

క్క-యు, శౌచకారణమందు లని, నీవు చెప్పఁ బ్రయత్నించె
దవుకాబోలు! అట్లు చెప్పకట్టి స్వభావముగల బుద్ధిమంతుఁ
డవు కావనియే నానమ్మకము.

మఱియు,

మ. సిరికింఁ జెప్పును శంఖచక్రియుగముం జేవోయి సాధింపఁజే
పరివారంబును, బీకఁ జభ్రగిసతిం బన్నింపఁ జాకర్ణికాం
తరగమ్మిల్లనూ, చక్క నొత్తఁడు, వివాదపోర్ధితశ్రీకువో
పరిచేలాంచల మైస, వీడఁడు, గజచాక్రిణాననోత్సాహియై.

అని, పోతరాజుగారు, దాము చాసినపద్యమును జను
వఁగా, విచి, దోషాన్వేషణనోత్సాహ ముచున్న డామున యాశ్రీ
నాగమహాళవి, యది సమ్మతముగా లేవఁగా, నొకయసత్య
మును బలికి, యొకమామోహియమును బిది, తుబావమగది
యగుశ్రీనాగమహాళవి నొప్పుచి, పోతరాజుగారే, యిప్పుడు
సజీవులయి, యుంకియెడల, సమ్మతపద్యమున, సాష్టాంగ
సమస్కారము గావరించి, పైనిషయముల కేమిసమాధాన
మొసంగెద రని యడిగిన, నేమి చెప్పఁ గలుగుదురో! ఏమి
చెప్పగలుగుదురు? ఇప్పు డాయన లేరువా! కాని, దేశముచందా
యన పక్షము ననలించి చెడు నిభిమానవంతులగు పండితోత్త
ములును, గవీశ్వరులును, ఏమిచెప్పెదరో! ఇప్పుడు, వారినంగతి
యేల? అండఱిపడుమునను, నీవే, యిప్పుడు, నాయెదుట
నున్నావు గాన, నీ వేమి చెప్పెదవో చెప్పుము. నిని సంతో
షించెదను.

జ్ఞానభాస్కరము

ఏడవప్రకరణము.

తారక:—ఓహో! నీవు చెప్పినట్టివిషయము లన్నియు, విన్నప్పటినుండియు, నాకు గొప్పగొప్పపండితుల నడిగి, తెలిసికొనవలయునని, యాలోచనలు గలుగుచున్నవి. నీ వంత కంతకుఁ బురాణగాథల నెల్లఁచుతాఁడనిలోచించుచుండి యెప్పు నారంభించుచున్నావు. ఏదీ చూతము. ప్రహ్లాదచరిత్రమునుగూర్చి యేమి చెప్పవలెను?

సరస్వతీ:—చెప్పవలెను వినుము. నేను చెప్పినట్టివిషయముల నెల్లఁచి, బుద్ధివికృతములనుగూర్చి, పురాణములయందుగాని, యభిమానమునుమాత్రమే కలిగి యుండక, సత్యమునే గ్రహింపవలయు ననెను. మహామునిగారు, శాంతముగా, వినుచున్నందున, నా కెంతయు సంతోషముగా నున్నది.

“ప్రహ్లాదచరిత్రము” శైవవైష్ణవములకు జరిగినమహా ఘోరమయినదేదానినని, ముందుగాఁ జెప్పవలసి యున్నది సుమా!

ప్రహ్లాదముడు, రాక్షససంశంభూతుఁ డయినహిరణ్యకశిపునికుమారుడు. కావున, నాతఁడును రాక్షసుఁడేకదా! రాక్షసులు క్రూరస్వభావులు. నిష్కారణముగా, సజ్జనహింసయే, విశేషముగాఁ జేయుటప్రకృతి గలవారు. జపతపసాదు మామలకు, నాశమును గలిగించుటయం సత్యంబో భాసకము

గలవారు. మునులతోపాటుభములనుగాని, దివ్యజ్ఞానములకు గాని లేశమయినను జంకని పరమదృష్టులు.

కాని, రాక్షసవంశమునందు జన్మించినవాఁ డయినను, ప్రహ్లాదుఁడుమాత్రం మట్టిపర్థుఁడను లేవియుఁ గలిగియుండని వాఁడు. మిక్కిలి మంచిహృదయము గలవాఁడు. పరమ విష్ణుభక్తుఁడు.

సర్వసాధారణముగా, రాక్షసవంశసంభూతు లయిన వారల కందఱకును, మహేశ్వరుఁడే పరమదైవము. ఆకారణము చేత, హిరణ్యకశిపుఁడు, దశమమారునిఁ బ్రహ్లాదుని, విష్ణుభక్తి పరాయణునిగాఁ జేయ నొల్లక, మహేశ్వరభక్తిపరాయణునిగాఁ జేయుటకయి, యెన్నియో మహాకూరవిధంబుల నాతని విషవక బాధింపసాగెను. కుమారుఁడో, తండ్రి మాజ్ఞల నెల్ల నుల్లంఘించుచు నాశ్రీమహావిష్ణువునే, దృఢమగా, నెమ్మనమ్మున నమ్మి, యాదైవమునే నిరంకుము ధ్యానింప సాగెను.

ఈప్రకారముగాఁ దండ్రియును, కుమారుఁడును, మహేశ్వరుఁడని యొకఁడును, విష్ణు వని రెండఁడును, నిరంతరవైరభావములతోఁ బోరాడు చుండుటజూచి, విష్ణువు సృసింహావతార మెత్తి, హిరణ్యకశిపుని సంహరించి, విజృంభింపఁ జగుప్రహ్లాదుని సంరక్షించె నని చెప్పఁబడి యున్నది.

శ్రీమహావిష్ణున, హిరణ్యకశిపుని సంహరించినది, భక్తి విషయమునా? క్రూరస్వభావవిషయమునా? యలరెండంశములు, యోచింపవలసి యున్నది. భక్తివిషయముననే యని

చెప్పినచో, దా నెట్టిదై నమో, యానుహేత్వము నెట్టిదై న
మేకదా! హిరణ్యకశిపుని, శివభక్తుడనుకారణముచేతనే, సంహ
రించినచో, నిజముగా, శ్రీమహావిష్ణు వీర్వాగుణసంపన్నుడని
చెప్పవలసి యుండునుగదా!

అట్లుకానిచో, వాని ముగ్ధస్వభావమున కనియేకదా
చెప్పవసియున్నది! హిరణ్యకశిపునకు, రాక్షసజన్మకారణంబున,
సూరస్వభావము ప్రకృతిసిద్ధముగా నుండియున్నది. మఱియు,
సయ్యది, బ్రహ్మదేవుఁ డొసంగినవరముల దుష్ప్రభావముచేత
నుద్రోకించి యున్న దని చెప్పవలసి యున్నది.

గీ. చేతులారంగ, శివుని, బూజించుడేని,

నోరు, నొవ్వంగ, హస్తార్థి, నుడువఁడేని,

దయయు, సత్యంబు, లోనుగా, దలఁపఁడేని,

గలుగనేటికి? దల్లుల కడుపుచేటు.

అనివ్రాసినచోతరాజుగారు, శివకేశవుల కంతగా భేద
మును, గల్పింపకయున్నను, మొత్తిముమీద, విష్ణుభక్తియే
సర్వోత్కృష్టమయినదని మనోహరాలంకారములతో విష్ణుభక్తి
మూర్తీభవించినట్లుగా గవిత్వమును గంభీరదోరణిం బ్రవహిం
పఁజేసి,

గీ. చక్రిచింతలేని, జన్నంబు జన్నమే?

తరళసలిల బుచ్చుదంబుగాక,

విష్ణుభక్తిలేని విబుధుండు విబుధుడే?

వాదయుగముతోడి పశువుగాక.,,

అనివ్రాసినందుల కత్సంతాశ్చర్యము నొనవలసియు న్నది. కాని, యాకాలమునందు నీ శివభక్తసహాయము లయిన యుత్తమకస్తలత్వంత కుపితులయి, యందులకేమేమి పల్కి యుండినో, యేమేమివ్రాసియుండినో, మన మిప్పుడూహించుటకు లేశచుయినను శక్తులముగాక యున్నాముకదా!

కాబట్టి, యాగతంబు నారయ నేరక, వరము లొసంగిన యాబ్రహ్మదేవునికార్యములకు, హిరణ్యకశిపుని శిక్షించుట, న్యాయాన్యాయ విచారణకర్త యగునాదేవునకా శ్రీమహావిష్ణువునకు, ధర్మము గాదుగదా!

బ్రహ్మదేవుని వరనిభావమునలసినేమి, హిరణ్యకశిపుని నిరంతరహింసాచరణ స్వభావమునలసినేమి, శ్రీమహావిష్ణువు, సావము, సగముకంటె నెక్కువగ మానవులగును, శిరస్సు మాత్రము చతుష్పాదజంతువుగును, ననుతింపవలసినబాధ్యత బొందవలసిన వాడయ్యెనుగదా! ఆహా! ఎంతయాశ్చర్యకరమయినవిషయము ఎంతచింతాకరమయినయంశము.

ఈప్రస్థావచనము గూర్చి యింకొక్కముఖ్యాంశమును జెప్ప మఱచితిని. ఇప్పు డది, జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది. ఇది నిజముగా నాశ్రీమహావిష్ణువునకును, ఆమహేశ్వరునకును, ఘోరయుద్ధమును గలుగఁ జేయవలసిందిగాఁ గానఁబడుచున్నది.

పాలాక్షుఁ డయినయూమహేశ్వరుఁడు, దనకుఁ బరమభక్తుఁ డయిన యాహిరణ్యకశిపుని శ్రీమహావిష్ణువు సంహరించి

నప్పు డేలప్రకృతముయి సంరక్షింపక మూకీభావముచువహించి, యూరకుండెనో, నే నూహింపజాల కున్నాను. తనమూడవ కన్ను దెఱచి; కామదేవుని భస్మముచేసిగట్లే, యాశ్రీమహా నిష్ణువునిసహిత ము భస్మముగాఁ జేయలే కుండెనో! దూర్వా నుని వెంటాడించిగట్లే, తన్నుఁగూడ వెంటాడించి, సుదర్శన చక్రము పరునాలుగుకోకములయందును, ద్రిప్పిత్రిప్పి పరుగు లెత్తించు నని భయముఁ జెంది కన్నులారఁ జూచియుండినవాఁ డగుటచే, నీశ్వరుఁ డూరకుండెను గాఁబోలు! లేదా, తనపెండ్లి ముచ్చటలలో నయిన నుండి యుండవచ్చును. లేదా, లయ కాలస్వరూపుఁ డయి, సద్గుణసంపన్నుఁ డను, శాంతాత్మకుఁడను నయిన యాదర్శుని యజ్ఞమును భ్వంసముచేయుచు నయిన నుండి యుండవచ్చును.

చూడుఁడు. దేవుఁ డయిన యామహేశ్వరుఁడనహితము, ముందుగాఁ, దనసుఖమును, దనకష్టము నాలోచించు కొనుచు నుండి యున్నాఁడేకాని, నిరాధారుఁడయి, నిజభక్తుఁడు పొందుపరుచేతిమరణమును, దప్పింప లే కుండెనునుమా!

ఇట్టి చిత్రాతిచిత్రములయిన కథ లన్నియు, వరక ణ్ణోడను, శాపములతోడను, శాపవిమోచనముల తో బరమాద్భుత జన్మలతోడను, బ్రత్యక్షములతోడను వాణిపలుకులతోడను, సవిశ్వాసపాత్రము లం తోడను, నీతిబాహ్యము లయినవిషయముల హాస్యాశ్చర్యాస్పదంబుగ నుండి యుండె

యందుఁ గథితము లయి యున్నవినుమా!

ఇట్లు చెప్పటచే; మహపురాణములు, శ్రీవరాహస్థాము లయిన వనియు, బరహస్థాము లయిన వనియును, జెప్పవల యునని, యెంతమాత్రము, నాయుద్దేశముగాదు. మనముచదివి, యానందించి, యవలంబించి వలసిన సద్విషయములుసహిత మనేకములు, మహపురాణములయందుఁ గల వనియు, నాసం పూర్ణవిశ్వాస మయి యున్నది.

తాతక:—బాగుగా నున్నది. నీవుచెప్పకట్టి విషయము లును, నేను విన్నకొలదిగా, నామనస్ఫుల్లకల్లోలముగా నయిపోవు నున్నదినుమా! అని, స్వమతాభిమానముచు, స్వభాషాభిమాన మున, గలఁగడితులను, గర్హించి, గ్రంథకర్తలును, వినిన నాడరు, వారందఱు క్షిప్త నొక్కపాతగ పక్షమై త్తక మానరు. విచారితాభిప్రాయముల నున్నట్టిని, ముక్కలుముక్కలుగా ఖండించి, యాకాశమున కెగురగొట్టక మానరు. ఇంక, “అం బగీషోపాఖ్యానము”ను గూర్చి, యేమిచెప్పెదనో, యదిగూడఁ జూసిమ్ము. ముచ్చటగా వినెదను. తాను జెప్పవలచిన విషయ మగుచి, యారోగ్యరా వేలాగున లాలోచించు చున్నా నతఁడెఱుగమునంక గొంచెము మానుము.

శ్రీ:—ఏమీ! స్వమతాభిమానమనియు, స్వభా షుఁ జెప్పుచున్నావు! నిజముగా, నవేవియో, నన్నావు. వినుకట్టియు, జదువుకట్టియు, యుక్తములను విచారింపక, తలయూ

చుచు, విశ్వసించి, యాస్రికారముగా, నడచుచును చుండుట
వాఁడు, నిజమయిన స్వమతాభిమానిగాని, స్వభాషాభిమాని
గాని, కాఁడనియే చెప్పవలసి యుండును.

ఏమతమునం దయిన, నేభాషయం దయిన నుండెడి
విషయములనంతరాత్మజోధలస్రికారముగాఁ, ఒక్క-గావిమర్శిం
చుచు మంచి యెంచున్నను గ్రహించుచుఁ, జెడ్డచు కీఘ్రిముగా
విడిచిపెట్టుచు నుండవలయునునుమా!

ఇంక, “సంబరీపోషాభ్యాసము”ను గూర్చి, సూక్ష్మ
ముగాఁ జెప్పెదను. వినుము. ఇది, యేకాదశీమహాత్మ్యము
యొక్క చిత్రీకథయే. మనుష్యుని యత్యంతాచ్ఛత బుద్ధి నై
పుణ్యమును, మనోల్లాసకరముగ వెల్లడించునానావిషయప్రద
ర్శనాద్భుతయంత్ర మగుబయల్కీ. పుష్పిరస్మకమాంబం దంబరీషుని
చరిత్రమును నీవు వాచియే యుండవచ్చును. అయ్యది
చూచునప్పుడు, మనస్సెంత చిత్రాశ్రీచిత్రాశింద మహానము
ద్రములోనయినను, మునుఁగు చుండి యుండవచ్చును. కాని,
చూపబడు చుండెడుచది యంతయు మనస్సు సంపూర్ణముగా
విశ్వసించకయే యుండునుగదా!

కాని, యాయంబరీషునిచరిత్రమువలన, నిర్భయముగాఁ,
బూజింప నర్హులగునారలచంద్రులుగారవింద, సూరింకవలయు
ననియుఁ, గారణములేకయే, నజ్ఞులగు హింసించువారలు
దామే హింసలపా లగుచు రనియు, నస్వభావసంపన్నులు,
దమకుహింసచేసినవారలకే, క్షమించవచ్చుటకే, యెల్లప్పుడును,

జూచు చుందు రినియును ననుమూడువిషయములను, మనము చక్కగా గ్రహింపవలసి యున్నది.

అదిగో! అరోగ్యరావుగారు బెల్ కొట్టినారు.

తారక:—అయ్యా! అరోగ్యరావుగారూ! క్షమించండి. కానియ్యండి.

అరోగ్య:—మిత్రులారా! మీరును, సభలలో జరగు నాచారములప్రకారముగా, బరస్పరసంభాషణములలోను, గుసగుసలలోను, డిన్ కవర్స్ లోను, దిగుచుండుటచేత, గొత్త గొత్త సంగతు లాలోచించుటకు, నాకు, జక్కగా, నవకాశమును గలిగించివందుటకు, 'మిక్కిలి సంతోషించు చున్నాను. నేను జెప్ప దలచినయారోగ్యవిషయ మొత్తవిపుల మయిన విషయ మయిన నగును. దయచేసి, నెమ్మదిగా విని, యాలోచించి చూడవలెండల, నేను చెప్పుచున్న వన్నియు, నారోగ్యమునకు, జక్కగా, సంధించు చుండువిషయములే యని, మీకు నిశ్చయముగా దోచక మాం దని నాగట్టినమ్మకము.

1. గీ. చేతగాకుండు కల్పార్యముల్ చేయఁ జనుదు;

గున్నముల కనుమంధ్రయు, వెటవఁ జనుదు;

జంబు పొగడంగ, మోది నింత చనుదు పొంగఁ;

బలము చూసి, సత్కార్యముల్, నలువఁ జనును.

గీ. అత్తదోషమున్ చక్కగా, సరయఁ జనుదు;

పరమతంబుల, క్షేమంబు, వలకను చూస;

నేవగించుచు, బాపంబు, నెల్లయెడలఁ;
బాపి, నెయ్యెడ, దయఁ గనవలయుఁ జూచి!

గీ. ఎగ్గుఁ జేసిరవానికె, లగ్గు నిడుచు;
కోపమును గెలువవలయును, గూర్చిచేతఁ;
గనఁగఁ జేయుచు, తనివినఁ, గరుణచేతఁ;
సత్యమున, ససత్యంబుపై, జయముఁ గనుచు.

గీ. పరధనాదుల కాశింప వలదు నుండి!
కరుణ నెత్తఱి, జూపంగఁ, గడఁగఁ జరుచు;
మాయమాటలవంచించి, మఁగఁ జనదు;
జ్ఞాన మజ్జల కింప చుండి, కనుచు నుఖము.

గీ. అగ్ని కేషంబు నార్చంగ నగుచు మేలు;
ఋణము కేషంబుఁ నిర్వంగ గుణమె న్నుండి!
శత్రు కేషంబు నుంచంగఁ జరచు నుండి!
చెంచు నుఖమెంతో! మచుజంతు నయ నిటులు.

గీ. ఋణము, వ్యభ నిడ, సమ నుగు, ప్రణాముతోడ;
శాంతి సమయించు; నుఖమును జంపుఁ జూచి!
గౌరవంబును బోఁగొట్టుఁ, గాన, ఋణముఁ,
జేయవల దెప్పు, జ్ఞానంబుఁ జెంచు చుండి.

గీ. సక్క-జత్తులఁ బన్నుచు, సరులధనము,
సహహరింపగవలె నంచు, నాత్మఁ దలచి,
తిరుగు చుందురు, వంచునల్, దేశమందు;
నమ్మఁ జనదట్టిచారం; నమ్మ నమ్మె.

గీ. ధనమే ముఖ్యంబు, జనులకు, ధరిణియందు;
 ధర్మవిధముల, నది గూర్పఁ, దలఁపవలయుఁ,
 గూర్చుకొను చుండుధనమును, గొంచ మైనఁ,
 బాడుచేయంగ వల దెప్పు, గీడు మూడఁ.

గీ. ధర సకలసుఖములగుటి, గురువె నుండి!
 గురువు బోధించునవి యెల్లఁ, గరము శ్రీధ,
 వేటుచింతలు గలుగక, వినుచు నున్న,
 దిగులు లే కుండు, నారోగ్య మగును జుండి!

త్రిత్వము:—అహా! నీసుభాషితుములు, నావంటివాని
 మనస్సులకే, చాల నచ్చుచున్నవి. ఎవరు చెప్పిననుసరే, నామ
 నస్సులకుఁ గొంచె మయినను, నచ్చనే నచ్చుచుమా! ఇది
 నాకుఁ దిన్నతముయింకియు, నాతోఁ గూడవచ్చు చున్నవి
 చిత్ర మయినస్వస్థమే.

కాని, గీడు వని, చెప్పివార్త. గురు వనిత్రోడనే,
 నాకాలియంట, సరస తల కెక్కు చున్నది. గురు వనఁగా,
 నీయద్వేష మేమి? పాపశాలలయందలిగురు వనియేనా? లేక మ
 త్తేదైననా? ఏమి? చెప్పము.

ఆరోగ్య:—కౌను. పాపశాలలయందలిగురు వనియే.

త్రిత్వము:—గురు వనఁగా, మతగురు వని కూడ
 నున్నదిగదా! లోకములో నెన్నెన్నివిషయములలో నైనను,
 మంచిమంచిమార్పు తెన్నెన్నియో! కలుగు చున్నవి; కాని,
 కొన్నికొన్ని మతములలో, గొన్నికొన్ని విషయములలో, మంచి

మంచిమార్పులు గలుగకుండ, లోకాంతమువఱకు, నట్లే యుండు నట్లుగా, గణబడు చున్నందుకుమాత్రము, నాకు, జాల విచారముగా నున్నది. ఉదరపోషణోపాయములలోఁ బ్రధానమయినది యయినమతమునందు నప్తమును గప్తమును గలిగించు మార్పుల సుఖకరముగాఁ గలిగించుట, యెంతయుఁ గష్టమేగదా!

మతతాతముత్తాతల కాలమునుండియు, నెందఁ జెందఱు రిఫార్మరులు పుట్టినారురా? ఎందఁ జెందఱు రిఫార్మరులు గిట్టినారురా? సంస్కారుల మని, విజ్ఞప్తిగ్రహణల బోధ లన్నియు, దేశములో, విరువక, చిరకాలమునుండి, చిత్రిముగను, తంతాకరముగను దలవిరియఁబోసికొని, యొడలుదెలియక దాండవము చేయు చున్నపూర్వాచారమహాపిశాచము నెదుట, భయంకరమయినపెద్దతుపానుగాలికి, తీర్చిన నెరిపోవు దూదిపింజెలవలె నయిపోవు చున్నవినుమా!

ఆహాహా! ఈలోకములో నెల్ల, నెన్ని నందలమతములున్నవిగదా! ఎంతచిత్రిము! మతములసంఖ్య వినినతోడనే, గుండె జల్లు మను చున్నది. మన యీ యొక్కఁహిందుదేశమునందు మాత్రమే, నూతనమతము లున్నవట! మత మనఁగా నొక్కదేవుఁడు, నొక్కవిధమయిన ధర్మమేకదా! యుండవలయును. విన్నావుగదా! సీమదేశమునందు, సుప్రసిద్ధుఁడును, బుద్ధిమంతుఁడు నయిన యొకమహావక్త, ధ్యానము సోమరితన మని, యొకమతమువారు చెప్పిన రని నత్యమును జెప్పి యున్నాఁడునుమా! ధ్యానమే భక్తికిని, ముక్తికిని, మూలాధార

మని నిశ్చయముగా నమ్మి చుండిన మహామునీంద్రుని లనేకులు నివసించు చుండిన యాభరతఖండమునం దట్టి ముద్దేశ మెంతయు నాశ్చర్యమును, సంతాపమును, గలిగింపక మానదుగదా!

మనదేశములో, ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతమతము లని, మూఘమతములు, సుప్రసిద్ధములు. ఈ మతములలో, నొకమత మునారు, పుణ్యసంపాదనమునకై, బోధించు నతివిచిత్రమయిన ధనాకర్షణజ్ఞానమార్గమును, జాగ్రత్తగా వినుము.

నిజముగాఁ జేయులాభకర మయినబోధ, శూన్యమయినదియే యయినను, సనహ్యకర మయినదియే యయినను, గురువులు దామీ భూలోకములో, దేవునితరువార దేవుని యంతవార మయియు, దమసాదములు గడిగి, యామహాపవిత్ర జలము, కొంచెము నెత్తినీడఁ జల్లుకొని, మిగిలించి నోటిలో బోసికొని, నారాయణనామస్మరణము చేసికొనుచు, వెనుక ముందులుచూడక, కన్నులు మూసికొని, గుటుక్కున మింగివేసినయెడల నానిమిషము మొదలుకొని, యెంతయినను బుణ్యము గలుగు నని, బోధించెదరట! ఇది, మనదేశమునందుఁ జరకాలమునుండి వచ్చు చున్న మహాపవిత్రమయిన యాచార మేనుమా! ఆహా! యెంతమాయ! అంతటితో సరిపోయినఁ, గొంతవజ్రకు, బాగుగనే యుండును. తమసాదములకుఁ దడి జేగురుమన్ను రాయించుకొని, యొకచిన్న తెల్లగుడ్డమీఁదఁ దొక్కి, యొకరూపాయ మొగలుకొని, చూటో, లేక, యంత కంటె నెక్కువగనో, వారివారిస్థితిగతులనుబట్టి, ధనము స్వీక

రించి, అనూహ్యచిహ్నముల గలయూచి/గర్భ, భద్రముగా, దేవతార్చనాపైర్చి, బెట్టుకొని, దివిధ మగుగడ్డమీదిపాదములకు, బూజ చేయుచు, ధూపదీపనైవేద్యాదులు సమర్పించుచు, బావతీర్థమును మ్రొంగుచు, బూజచేసినపువ్వులు, చెవులలోను, జుట్టులోను, బెట్టుకొనుచుండును. యీ కెంతైనను బుద్ధ్యాముగలుగును." అని శిష్యుల కాజ్ఞానొసంగి, వెళ్ళిపోయెదరట! ఆహా! మనమును దింతకంటె జిత్రమయిన మోసము మఱియేసి యున్నది.

సావము! అమాయకు లందుకయాశిష్యు లట్టిసద్బోధలను, ఈశ్వరోక్తము లయినవేదవాక్యములుగా భావించి, యాలాగుననే చేయుదుడు, దరింపదు చున్నా మనియు, బిర్మదేవతలను దరింపదు చేయుచున్నా మనియు, సనుకొను చుండదరట! ఆహా! ఇంతకంటె నాశ్చర్యకర మయినదియు, జంతాకరమయినదియు, సనారోగ్యకర మయినదియు నేతేది యున్నది. బాగుగా నాలోచించి, చెప్పము.

ఆరోగ్య:—ఇప్పుడు నే నేమి చెప్పగలను? జనాభిప్రాయ ప్రవాహములలో బడి, ముక్కొక్కరీతిగా, నావశక్యముగా కుండుట్లుగా, గొట్టుకొనిపోవుచుండు లోకములోని వివిధమతముల నెల్ల, నించుక జ్ఞానదృష్టితో, నీవే చక్కగా నాలోచించి, నిశ్చయించుకొనుము. నీవు వివరించి చెప్పిన గురువాచిహ్న విచిత్రకథకంటె సర్వంతచిత్ర మయిన కథ నేనొక్కఁడే చెప్పెదను. అందులకు నీ వేమి చెప్పెదవో

లోకములో, నీతిని స్థాపించి, యయ్యది, దినదినాభీ
వృద్ధిని జెందుకట్లుగా జేయుచు, పరమపవిత్రాచార మయిన
వివాహబంధమేకం కా! అట్టివివాహాది కార్యములకు, నెంతయో
కొంత ధన మర్పించి తానశ్శక మయిన దని, వేటుగఁ జెప్ప
నక్కఱయే లేదు.

మరిచారిలలో ననేకుల పొప్పుడిప్పుడు, లోకాలయనుభవ
ములను గాలచుచు, అగ్రవిక్రీనుముగా, గర్న జెఱచుచు,
కట్టికార్యములలో, అంతగా ధనమును వ్యయముచేయక, సుఖ
పుగాఁ దేలి బ్రయత్నించుచునే యన్నారు. కాని, కొందఱు
ధనవంతులు, తమ మున్నగు విషయతోడనో, ధనములేనివారు,
పరులకడ నప్పుగాఁ దెచ్చి విషయతోడనో, డంబమున కట్టి
కార్యములలో, విలేషముగా ధనమును వెచ్చపెట్టి, యప్పుల
పాలయి, చెప్పటకు శక్యముగాని నానావిధములయిన బాధల
సనుభవించు చుండుటయు, నీవు చెక్కఁగా నెఱిగిన విషయ
మేకదా!

లోకములో, మనుష్యు లీప్రకారముగా, నానావిధ
ముల బాధల బడుచుండుట, నిరంతరము, చూచుచుండువాఁ
డయినను, దేవుడు దళ వివాహమునకు, లెక్కలేవన్నికోట్లు
ఎక్కడనుండియో! కుబేరుని యొద్దనుండికా! బోలు! ఋణము
దీసికొనివచ్చి, మహావైభవముతో, దనపెండ్లిచేసికొని, హ
యిగా, లోకములను గాపాడు చున్నాడట!

కాని, ఋణదాతలు, దామిచ్చినసా . బుద్ధులయు

నని, యమగ నారంభించగా, నియ్యసంకుటచే, పాపము!
దేవునకుఁ దేవుడగుటచే, ననరత్న ముచేక్కిన బంగారపుసా
కెస్సు, ప్రతిసంవత్సరము, చేయుచురట; అయ్యో! ఎంత
జాలికర మయిననంగతి! ఎంతయవిససాత్ర మయిన యాశ్చ
ర్యకర 'మయినవిషయము. సంస్కృత మయినమాయ గాక,
మఱి యే దని చెప్పవచ్చును?

పిమ్మట, బరమభక్తి విప్రసరు లయినధనవంతులును,
బీదలును, దైవమునకు సంపించిపంపించుచు, సకౌరవము
నకును, మిగుల జాలిపడి, మతమసామర్థ్యముల ననుసరించి,
దేవుని ఋణవిముక్తునిగాఁ జేయుటకై, సమలో, వందలో,
వేలో, తప్పక ప్రతిసంవత్సర మిచ్చి, యేదేటి కామే జాబం
గారపుసంకెస్సు తీసివేయుచుండి, తంతవత్సర, సంతోషిని
బొందు చుండెదట!

దేవునిగొప్పబూముచు, భక్తు లేచికారముగా, సనేక
సంవత్సరములనుండి, చ్చివేయు చున్నచో, ఋణము దేవుని
జీవితకాల నుంతయు దీర్చిచే నన్నికోట్లగుటచే గాఢబోలు,
నేటికిని వడ్డీలో గుగ్గవ్యంతయైనది విడుదలయే యుండియుండ
వచ్చునునుమా!

జ్ఞాన స్కరము.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

—

ఈలోకములో, వెల గుచ్చకట్టులవలెనే, జ్ఞానాజ్ఞానములురెండును, గూడగూడ, భోక్త మున్నంతవఱకును నెడకలు పడచు చుండు నని మరము తెల్లజ్ఞానవలసియున్నది. కృమకృమముగా, గాలమే, 'జ్ఞానసంపన్నులు' యెడతెగనిప్రయత్నములచే, నజ్ఞానాంధకారమును నశింపజేసి, జ్ఞానమును బ్రకాశింపజేయు చుండుచుగదా! ముఖ్యంక మయిన యాత్మోగ్యమును విషవగూడదు. ఇంకను, గొన్ని ముంచిపంగతులు చెప్పచున్నాను. అవి యన్నియు, నాత్మోగ్య మునకు మూలరాళ్లనియే చెప్పవచ్చును.

గీ. దేశ మిది నాది, యరుచు, నున్నె యలవకయ,
లోక మంతయు, నొకటిగ, లోకాన్నిగిరి,
యెల్లవారిల, సమదృష్టి, నుల్లమండు
గనుచు, నుభమిడ, నుభయుల, గలక నగును.

గీ. భక్తులెన్నెన, వెలయు, నీవసుధ గనె చును;
శాంతిసుఖములు గలుగంగ, సంతసము గ;
రాధ్యమేలుచు, గాపాడురాజునందు,
భక్తి గల్గిన, నుభ మగుభాగ్య చుబ్బు.

గీ. ధర్మసత్యముల శాంతి కాఘోరముగుట,
న్యాయమార్గంబు, నుదియందు, బాయ కుండి,
జరులు పొగడంగఁ, బ్రీధితిని, బ్రగతిఁ గనుచు,
రాజ్య మేలంగవలయుచు, రాజు, కరుణ.

గీ. మతము, పేరమయే, యనునది, మరి, నలచుచు
నేను బ్రాహ్మణుండ ననుచు, నేను శూద్రుఁ
డ ననుచు, వెళునీర్ష్యలఁ, గంక యుండి,
భరతఖండంబు, యశమునె, సడ ముదాక!

అదిగో! మనము, సభ ముగింపజేయఁబోవు చుండు
సమయముకే మినిట్ కవి మిశాయిరావును, కోకిలరావును,
భరిద్వాజును, ఎక్కడినొచ్చి, వచ్చుచున్నారు. ఓరీ!
జ్ఞాపకమునకు నచ్చినది. మనలో జమత్తుకొని చుంపినరాధా
మాసపుఁ డేమయినాఁడురా? చాలకాలమునుంచి కరఁబడు
టయే లేదు. కారణము దెలియదు.

ఆహా! మనముఖ్యప్రాణిరావు చేసినచిత్రిము విన్నావు
గదా! వాఁ డీమధ్య వేసవికాలపు సెలవులలో, నొకరాత్రి, తమ
యింటిలోనిది, రెండువందలరూపాయలవిలువచేయుకంటెయొకటి
మంచముకీంద నున్న పెట్టెలోనుంచి, మారుతాశముతోఁ దీసి,
నెమ్మదిగా, దాక్షిణ్యముభీమేశ్వరరావుగారి యింటకి వెళ్లి
వానిని లేపి, యిద్దఱును గలిసివెళ్లి, యానస్తువు నూటయేబది
రూపాయల కమ్మివేసి, యారాత్రియే బయలుదేరివెళ్లి చెన్న
పట్టణమునకు దొకపెద్దసత్రిముతోఁ బ్రవేశించినారట! తరువాత,

వాఁడు దల్లిరంపుల కొక్కడేకొడు కగుటచేతను, అందులోఁ బెంపుమనుమారుఁ డగుటచేతను, అందఱును జాలవిచారించ సాగిరి. చుట్టుప్రక్కల గ్రామములలో నున్న తమబంధువులందఱి యిండ్లకు వెళ్లి, యెక్కడను గలబంధుండుటచేతను, జనిపోయియుండువచ్చునని, కర్మచేయుటకుఁగావలసిన నస్తువులన్నియుఁ గొని, యంతయు సిద్ధముచేసినారట! కర్మచేయించుబ్రాహ్మణునిఁగూడ నొకనమింపగ్రామమునుండి పిలిపినారట! చాల గ్రామములలో నున్నబంధువులందఱును వచ్చి యుండుటచేత నింటినిండ ననేక వెండినస్తువులుండుటచేత యెంటిదొంగ నీశ్వరుఁగయినను బట్టలే" డను సామెత చక్కఁగా స్థాకముగాఁ జేయఁబడుచు, నిల్లంతయుఁగిటగిట లాకుచున్నదట! కొందఱు పిల్ల నియ్యనలె నని యనుకొను చున్నా మని విచారించసాగిరట! కొందఱు చమతమపిల్లవాండ్రును బెంపున కియ్యనచ్చి, లోపలలోపల నాస్తులు మొదలయిన వానిని గూర్చి బాగుగాఁ జెలిసికొని బ్రాహ్మణులనుఁగిచినారట! ఇంటఁ బ్రతిరోజునను, బడి పదునైదు కుంచములబియ్యము నారుచున్నవట! వారి కేమి లోటు? ఏజాదికిఁ, గాలిమీదఁ గాలువేసికొని కూర్చుండిన యెడల, నైదువేలరూయలు వచ్చునట! పైగ వడ్డిన్యాసారము వల్ల, మూడువేలు వచ్చునట! ఈకారణములచేత, నెక్కడలేని బంధువులును, బిలిచినవారును, బిలననివారును వచ్చి, యిల్లంతయు గుల్లచేసి సారవేయు చున్నారుట! వేయేల? ఇల్లంతయు, పదినాలుగుచుగుచాల పెద్దదివ్యనుముగ భవమేమో! వచ్చిన

పెద్దనారి కేకలతోడను, జిన్న సిల్లలు యేడ్పులతోడను, బదిసత్తములవలె రణగొణధ్వనితో నిండిపోవు చుండగా, నొకవాడు, పది గంటల కందలును, భోజనములు చేయునయమునకు, ఫైక్ డ్రెస్ తో, ధగధగలాడెడు రోల్డ్ గోల్డ్ సులోచనములతో, జేతిలో బెత్త మాడించుకొనుచు, గిట్టుకట్టు ముచుబూట్సుతో, మనవాడు వింతచూపుచు జూచుచు దిగినాడట! నానినిజూచి, యింటనున్న వారందఱు డంగయిపోయినారట! వచ్చుచునే వచ్చి, తండ్రిగారిని జూచి, “నాన్నగారూ! ఇప్పుడే సేఫ్ గా వచ్చినానండి!” అని చెప్పగానే, పాప మాయన పెద్దవాడగుటచేతను, నిజముగా వాడు, చనిపోయి యే యుండినయెడల, దమకు బున్నామచరిత బాధలు దప్పక కలుగునేమో యనియును, ఆ స్త్రీయంతయు నేమగునో యనియును, రాత్రియు బగలును, నిద్రాహారములమీద దృష్టియేలేక యుండుటచేత, గుమారుని జూడగానే, చాచునోషించుచు, మధ్యమధ్య వెక్కి వెక్కి యేడ్వ నారంభించినారట!

“నాయనా! ఏమయినావురా? ఎక్కడకు వెళ్ళినావురా పెద్దవాళ్ళు మమ్మిలాగున నెంచు కేప్పించు చున్నావురా?” అని తల్లివంశు లిరువురు మఱింతగట్టిగా, నేప్పుటకు బ్రారంభింపగా, “ఏమండీ! ఫియర్ ఏమీ లేదండి! పరీక్షపేషర్లలో మార్కులు వేయించుకొనుటకు మెడ్రాస్ వెళ్ళినానండి! వ్యాసయిపోయి టైపింగ్” అని యబద్ధములు చెప్పినాడట! అప్పుడందఱు నేప్పులు మానివేసినారట! తరువాత జాల జిత్తము

జరిగినదినుచూ! నచ్చినపురోహితుఁ డూరకపోవునాఁడు గాఁడు
 గదా! ఊరికపంపుటనూడ ధర్మముగాదు. కావున, సంతకంటె
 డబ్బుల్ ది యెవఁనాట, ధనవంతులుగాఁ, రెండువంతులనూపా
 యలు చేతిలోఁ బెట్టఁగాఁ, నాలసంతోషించుచు, బైసికలెక్కి
 వాగనిబెర్ అదేపనిగ నాయుచుకొనుచు నరగామమునకు
 వెలిపోయినాఁడట!

ఓరీ! ఇంకముందు, పురోహితులు, మోటార్ కార్ న్
 మీద వచ్చి, తద్దినములు మొనలగుకార్యములు చేయించి,
 పోవుచుందురునుమా! అప్పు డంతయుఁ జాలబాగుగా నుండును
 నుమా! ఎర్రీ మోర్నింగునచే యంతయుఁ బూర్తియగుచుండును,
 అప్పుడు కాఫీటీల కేవిధమయిన యడ్డ పుండదు. పితృదేవతలు
 నేడాదికొకసారి శీఘ్రముగాఁదిరి, స్వర్గిగాఁ దరించుచుండుటకు,
 నేవిధమయినయాటంకము నుండదునుమా!

సిగరెట్:—ఈసమాచార మంతయు మార్గములోనే
 విన్నాను. ముఖ్యప్రాణరావును, భీమేశ్వరరావు నద్దలుగూడ,
 మంచిన్నేహితులే. ఈమధ్య నొకజ్యోతిషుకుని బ్రీళ్లువేసి,
 ముందుసంగతులనుగుఱించి, బాగుగా నాలోచించి చెప్పవలయు
 నని యడగినారట! అందు కాయన, వానిసంగతి సంతయు
 ముందుగా నెఱిగిపవాఁ డగుటచే, దారకములు, దిథులు,
 వారములు మొనలగువియెల్లఁ జక్కఁగా నాలోచించి, లెక్క
 లువేసి, మిక్కిలి బాగుగా నున్నదనియు, ముఖ్యప్రాణరావున

కింక రెండు నెలలలో, బిశ్వవియోగము దప్పక సంభవించు ననియు జెప్పినారట! అసంగతి కిద్దఱును జాలనంతోషించు చున్నారట! లోకములో దత్తతపుత్రులయాలోచనలు చాల వఱకీటి వేసుమా! పెద్దవాడయిన తండ్రిగారిపాణిములు గుటుక్కుమనినతోడనే, వాండ్లకు నెన్ని చెన్నపట్టణములు, ఎన్నికల కత్తాలు, ఎన్ని బొంబాయిలు చూచివచ్చెదరో, తరువాత వినెదము. తరువాత, దప్పక, యంతయు, నావిరిలాగున నెగిరి పోవునుమా! అట్టిసంగతులను మన మీపదియేండ్లలో నెన్ని, వినియున్నాముకాము? ఎన్ని చూచినాముకాము? ఎవ్వ రేమి చేయగలరు? ఎవ్వని సామ్రేష్ఠ్య డేలాగున గుఱించివేయవలయునో, యేలాగున భాగించి వేయవలయునో, యెవ్వరు చెప్పగలరు? ఏలాగుననుచును, గానున్నది గాకమాన దని యున్నదిగదా!

ఇంక మన స్నేహితులు మగ్గురుగుడ మండినగాని, మనసభకు నిండే యుండదు. ఎఱుగరా? వినలేదా? మనరాధా మాధవుఁ డిప్పుడు, పూర్వపురాధామాధవుఁడు గాఁడుమా!, వాఁ డిప్పుడు దేశములో మహాపండితకవి యయి, గొప్పగొప్ప పట్టణములలో, సప్తనాథానములు, శతావధానములు, నేత్రావధానములు చేయుచు, సనేక మెడల్పులు, కుండలములు మురుగులఁజోళ్ళు, మొదలగుచిసంపాదించుకొని, యందులోఁగొన్ని మార్చివేసి భార్యనిరంతరము బాధించుచుండుటచేత; నామెపోరుకాగలేక, నగలుచేయించిపెట్టుచు, నెమ్మదిగా, సుఖముగా, గౌరవముగా,

సంసారసాగర మీదు చున్నాఁడునుమా! మనన్నేహితులందఱి
తో, వానినియే బాగుగా నున్నది. ఇప్పటికి, వానినిగురించి
జరగినభలులో, బయ్యోట్లచప్పట్లమునను గొట్టినారని నాతో
నుప్పొంగుచుఁ జెప్పినాఁడు. మఱి వాఁడు చాలబ్రాహ్మతఁ
పురుషుడగుచున్నందుకు, మనమందఱమును సంతోషింపవలసి
నదే.

ఈమధ్య, నాకొకసారి కలఁబడినాఁడు. ఎన్నియో సం
గతులనుగుఱించి, యెంతయో యుత్సాహముతో, మాటాడి
నాఁడు. ఎఱుగుదువుగదా! నాకు మతవిషయములు, పెద్దల
వలనను, బుద్ధిమంతులవలనను, దెలిసికొనవలయు ననెడుయభి
లాష చాలకాలమునుండి యున్న దని నే నదేపనిగ నీతోఁ
జెప్ప నక్కరలేదు. అట్టియభిలాష, నా కేకారణముచేతఁ గలిగి
యున్నదో, యదిగూడఁ గొంచము చెప్పెదను, వినుము.

నేటి కించుమించుగా నూఱు సంవత్సరములక్రిందట
జీవించియుండిన మాపితామహులగు శ్రీమన్నారాయణ
దీక్షితులుగారు, మనతెరుగు దేశమునందు, మిక్కిలి ప్రియిద్దిఁ
జెందిన గొప్పజ్యోతిశ్శాస్త్రవండితులు. ఆకాలమునం దాయన
మహాన్నతదశయం దున్ననువర్ణగిరిసంస్థానాధిపతు లయిన,
ధర్మసాలమహారాజుగారి సంస్థానమునం దాస్తానవండితులుగా
నుండిరి. ఆమహారాజుగారికి, జాలకాలమువఱకును, బుత్రీనం
తానము లేనందున, నాయన నిరంతర చింతాకాంత మనస్కు
లయి యుండెడివారు. ఒకనాఁ డారాజేంద్రుడు, మంతులు,

పురోహితులు పండితులు మొదలగునాశ్రితుల నేకులు నిండి యున్న సభలోఁ గూర్చుండి రాజ్యాంగవిషయముల నేకవిషయములనుఁ గూర్చి, సంభాషించుచు, నెట్టకేలకుఁ దమకుంగల గొప్ప విచారకారణముండెలియఁజేసిరి. గతాగతవిషయములను దెలిసికొనుటయందు, మిక్కుటముగా సామర్థ్యముగలవారగుటచే, మానారాయణదీక్షితులు గారా సంగతినంతయు, నిమిషములో గ్రహించి, యిండుక కన్నులు మూసికొని, యిష్టదైవముచుబ్రొద్దించి, జ్యోతిశ్శాస్త్రానుసారముగా, నాలోచించి యాలోచించి, యొకసంవత్సరములో, నామహారాజుగారికి, సర్వసుగుణ సౌందర్యవంతుఁడును, వంశపావరుఁడు సగునొకకుమారుఁడుదయించు సని చెప్పియుండిరి. ఆసంతోషకర మయినవార్త వినినదిమొదలుకొని, యామహారాజుగా రెంతయు, సంతోషముతోఁ గాలము గడుపుచుండిరి.

శాస్త్రములు చదివి యున్న, సందలిసంగతులను జక్కఁగా గ్రహింపలేక, శాస్త్రపండితుల నుని, చెప్పకొనుచుండెడివారలు, చెప్పడిచంశ మాలయం దసత్యములుఁ గుట నిశ్చయము. కాని, శాస్త్రము తెన్నడు ససత్యములుఁ గానేరవు. కావున, జెప్పినప్రకారముగా నొకచక్కనికుమారుఁడు జామహారాజుగారికిఁ, గలిగినందున, బాల సంతోషించి, వారు మాకు వంశపారంపర్యముగా, సుఖముగా, నాచంద్రితారార్కముగా, ననుభవించుటకు, జంద్రవరా గ్రహణమును, బహుమానముగా నొసంగిరి. అందువలన, మా కిప్పుడు, సంవత్సరమునకు పేయరూపాయలు వచ్చుచుండుటచే, నన్ననస్త్రాదుల కేవిధ

మయిచలోపము లేకుండ, సుఖముగా, గౌరవముగా, గాలము గడపుకొను చున్నాము.

మాతండ్రిగా రగువిశ్వేశ్వరసోమయాజులుగారికి, మేము నలుగురుకుమాళ్ళము జన్మించితిమి. మాతండ్రిగారి కేశాస్త్ర వన్నను, నెంతయో యభిమానము. మాయగ్రీసహూచరులగు హరిహర శాస్త్రిగారు, దాము, మళయాళదేశమునకు వెళ్ళి, యక్కడ మంత్రీశాస్త్రపండితులయొద్ద మంత్రీశాస్త్రమును జక్కగా నభ్యసించి, దేశమానకుఁ దిరిగివచ్చి, భూత వైద్యమువలన ధనమును సంపాదించినలయు సనాతనమయభిలాషను, దెలియఁ జేయుటచే, సంమలను, మాతండ్రిగా రంగీకరించినందున, నాయన మళయాళదేశమునకు వెళ్ళి, నేటికిరమారమి, పదిసంవత్సరములు గావచ్చును. మంత్రీశాస్త్రము నాయన యెంతవఱ కభ్యసించి యున్నారో కాని, గూఢాచారముల కొకసారి యైదేసివందలరూపాయలు మాకుఁ బంపుచుండెనువారు. వారట్లేలాగునఁ జేయఁగలుగు చున్నారో, మాకందఱి కిప్పటికిని దేవరహస్యముగానే యున్నది.

ఇంక మారెండవయన్నగా రగునారాయణాచార్యులుగారు, మాతండ్రిగా రెప్పుడును రామమంత్రీమును జపించుచుండు పెద్దవా రగుటచేత, నింటివ్యవహారములును, వ్యవసాయపు వ్యవహారములును, జూచు చుండెనువారు. మామూడవయన్నగా రగువిశ్వేశ్వరసోమయాజులుగారు, మాగ్రామమునకు సమీపముగా నున్న తమాపాపట్టణములో నున్న శ్రీమో

హిసీదేశతాలయమునకు సంబంధించి యున్న మహాదివ్యమయిన సత్త్రిములో, స్థాపించబడియున్న సంస్కృతసాహిత్యాలయందు, దర్శము, వ్యాకరణము, ధర్మము, మీమాంస, వైద్యము, జ్యోతిషము, అనుశాస్త్రములును, కావ్యాదులను జదువు కొనుచున్న యేబదియది వివార్ధులలో, నొకరుగాఁ జేరి, యా సత్త్రిమునందే, హామిగా మూడు పూటలు భోజనము చేయుచు, నాసాహిత్యాలయందలి యుపాధ్యాయులలో నొకరు బలిష్ఠశాస్త్రులవారియొద్ద, రఘునందనము, కుమారసంభవము, మేఘసందేశము, నవమూడు కావ్యములను ముగించి, నైషధము నారంభించి, యిప్పటి కందులో, సగము ముగించి యున్నారు. ఈమధ్య నొకసారి, దనరాపండుగుసెలవులలో, మాయింటికి వచ్చి, తాము చదువుకొనినకావ్యములలోని, కొన్నిశ్లోకములను, మాతండిగారియొద్దఁ జక్కఁగాఁ జదివిరవ్వు జాయన చాలసంతోషించిరి.

తరువాత, నైషధమహాకావ్యమునందలి కొన్నిశ్లోకములను జదివిరవ్వును, మాతండిగారు, గీర్వాణాంధ్రములయందు, మంచియశరమైనపాండిత్యము గలవారిగుటచే, నాశ్లోకములను విని, పరమానందము నొంది, గదిలో నున్నశ్రీనాథమహాకవివరచిత్రనైషధమహాకావ్యమును దెప్పించి, యందలి,

ఉ. అంతరమెట్టిదో ను, నిజాస్యముతో, బ్రతిపెట్టి, రోహిణీ
కాంతుఁ బరీక్షనేముటకుఁ గాముపట్టిన భంగిలీల న

య్యంతిధరించె భూషణములెల్ల వహించిన యంతమీఁద ఈ
 ధ్వాంతవధూటియొక్క తెస్రియంబునిచ్చినమించుటద్దమున్.
 అనువద్యమును జూపించి, „నాయనా! చమ్రు” మనిరి,
 అందులకు, మాయన్నగారు, మొట్టమొదట, నెంతయో
 యుత్సాహముతో „ఇదెంత” యని, యారంభించి, తికమక
 లతో, నెట్టలో యొకరీతిగా, నావద్యము నీడ్చి యీడ్చి, తుద
 ముట్టించిరి. అప్పుడు మానాయకగారు, మాయన్నగారినిఁ జూచి
 మందహాసముచేసి, „నాయనా! నీవు సంస్కృతమునఁ దెంత
 పాండిత్యమును సంపాదించుకొన్నను, అంభికావ్యములలోఁ,
 బ్రహ్మము లయిన „మనుచరిత్రము” „వసుచరిత్రము” „ఆము
 క్తమాల్యద” అనుమూషగ్రంథరాజములనుగూడఁ జదివిన,
 నీకుఁ గిర్వాణాంభులయందుఁ, జక్కనిపాండిత్యము, తప్పక
 కలుగునని చెప్పి, యానాఁడె, యామూషపుస్తకములను కొను
 టకుఁ దగిన సామర్థ్యచ్చిరి. అయిన, యాపుస్తకములను గొని,
 యవిగూడ నిప్పుడు శ్రద్ధగాఁ జదువుకొనుచున్నారు.

ఇంక, నాసంగతి, సూక్ష్మముగాఁ, జెప్పుచున్నాను.
 వినుము. నేను మొట్టమొదట ప్రేమేటుగా సిగరెల్లెక్కువగాఁ
 గాల్చుచట్టి స్వభావముగలనాఁడ నగుటచేత, ఫన్నీఫెలోస్,
 నాన్నేహితులు, నాకు, సిగరెట్లలా వని పేరుపెట్టి, పిలుచు
 చుందురు. కాని, మాయింట, నొకశాస్త్రము, నొకదీక్షితు
 లును, ఒకయవధానియు, నొకసోమయాజులు నుండుటచేతఁ,
 గాలామసారముగా „రాత్రి” గల పేరు పెట్టవలయు నని, మా

తల్లివంశము చక్కగా నాలోచించి, నాకు, బ్రహ్మచందరా వని పేరుపెట్టి, పిలుచు చున్నారు.

ఈకాలమునందు, జనులలో, యజ్ఞములయందు, బూర్వకాలమునందువలె, విశ్వాస మంతగాలేక, క్రమక్రమముగా నట్టివిశ్వాసము క్షీణించిపోవుచుండుటచే వేదశాస్త్రములును, గావ్యములు సంతగాఁ ధరమును సంపాదించుకొనుటకు, బలముగలసాధనములు గావని తలంచి కాఁబోలు, నా కింగ్లీషు విద్యను నేర్పించినచో, నే నే బియ్యే చియలో, యే యెమ్మే యెమ్మెలో, ప్యానాయి, దోసిల్లో రూపాయలు దెచ్చి, తమ చేతులలోఁ బోసిన ననునమ్మకము చాలఁ గలిగి యుండెడివారు.

ఈలోకములోఁ, దల్లివంశి లాప్రకారముగాఁ దమ కుమార్తెనుగుఱించి, యెక్కువ మాశలతోఁ గూడినయాలోచనలను గలిగియుండుట, యొకగొప్పవంత గాదుగదా! అయ్యది స్వాభావికము. తరువాత, చక్కనిచిన్నయింగ్లీషుచారశాలలోఁ, బ్రవేశపెట్టి. నేనును, క్రమక్రమముగా, నక్షరములను, జిన్నచిన్నమాటలను నేర్చుకొనుచు, బ్రతిసంవత్సరపుఁ బరీక్షలలో జయముఁ గనుచు, బ్రధమశ్రగతిలోకి వచ్చి, చక్కఁగా జదువకొనుచు, సంవత్సరపుఁబరీక్షలో, జయముపొంది, రెండవతరగతియందుఁ బ్రవేశించి, చమత్కారము చుంటిని.

ఈప్రకారముగాఁ, గాలమొక మహాస్వప్నప్రవాహమువలెఁ గడవిపోవుచుండఁగా నొకనాటి సాయంకాలమున, సూర్యుఁ డస్తమించు చుండుసమయమునకు, నేను, నాస్నేహి

తులతో నాడుకొని, యింటికి నచ్చుచప్పటికి, నూయింటియొద్ద నిద్దలు నిలచియుండిరి. నేను వారిం జూచి, „మీరెవ్వరు? మీ కెవ్వరియిల్లు కావలె” నని యడుగు చుంటిని. అంతలో మా తండ్రిగారు, లోపలినుండి, వీధిగుమ్మమునొద్దకువచ్చి, „అమ్మా! మీరెవ్వ” రని యడిగిరి. అందు కామె, „అయ్యా! మాది శ్రీకృష్ణపురము కాపురస్థలము. ఈచ్చివాడు నాకుమారుడు. తండ్రిలేనియీకుమారుడు కింగ్లేషు చెప్పించుకొనవలయు నను నుద్దేశముతో, మాయూరు విడిచి, యిక్కడకు వచ్చినాను. మేము మిక్కిలి బీదవాడము. నాపేరు లక్ష్మీ దేవమ్మ” యని యందురు. అని చెప్పినతోడనే, మార్గారూపముచేరి, జాలబడలి యున్నవారిం జూచి, చాల జాలి నొంది, తెలివితేటలు గల మొగముగల యాచిన్నవానివంకఁ జూచి, „అబ్బాయీ! నీవే రేమి? నీవేమిచమవుకొనుచున్నా” వని యడిగిరి. అప్పుడాచిన్న వాడు, „అయ్యా! నాపేరు పార్వతీశము. నేను మెట్రిక్యులేషన్ క్లాసులోఁ జమవుకొను చున్నానండి” అని చెప్పెను.

అంతకుముందే, నాకింటియొద్ద నొకయుపాధ్యాయ నేర్పాటు చేయవలయు నని, మాతండ్రిగారు రాలోచించు చుండిరి. కావున, సంతోషించి, నన్నుఁ జూచి, „నాయనా! వీరిని లోపలికిఁ దీసికొనివెళ్ళి, భోజనము పెట్టివు” మని చెప్పిరి. అప్పుడు, నేను వారిని, లోపలికిఁ దీసికొనిపోయి, మాతల్లిగారితోఁ జెప్పి తిని. మాతల్లిగారును, వారిసంగతి సంతయు విని, ప్రీత్యభావ మూరకపోదు గావున, గమ్మల నీరుపెట్టుకొని, వారియెడల

సెంతయో జాలిపడి, యానాటిరాత్రి, వారికి భోజనము పెట్టిరి. తరువాత, మాతండ్రిగా రాచిన్నవానిని, నాకింటియొద్ద జదువు చెప్పటకు నిర్ణయించి, తల్లియును, గుమారుడును, మాయింటనే భోజనము చేయుచు నుండవచ్చునని, తెలియజేసిరి. అందులకు వా రెంతయు సంతసించిరి.

నేను బ్రతిదినమును, బగలు పదిగంటలకు, సరిగ్గ బాఠశాలకు వెళ్లవలసి యున్నది. పాఠ్యతీశముగా రుదయ మారు గంటలు మొదలుకొని తొమ్మిదిగంటలవఱకును, నాపాఠముల న్నియు, జక్కగాఁ జెప్పి, విడిచిపెట్టెనువారు. అదేప్రకారముగా, సాయంకాల మైదుగంటలకు, నేను బాఠశాలనుండి వచ్చినతోడనే, మరల నాకాటుగంటలవఱకును, మఱునాటి పాఠములను, జెప్పుచు, బ్రాతపాఠముల నక్కడక్కడ సమగుచువచ్చిరి.

ఇట్లు పగలంతయు, నుదయ మాటుగంటలు మొదలుకొని, సాయంకాల మాటుగంటలవఱకును, నామనస్సు గానుగలో నాడఁబడునట్లుగాఁ, జదువులో ముంచివేయఁబడుచు, రాపాడఁబడు చుండుటచే, గ్రీమక్రమముగా, నాయారోగ్యము చెడి పోవుట కారంభించినది. ఆసంగతిని, శీఘ్రముగా, మాతండ్రి గారు గ్రహించి, యంతఃకరించి, ప్రతిసాయంకాలము, నాయిష్టమువచ్చినట్లుగాఁ, గొన్ని నెల లాడుకొను చుండవలయు నని తెలియజేసిరి. ఆప్రకారముగాఁ, బ్రతిదిన మాటలాడుకొను చుండుటచే, నాదేహారోగ్యము బాగుపడుట కారంభించుటయే

కాక, నామనస్సునకు సహిత మెంతయు సంతోషకరముగ నుండ నారంభించెను.

ఇట్లొకమాసము గడచినతరువాత, లక్ష్మీదేవమ్మగారును, భార్యతీశముగారును, మాయింటిపొరుగువారు, దమయింట నొకచిన్నభాగ మూరక, యద్దెలేకుండ నిచ్చుటచే, నందుఁ బ్రవేశించిరి. తరువాత, లక్ష్మీదేవమ్మగారు, మాగ్రామములోని ప్రతియింటికి, ముఖ్యముగా, సాయంకాలసమయములయందందఱుచు, భోజనములుచేసి, మాటలతోడను, బాటలతోడను, ఆటలతోడను, గ్రంథకాలక్షేపములతోడను, వేదాంత సంభాషణములతోడను, సంతోషముగా నుండునప్పు డరిగి, చిన్నవారలకు, బెద్దవారలకును, గోవుపాట, గోవిందారామపాట, లంకాయాగము, కుశలవకఠ, హనుమద్రావణసంవాదము, పార్వతిపెండ్లి, దక్షయాగము, జోలపాటలు, భద్రాద్రియాత్ర, సీతమ్మశోకము, మొదలగుపాటలు నేర్పుచు, గావలసినపదార్థములను దెచ్చుకొనుచు నందఱికిని, దలలోనినాటుకవలె మెలఁగుచు, మిగులశ్రావ్యముగాఁ బాడుటయం దెక్కువసామర్థ్యము గలిగినవారగుటచే, నందఱిచే, సంతోషపూర్వకముగా, సాయము చేయఁబడుచు, “బాటలలక్ష్మీదేవమ్మగా” రనుపేరిట, నందఱికంటె నెక్కువగా నెంతయు సుఖముగాఁ, గాలము గడపుకొను చుండిరి.

ఇంటియొద్దఁ బార్వతీశముగారు, నాకుఁ జక్కఁగాఁ జదువు చెప్పు చుండుటచేతను, నాశరీరమునం దారోగ్యము

బాగుగా నుండుటచేతను, నాకుఁ జదువునం దభిలాష దినదినా
భివృద్ధి నొంద నారంభించెను. నేను గ్రామముగా, నుద్యమము
నను, సాయంకాలమునందును, బార్వతీశముగారు, గ్రోత్తగాఁ
గాపుర మున్నయింటికిఁ బోవు చుంటిని. వా రప్పుడు, కాపుర
మున్నయింటిదొడ్డిలో, సనేకవిధము లయినపక్షులకలకలధ్వను
లతో, నానందజనకంబుగ నుండెను నొకగొప్ప తియ్యమామిడి
చెట్టు గలదు. ఆచెట్టుకింద, నొకచాపమీఁదఁ గూరుచుండి,
నాపాఠములను జదువుకొను చుండెనువాడను.

జ్ఞానభాస్కరము.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

పార్వతీశముగారికి, బదిమంది స్నేహితులు గలరు. ఆకాలములో, దేశమునందు, బ్రహ్మసమాజ మతమునుగుఱించి యెక్కువగా, సంభాషణములు జరగుచుండెడివి. ఏకాలమునందు ధేదేశమునందు ధేవిషయమునందును గ్రొత్త యొక వింత గదా! దేశములో, సనేక ముఖ్యపట్టణములయందు, బ్రహ్మసమాజములు స్థాపింపఁబడుచుండెను. వారు ప్రతిదినము, శ్రీరాజారామమోహనరాయలు వారిం గూర్చియు, గేశవచంద్రసేనులుగారినిగూర్చియు, సనేకపత్రికలనుండియు, సనేకగ్రంథములనుండియు, నెన్నియో విషయముల నెంతయు నుత్సాహముతోఁ జదువుచుండిరి. అవి యన్నియు, నాకుఁ గొంత దెలియుచుండినను, గొంత దెలియక యుండినను, మిగుల శ్రద్ధతో, వినుచుండెనువాడను. వారప్పుడప్పుడు, శనివారముసాయంకాలముననో, యాదివారముసాయంకాలముననో, యందఱుఁ జేరి, కొంతసేపు కీర్తనలు పాడుచుండియు, గన్నులు మూసికొని కొంతసేపు ప్రార్థనచేయుచుండియు, గాలము గడపుచుండెను వారు. అదియంతయు, నామనస్సునం దేర్పడ నున్న మతమహాసందదివ్యభవనమునకుఁ బునాదిగచుండెను.

హరుసాముచుండెడు కీర్తనలన్నియు మతవిషయములను, విశేషముగా, దెలిసికొనవలయు ననుప్రోత్సాహమును, నామనస్సునం దెక్కువగా గలిగింప నారంభించెను. ఆకారణముచే నే నామతమునుగూర్చినయనేకగ్రంథములను జదివి, కొంతకాలము చక్కగా నాలోచించినపిమ్మట, నాబ్రహ్మసమాజమతమునం దేయితరమతమునం దునులేనినూతననుభదాయకవిషయము లంతగా లేకుండునట్లే నామనస్సునకుఁ జక్కగాఁ బొడకట్ట నారంభించెను. కావున, గ్రీమక్రమముగా నామతమునందు నాకు విశ్వాసము, క్షీణింప నారంభించెను.

ఈలోకములో, నేవిషయమునం దైనను, భిన్నాభిప్రాయములుండుట స్వభావసిద్ధమేకదా! అట్లు లుండుటవలననే యభివృద్ధి గలుగు చుండును. సత్యము నెఱుంగుటకు సరియగు మార్గ మేర్పడుచుండుటకు, లేశమయినను, సందేహములేదు. నే నాకాలమునందుఁ జదువుకొను చుండెనుపాఠశాలయందు, మతవిషయము లేవియు, నేర్పబడు చుండకయున్నను, మతాంశములయం దెక్కువగా, జ్ఞానమును, సంపాదించుకొనవలయు ననెనియభిలాష నాకుఁ గలుగుచుండుటకుఁ బ్రధానకారణము బ్రహ్మసమాజమతమే యని చెప్పవలసి యున్నది. పిమ్మట, నేడెనిమిది వివిధమతములకు సంబంధించిన యనేకగ్రంథములను జదువు చుండెనువాఁడను. అదియంతయు, నీ వెఱుంగనివిషయము గాదుగదా!

తరువాత, సకస్మాత్తుగా, నొకనాఁడు మసరాధామాధ, వ్రుఁడు, సన్నుఁ జూడ వచ్చెను. వచ్చినతోడనే, వానిం జూచి డ్డేమసమాచారముల సడిగి తెలిసికొని, “యీతఁడు, వేదములను, శాస్త్రములను, బురాణములను, జదివి, గొప్పపండితుడయి, దేశములోని గొప్పగొప్పపండితులతో, సహవాసమును గలిగియున్నాఁడు. చాలమంది మతబోధకులతోడఁ, బరిచయమును గలిగి యున్నాఁడు. ఇంక నాసందేహములు దీఱవచ్చు” ననుగొప్పయాశతో, వాని కనేకప్రశ్న లడిగితిని. అతఁడవి యన్నియుఁ, దలయాఁచుచు వినివిని, “మిత్రుఁడా! జ్ఞాన నేత్రము నించుక, తెఱచిచూడుము. లోకము, వివిధమతాభిప్రాయప్రవాహములలోఁ, గొట్టుకొనిపోవు చుండుట, నీవు సులభముగాఁ, జూడఁగలవు.” అని, శ్రీమద్భాగవతమునుండియు, శ్రీమద్భగవద్గీతా గ్రంథరాజమునుండియుఁ, గొన్ని భాగములు భక్తి యెంతయు నుట్టిపడునట్లుగా, నెంతయు శ్రావ్యముగాఁ జదివి, మందహాసము చేయుచు, వెళ్ళిపోవుచు, వెళ్ళిపోవుచు,

గీ. పంచభూతంబులందుండి, ప్రభవమందు

జీవిజాలంబు, జగమునఁ, జిత్రగతులఁ,

గాల మెంతయో! యెట్టులో! కడవుచుండి,

పంచభూతంబులకు నేగుఁ, బ్రకృతియగుట.

గీ. నీడ, ఫలముల, నొసఁగుచుఁ, బాడిఁ గఱవ

వసుధఁ బొడముచుఁ, బెరిగెనుపాదపముల

పత్రములవలె, మఱియును, ఫలములవలెఁ

బ్రాణవృక్షంబుపత్రిముల్, పాణికోట్లు,
మేలొ! కీడునొ! చేయుచు, రాలు నెపుడొ!

గీ. శైశవంబున, నిశ్చింత, జరపి జరపి,
యావనమున నాశల, విషయముల, జిక్కి,
వార్ధకంబున, మునివృత్తి, వశమె యగుచు,
నలసి, మనసున బరమాత్మ, దలచు చుండి,
తనువు దృఢియించు, మనుజుండు, ధరణి దుదకు.

గీ. ఒరుకప్టంబులను గాంచి, యూరకొనక,
చేయుకొలదిని సాయంబు జేయు చుంట,
యెల్లవారల, దనవలె, నెంచుకొనుట,
యదియ, మత మంచు, నెంచెద, నాత్మయందు,

గీ. అలనట నొసంగుతలపుల, దలచకుంట
పరుల భాధించుపలుకుల, బలుక కుంట,
చింత లొసంగంగ, మోసముల్, చేయకుంట
యదియ, మత మంచు, నెంచెదనాత్మయందు.

గీ. తాను జేసినమేలును, దలచ కుంట,
పరులు మేలును జేయంగ, బరమముదము
జెంది, వారికి మేలునె, చేయు చుంట,
కీడు సల్పినవానికి, గీడు నెపుడు,
జేయ కుంటయు, మేలునె, చేయుచుంట,
యదియ మత మంచు, నెంచెద, నాత్మయందు.

గీ. నిర్మలం బగుహృదయంబు, నిర్మల మగు

దేహమును గల్గి, మేలుగా, దేహయాత్రీ,
జేయు చుండిన, శాంతితో, జెందుసుఖము;
మతము, యది యంచు, నెంచెద, మానసమున.

అని చదివి, “ఇదియేసుమా లోకసార” మని నాకు
నచ్చునట్లుగా జెప్పి, వెళ్ళిపోయినాడు. ఇప్పుడెక్కడ నున్నాడో
నాకు తెలియదు.

బీడీదాస్:—ఓరీ! మితాయిరావూ! మీరు వెళ్ళినపని
యేమయినది?

మితాయి:—బాగుగా జందాలు పోగుపడుచునేయున్న
వి. ఉపాయశాలి యయినమన తారకరాంగారి యుపదేశము
మీఁదఁ దలపెట్టుటయును, గాకపోవుటయునా? ఇంక మనము
స్థాపింపఁ బోవుచున్న “పక్షిరక్షకసమాజము” తప్పక, బాగుగ
నెరవేరుటకు, దోమకాలంతయినను సందేహము లేదు.
నామాట నమ్ము. పదిమంది బ్రతుగఁగలరు. అనేకజీవులు
సుఖపడు చుండును. మరమో, లోకోపకారము చేసినవార
మగుదుము. ఆపుణ్యము మన కందఱకుఁగూడ దక్కునుగదా!
ఇప్పటి కేబదివేల రూపాయలు పోగుపడినవి. మనత్రిలోక
చంద్రీమహారాజుగారు మనముతలపెట్టినసత్కార్యమున కేబది
వేలరూపాయల నిచ్చెద మనుసంతోషకరమయిన వార్తను
తెలియఁ జేయుచు మనసంఘాధ్యక్షు లగుతారకరాంగారికొకయు
త్తరమును వ్రాసియున్నా రనుసంగతి నీవు విని. సంతోషించు
భునే యుండవచ్చును.

ఆరోగ్య:—న్నేహితులారా ! మీరును, బరోపకారవిషయములనుగుఱించియే, సంభాషించు చున్నారు, అదినాకు, బరమసంతోషమే ఇంక వినుడు చాలరాత్రి యగుచున్నది. ఈ లోకములో, నారోగ్యమునుగూర్చి, యేమతమువా రయినను, బరమసంతోషముతో, గన్నుల నద్దకొని, యవలంభింపవలసినయమూల్యము లయినవజ్రిములవంటి ముక్కలు నాలుగైదుచెప్పి, నేను జెప్పదలచిన దంతయు, సూక్ష్మముగా ముగించెదను.

గీ. జ్ఞాన మెంతయుఁ గలయొకకవివరుండె,
యాశ గలగించు మది, నని, యనుచుఁ దెలిసి,
యాశ బాధించు మది, నని, యనుచుఁ దెలిసి,
విశువవలె సంచుఁ, దెప్పఁజే వింత గాఁగ?

గీ. అవని, జీవులబంధనం బాశయొకద!
యాశ లేకున్నఁ, గృష్ణి లేదు, లేశ మైనఁ,
గాంచు నభివృద్ధి జగమాశ గాఁజముగఁ,
గాన, నాశఁ గల్గి, మరాశ మా వలయు.

గీ. జన్మ, జరయును, దుఃఖముల్, జగమునందు;
జాయ, బిడ్డలుఁ, జంతయే, జగతిఁ; గాన,
నంటి యంటనివిధమున, నవని మరుచు
నున్న, నారోగ్య మెంతయు, నొదవుఁ జుండి!

గీ. సుఖము, మరనునఁ గను చున్న, సుఖమువలెనె,
చింత, మరనునఁ గను చున్నఁ, జంతవలెనె,

యింద్రజాలంబుపగిదిగ నెనఁగుజగము,
మనసుప్రతిబింబ మగుచుండి, మదికిఁ దోఁచు.

గీ. చిత్ర మగు చుండుజగమున, జీవికోట్లు,
సుఖము, దుఃఖంబుఁ, జెందెడు సఖిగతుల;
సుఖము, దుఃఖంబు, నొకటిగాఁ, జూచుజీవి,
యవని నారోగ్య మెంతయు సందుఁ గాదె?

గీ. చింత, యారోగ్య మంతయుఁ, జెఱచుఁ, గాన,
జ్ఞాన మెంతయు, మదియందుఁ, గాంచు చుండి,
మృతులఁ దలపోసి, సతతంబు, గతముఁ దలఁచి,
చింతఁ జెందంగఁ జన దెట్లుఁ జిత్తమందు.

గీ. కనుచు నుండంగఁ, గాలంబు, గడచు చుండుఁ;
గాల మంతయు, మేలుగాఁ, గడపవలయు;
నెట్లు లున్నను సంతయుఁ, దుట్టతుదకు,
మిథ్య యనుజ్ఞానమును గల్గి, మెలఁగఁ జనును.

గీ. కామలోభాదు లిల, నాశఁ, గలుగఁ జేయ,
బహువిధంబుల, మన సనువాసరంబు,
గంతు లిషు చుండు; జ్ఞానంబుఁ గలిగి, దాని,
నాపి, బంధింప, నారోగ్య మగును జుండి!

త్రిత్యము:—అహ! నీవివృథు చెప్పిన వెంతజ్ఞానభోధ
కము లయిసంగతులు! నీ కెంత తెలివి యయిన నున్నదినుమా!
ఈలాగున దేశమంతయుఁ దిరిగితిరిగి, లెక్కెర్లమీద లెక్కెర్లించిన
మొదల, నూటికిఁ దొంబదిమంది, తమశరీరములమీఁద నుండెడు

నగలను, జేతియుంగరములును, గంటలును, గాసులపేర్లును, ఎంతవిలువగలనగలనయిన నూడదీసి, నీచేతిలోఁ బెట్టకమానరు. అప్పుడు, మన మారోగ్యగ్రంథములతోడను, ఆరోగ్యశాలల తోడను, దేశ మంతయు నుక్కిరిబిక్కిరి యగుటలుగా ముంచి వేయవచ్చును. నీ కున్నతెలివి సార్థకముగాఁ జేసికొనవలయు నని కోరుచున్నాను. అప్పుడే నీవు దేశమునకు మహాపకారము చేసినవాడ వగుదువు.

ఆరోగ్యః—యస్. బయూల్మిన్స్. ఈవచ్చువేసవి కాలపు సెలవులలో, నొకబూత్ కొట్టివత్తము, అంధ్రదేశమంతయు, హిరణ్యాక్షునివలె, జుట్టఁబెట్టవలయును.

తిత్వము:—మిత్రులారా! నేడు మన కందఱకును, వైకుంఠయేకాదశివంటి మహాపుణ్యదిన మని గట్టిగా నమ్మవలెను. మనము చిన్నవాండ్రు మయినప్పటికిని, స్టూడెంట్స్ మయినప్పటికిని, ఇదియే మొనటిమీటింగ గయినప్పటికిని, ఎంత జయప్రదముగా జరిగినది! ఇదిగో! నే నిప్పుడే, నాజేబులోని చుట్టలును, సిగరెట్లును, బీడీలును, దీసి, ముక్కలుముక్కలుగా విడిచి, పారవేయు చున్నాను. చిన్నవాఁ డయినప్పటికి నారోగ్యరావు, శ్రమయని యాలోచింపక మనయందఱిమేలు కొఱకును, జెప్పిన హితోపదేశములు, నామనస్సులో, నెంతయోలోతుగా నాటి, యెంతచక్కఁగాఁ బనిచేసినవి! మనమీటింగు లోఁగూడ, లాంఛనము లన్నియు, బాగుగనే జరగు చున్నవి.

ఎప్పుడు, నల్పారంభమే, మహాఫలమునకును, మహాశ్రేయస్సునకును, మూల మగు చుండునుగదా!

వాట్! వాట్! అదిగో! సిగరెట్ రావుగాఁడును, బీడీ దాసుగాఁడును, మీటింగని యయిస నాలోచింపక, కాపింగును గాపింగును బట్టుకొని, ఇంగ్లీషుతోను, దెలుగుతోను, దిట్టుకొనుచు, బాగుగాఁ గొట్టుకొనుచు, దమ్మకొనుచున్నారు. అయ్యో! పాపము! బీడీదాసుగాఁడు, సిగరెట్ రావును, గూబగుంయి మనుషులుగాఁ, జేతికొద్ది, ఒకలెంపకాయ తీసికొట్టి, గొడుగుతోఁ, జేతిమీఁదఁ గొట్టినాఁడు. అయ్యో! సిగరెట్ రావుగాఁడు పడిపోయినాఁడు!

భరద్వాజ:—ఎక్కడిదిరా అయీల?

తీర్థము:—స్కొటు గాఁబోలు! అరుగో! మరపెక్ డ్స్, ఉపకారరావును, వామనరావును, వచ్చుచున్నారు.

ఉపకార:—అబ్బో! నేటికి, నేనుగూడ నొక స్కొటు నైతిని. డబ్బయినేమి? ఈడ్రోస్సు చూచిపయెడలఁ, జాలముచ్చటగా నున్నది. ఇవివేసికొన్నప్పటినుండియు, నెక్కడలేని తెలివియు, జరుగుతనమును, సత్తువయు, వచ్చుచున్నట్లుతోఁచుచున్నది. ఈబెట్టు, ఈదుడ్డుకట్టయు, ఈరంగురంగులరుమాలును, నాకొక కొత్తయందమును గలిగించుచు, నన్నొకకొత్తవానివలె మార్చివేయుచున్నది. స్కొటు నయినా నని, నాలో నేను, సంతోషించు చుండుటవలన నింతయు లాభము లేదు.

ప్రతిరోజున నేదియో యొక యుపకారకార్యము దప్పక చేయు చుండ వలయును.

గీ. శాంతిఁ జింతింపు మోమాననంబ! పేర్చి
నిష్ట మగులీల, దై వంబె, స్పృష్టి చేయుఁ,
గప్తమే, భువి, హెచ్చుగాఁ, గానఁబడదె!
బలులు, దుర్బలులకు, నిల బాధ లిడరె?

గీ. చిత్ర మగుఁ గాదె లోకంబు చింతచేయఁ?
జింత, సుఖమున, భువి నీదుజీవికోట్లు;
జననమరణంబు లివి రెండు, జగమునందుఁ,
బగలు, రాత్రియు, జీవికి; వశమె యెఱుఁగ?

గీ. మనసు, మాటయుఁ, గార్యంబు, మంచి యెఱుఁగుఁ,
గలిగి యుండుంగ, మరుజుండు, గాంచు చుండి,
తెల్లవాఱిన దాదిగ, దిశదిశంబుఁ,
జేత సగునంతమేలునె, చేయవలయు.

ఓహూ! నాడోస్సురు, నాదుష్టగ్రాస్తయు, నాశీవి
నశకయును, జూచుచుండెనుపిల్లలును, బెద్దలును, ముసలి
వాండు, నందఱుఁ, దెల్లతెల్లపోయి, చూచుచు, దప్పకొని
పోవుచుందురు. ఇదిగో! స్కూలుపిల్లలు, కొట్టుకొనుచున్నారు.
పాపము! ఈచిన్నవాని చెయ్యి, పెద్దకప్పలాగుననే, యుబ్బి
పోయినది. అయ్యో! పడిపోయినాడే! వీనిని, బుజముమీఁదఁ
దీసికొనిపోయి, వైద్యశాలలో నప్పగింపవలసియున్నది. ఒక్కఁ
డను మోసికొని పోలేరు. ఓరీ! వామరరావ్రా! రారా: ఓరీ!

ఏమిరా! నీ వంత నీరసముగా నడచుచున్నావు. నీవుచూచిన నింతయున్నావు. నీచేతిలోని దుష్టుగ్రాస్త్రజూచిన సంతయున్నది. నీవు నడచుచు వచ్చునప్పుడు, నీవేదుష్టుగ్రాస్త్రను దీసికొనివచ్చుచున్నావో! లేక, నీచేతిలోనిదుష్టుగ్రాస్త్రయే నిన్నుదీసుకొనివచ్చుచున్నదో. యని, నాకు సందేహముగలిగి, చాలనవ్వు వచ్చినది.

వామన:—ఇదిగో! వచ్చినాను. (అని యిద్దఱును, సిగరెట్ రావును, మోపికొని పోవుచున్నారు.)

జ్ఞానభాస్కరము.

పదవ ప్రకరణము.

తారక:—మిత్రులారా! ఇప్పుడు, సభముగిసిన దని మీరనుకొనవద్దు. దయచేసి, మీరందఱును, బదినిమిషములు గూర్చుండవలయునని, నాకోరిక. నాప్రార్థన. మనమెప్పుడును బూజ్య లయినమనపెద్దల మంచిపూర్వాచారములను, దప్పించి వేయఁగూడదు. సభ ముగిసినతరువాతఁగూడ, సభలోనివారెవ్వరయినను, బుద్ధిమంతులు గొన్నికొన్ని ముఖ్యాంశములు చెప్పవచ్చును.

దేశమును, బాగుచేయుటకు, మనము సదా పాటుపడుచుండవలయునని, ముఖ్యముగా సుత్తరహిందూస్థానములోను, దక్షిణ హిందూస్థానములోను, దేశమందంతటను, బెద్దపెద్ద యుద్యోగములలో నుండుటచేతను, బాగుగా జరుగుఁబాటుకు దగినంత డబ్బుండుటచేతను, డబ్బున్నను, లేకపోయినను, జీవనము జరగుటకుఁ గావలసినంతమట్టు కెంతయో, యేలాగుననో చేతిలోఁ బడుచుండుటచేతను, విద్యాధికు లయినపెద్దలును, వారిని విడచిపెట్టలేక, యంటిపెట్టుకొని యుండెడుపిన్నలును, గొప్పగొప్పసభలో, చిన్నచిన్నసభలో చేయుచు, దేశము యొక్కపురోభివృద్ధికంతకును, మనవిద్యార్థులే, మూలకార్యముగా

నుండవలసినవా రని, యనేకవిధముల వినువారిమఁస్సులలో,
బాగుగా నాటుకొనునట్లుగా, గంభీరోపన్యాసములు చేయు
చున్నారు.

విద్యార్థులుగా నుండుకాలమునందు, విద్యాభ్యాసమునందుమాత్రమే, ముఖ్యముగా దృష్టి యుంచవలసినవిద్యార్థులు. రాజ్యాంగాది విషయములలో సంబంధమును గలిగించుకొనవలయుననిభోధించుట, యనర్థదాయక మనునంశము నించుకయు నాలోచింపక, యదియే పనిగాఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఎఱుఁగుదువా? ఇప్పుడు మన ఆరోగ్యరాప్రచదివిన

గీ. కామలోభాదు లిల నాశఁ గలుగఁజేయ,

బహువిధంబుల, మన సనువానంబు,

గంతు లిడు చుండు; జ్ఞానంబుఁ గలిగి, దాని,

నాపి బంధింప, నారోగ్య మగును జంకి!

అనుపద్యములోని “వానరం” బరుశబ్దము, నా కిప్పు డొక ముఖ్యాంశమును, జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చు చున్నది.

ఈలోకములోఁ, బ్రధాన మతముగా నుండవలసిన మతము, కరుణమతమేకదా! అట్టివిషయములో, మతగ్రంథములకు, శ్రీశంకరాచార్యులవారును, శ్రీరామానుజాచార్యుల వారును, శ్రీమాధవాచార్యులవారును, దమతమజ్ఞానము ననుసరించి, వేఱువేఱుమహాభాష్యగ్రంథములను వ్రాసి, భక్తికిని, ముక్తికిని, మొట్టమొదట విగ్రహారాధనమే ముఖ్యమని యొక ధర్మము, బహునామభారతమే ముఖ్యమని యొకొకరును, ముద్ర

ధారణమేముఖ్య మని మఱియొకరును, సిద్ధాంతములను స్థాపించి నట్లే, పైపద్యమునకు భాష్యమును వ్రాసి, సిద్ధాంతమును జేయుచున్నాను. వినండి. నేను హృదయపూర్వకముగా, మేలునే కోరి, చెప్పచున్నాను. ఆగ్రహింపవల దని నాపార్థివ.

వానరము లనగా, మర్కటములేకదా! మర్కటము లనగా, గోతులేకదా! కోతుల కస్థిరచిత్తము లుండుట, స్వభావసిద్ధమేకదా! బాలురుగూడ, స్థిరచిత్తముగలవారుగ నుండకుండుట, స్వభావసిద్ధమేకదా!

చదువుకొను చుండుపట్టణములయందుఁ దల్లిదండ్రులు గలపిల్లలవిషయములో, మనమంతగా, నాలోచింపవలసిన పనియే లేదు. కాని, యితరగ్రామములలో, దల్లిదండ్రులు గలపిల్లలవిషయములో, మనము, కొంచెము నిదానించి, బాగుగా నాలోచింపవలసి యున్నది.

“ఏమండీ! ఈలాగున నాటలు మీటిపోవు చున్నవి! చదువు లీలాగున నయిపోవు చున్నవి! బాలురు స్వేచ్ఛమహా దేవతకుఁ బరమభక్తు లయిపోవు చున్నారు.” అన్నిటికీ దోష, దేశమునందలి కొందఱు బుద్ధిమంతులే, “దేశసేవ” యని, పిల్లలమనస్సులు, చెడఁగొట్టివేయు చున్నారు.” అని, యనేకులకుగ నారంభించు చున్నారు.

సంవత్సరముపొడుగునను, బిల్లలమనస్సు లీప్రకారముగా, నాటలలోనే మునిగిపోవు చుండుట, జూచుచుఁ జూచుచు. నూరకుండుట, యంతగా, లాభకరముగాఁ గానఁబడదు. మీదు మిక్కిలి, తలలు పగులఁ గొట్టుకొను చుండుటయు,

గాళ్లును, జేతులును, విలుగఁగొట్టుకొను చుండుటయు, బిమ్మల
వైద్యశాలలకుఁ బోవుచుండుట నుం గూడఁ దటస్థించుచుండుట
వినుచున్నాముకదా! పిల్లలందఱు నీకాలములో గొలును
దెంచుకొని పాటిపోవుకొనుటవలెను, బోనులలోనుండి తప్పించి
కొనిపాటిపోవుపులులవలెను మాటిపోవు చున్నారుకదా!

సంవత్సరపుఁబరీక్ష లింక నధమము, మూడుమాసప
లున్నవనఁగ నై నను, మంచికట్టుదిట్టములు చేసి, యాటల
గట్టిపెట్టించివేసి, పిల్లలమనస్సులు, చదువునివాదనే, తడేకడ
ప్రతిగా నుండుకట్టు చూచుట, మనకు ముఖ్యంశ మయి
యున్నది. మాయుపాభ్యాసములుగారు, దాము చదువుకొన
చుండుకాలమున, గొంతలుపిల్లలు, మిక్కిలి తెలివిగలవారు
నుండుటచేత, డబ్బుల్లోప్రమోషనునకుఁ దగియుండెడువారట
ఈకాలములో, డబ్బుల్లోప్రమోషన్లోప్రమోషనునకే, తగి
పిల్లలే, ప్రతివరగతియందును, జాలమంది యున్నారని, చెప్పటకు
చేతమయినను, సందేహము లేదునుచూ!

ఈవిషయము లన్నియు, జేతాభివృద్ధి పుట్టించు మః
ప్రయత్నకారులకు, విషయపూర్వకముగా, మంచిచేసికొనవలయు
ననెడు నాతీర్మానము నామోపించువా రందఱును, జేతు లె
వలయు నని ప్రార్థించు చున్నారు.

అందుఁబట్టి—మారవృద్ధి గలబుద్ధిమంతుఁడ వయిన నీ
గ్రామముగా, మరకారము చేతుఁ దలచితివని, నిశ్చయించి
ను, మే మందఱ మొప్పకొన కుందుమా? తప్పక యొప్పు

న్నారము. చేతు లెత్తుటయే కాదు. మీరు చెప్పిన
నవశ్యాచరణీయాంశ మగుటచే, గౌరవసూచకముగా,
మీను, నిలువఁబడు చున్నారము.

తారక:— మిత్రులారా! మీ కందఱకును, నాయనేక
ములు. నేను జెప్పఁదలఁచిన సంగతియంతయు, నింత
ముగించుచున్నాను. నేను జెప్పఁదలఁచిన సంగతులింక
గా, యున్నవి. లివియన్నియు, మీ కందఱుఁ బ్రీతిదిన
జూచి, తెలిసికొనుచున్న సంగతులే యగును. మఱకు
గాలక యున్నది.

ఆరోగ్య:— ఇంక మనమందఱము, సంతృప్తిపూర్వకము చేసి,
చే కావచ్చును.

లింగము:— నిలువఁబడి, కన్నులు మూసి కొనుచున్నారు.

ఆరోగ్య:— (నిలువఁబడి, కన్నులు మూసికొని) స్వయం
ప్రభు, సచ్చిదానంద స్వరూపుండప్రభు, సృష్టిస్థితి
కారణ మహేశ క్తిస్వరూపుండప్రభు, సకలచరాచర ప్రపంచ
వేలుపలను, లోపలను, సామ్రాజ్యముగా నిండియుండు
ప్రభు, సర్వలోకారాధ్యుండప్రభు, నగు నోపరమేశ్వరుడా!
తాపూర్వకము లగుమావందనములు గై కొనుము. సచ్చిం
జేయుమాప్రియత్నము లన్నియు, సఫలము లగునట్లుగాఁ
నయార్ద్ర హృదయంబున, నాకీర్వదింప, సదా నిన్ను
యపూర్వకముగాఁ బ్రార్థించు చున్నారము.

మాహృదయము లెప్పుడును, ధృరమార్గములయందే
ర్థించు చుండునట్లును, మాచేయుప్రియత్నము ల

బరోపకారకరణములుగ నుండునట్లు ననుగ్రహించ, విస
కముగాఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

అందఱు:—కన్నులు దెఱచి చూచు చున్నా

అరోగ్య:—స్నేహితులారా! మనవేసవికాల
రేపటితో ముగిసిపో నున్నది. ఇంక దేశములో, నిండు
ప్రతియింటి యందును, “స్వాసయినాఁడు” “స్వా
నది” “ఫేలయిపోయినాఁడు” “ఫేలయిపోయినది”
లును, గొన్నిరోజులవఱకును, బిల్లవేమి, తల్లిదండ్రు
తోషించు చుండుటయు, జింతించుచుండుటయు,
డుటయు నారంభింప నున్నవినుమా!

మఱియు, “అవృష్టములుకక్క-వ” “తెలుక
వ” “చమప్రయతకు-వ” “అటలెక్క-వ” “పు
క్క-వ” “శీతలులెక్క-వ” “ఇంకఁజదువక్క రతేదు
న్పించివేయవలయును” అను మొదలుగుమూలుగులుగు
భింప నున్నవినుమా!

విద్యార్థు లారంభముచుండియు, భయభక్తు
శ్రద్ధగాఁ జదువ్రోసుచుండినయెడల, శిష్యమును జయ
నెఱవేఱుటకు సందేహ ముండదుగదా!

మన దెప్పి డయిననుమ మిచ్చితిమియగు
కొకసారిచేరవచ్చును. చాలరాత్రి యయినది. రండి. వె

అందఱు:—నెప్పుడోపుచున్నారు.

A. V. Subrahmanya

